

3. JUNI 2019

Vejleder: **Palle L. Nielsen**

Antal anslag: **166.373**

Den regnskabsmæssige behandling af udviklingsomkostninger

KANDIDATAFHANDLING

NITHARSHAN NAGANATHAN
Aalborg Universitet

Titelblad

Uddannelse	Cand.merc.aud.
Uddannelsessted	Aalborg Universitet
Titel	Den regnskabsmæssige behandling af udviklingsomkostninger
Semester	10. semester
Semestertema	Kandidatafhandling
Projektperiode	Forår 2019
ECTS	30 ECTS
Vejleder	Palle L. Nielsen
Antal sider (ekskl. forside og bilag)	84 sider
Bilag	22 sider

Forord

Denne afhandling er afslutningen på mit cand.merc.aud.-studie på Aalborg Universitet, og er udarbejdet i foråret 2019. Afhandlingen tager udgangspunkt i den regnskabsmæssige behandling af egne oparbejdede immaterielle aktiver, mere specifikt udviklingsprojekter, og den bedst mulige revisionspraksis af disse. Jeg har haft et ønske om at udarbejde en '*Best practice*', inden for processen omkring den regnskabsmæssige behandling af udviklingsprojekter.

Jeg håber, at afhandlingen giver læseren større interesse inden for området, og afhandlingen vil opfordre læseren til at sætte sig mere ind i de forskellige love og tendenser, der gør sig gældende på netop dette område. Derudover håber jeg, at der sættes yderligere fokus på den regnskabsmæssige behandling af forsknings- og udviklingsomkostninger, hvilket derved formindsker den store usikkerhed, der er i forbindelse med regnskabsmæssige skøn. Det er mit håb, at jeg gennem afhandlingen bidrager med en bedre forståelse af, hvordan den praktiske tilgang til området kan forbedres.

En stor tak til min vejleder, Palle L. Nielsen, som udover at være en god vejleder har været en rigtig stor støtte gennem hele projektet. Palle L. Nielsen har vist et stort engagement ved hele processen, og altid været til rådighed, når jeg har haft brug for konstruktiv feedback.

God fornøjelse!

Aalborg, den /

Nitharshan Naganathan

Executive summary

International studies indicate that Denmark is among the countries that spend a significant amount on research and development (R&D), which has become one of the key aspects of society in Denmark. Simultaneously, R&D increases the growth opportunities in the global market.

Danish companies' increased focus on R&D naturally leads to an expansion in R&D costs. While research costs must be presented in the income statement from the same year they are incurred, development costs can be held on the balance sheet if the recognition requirements are met. This creates some difficulties for the companies since the management has the responsibility to maintain this distinction and to provide accounting estimates.

The main purpose of the thesis is to define the best practice in the treatment of R&D with a focus on the accounting issues in practice on development projects. Furthermore, the thesis deals with industry related challenges, the challenges auditors experience when auditing development projects and the industry's influence on recognition.

The theoretical section about R&D costs deals with the significant differences and similarities between the Danish Financial Statements Act and International Financial Reporting Standards¹. This section gives rise to the sub-conclusion where the managerial challenges involved with financial reporting in development projects are discussed.

The following chapter in the thesis analyses six different companies' latest annual reports. These six companies are from three different industries. The main purpose of this chapter is to define whether each industry has an influence on the financial reporting.

The last chapter tackles the challenges auditors encounter in relation to auditing development projects. The intention of this chapter is to define the best practice in relation to the process of development projects. Eye4talent ApS is chosen as a case study, and the analysis is based on the company's latest annual report.

¹ IFRS

The thesis' main purpose is to define the best practice in relation to the accounting process of development projects. This best practice should be seen as a guideline to the management before launching development projects. My approach in this process is that if the best practice is followed by the management in a company once they launch a development project the auditing process would be significantly simplified.

Anvendte forkortelser

IAS – International Accounting Standard

IFRS – International Financial Reporting Standard

ÅRL – Årsregnskabsloven

FoU – Forskning og udvikling

CMA – cand.merc.aud.

RL – Revisorloven

R&D – Research and Development

A/S – Aktieselskab

ApS – Anpartsselskab

IPO – Indirekte produktionsomkostninger

Figur og tabelliste

Figur 1 - Sammenvejjet score for innovativ performance, 2016.....	7
Figur 2 - Afhandlingens opbygning.....	14
Figur 3 - COSO-kuben.....	53
Figur 4 – ‘Best practice’	79
Tabel 1 – Eksempler på forsknings- og udviklingsaktiviteter.....	19
Tabel 2 - Sammenligning mellem ÅRS & IFRS.....	34
Tabel 3 – Væsentlighedsberegning.....	56
Tabel 4 – Fremgangsmåden ved substansanalytisk revision.....	65

Indholdsfortegnelse

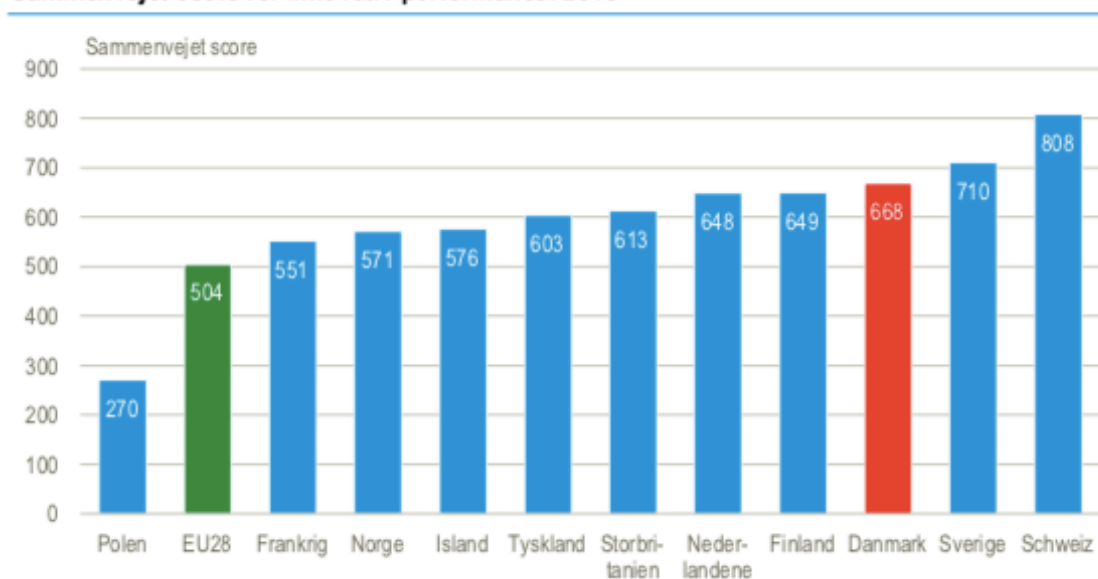
1. INDLEDNING.....	7
1.1 PROBLEMFELT.....	9
1.2 PROBLEMSTILLING.....	9
1.3 PROBLEMFORMULERING.....	10
1.4 PROBLEMAFGRÆNSNING.....	11
1.5 MODEL OG METODEVALG.....	13
1.6 KILDEKRITIK.....	15
2. FORSKNINGS- OG UDVIKLINGSOMKOSTNINGER.....	17
2.1 DEFINITION AF INNOVATION.....	17
2.2 DEFINITION AF 'BEST PRACTICE'.....	17
2.3 SONDRINGEN MELLEM FORSKNINGS- OG UDVIKLINGSOMKOSTNINGER.....	18
2.4 HOVEDREGLER FOR BEHANDLING AF UDVIKLINGSOMKOSTNINGER.....	20
3. IMMATERIELLE ANLÆGSAKTIVER.....	24
3.1 DEFINITION AF IMMATERIELLE ANLÆGSAKTIVER.....	24
3.2 DEN REGNSKABSMÆSSIGE BEHANDLING AF FORSKNING OG UDVIKLING EFTER DE DANSKE REGLER.....	25
3.3 DEN REGNSKABSMÆSSIGE BEHANDLING AF FORSKNING OG UDVIKLING EFTER DE INTERNATIONALE REGLER.....	30
3.4 DELKONKLUSION.....	33
4. EMPIRISK ANALYSE AF ÅRSRAPPORTER.....	37
4.1 DALI A/S.....	37
4.2 DYNAUDIO A/S.....	38
4.3 ELTRONIC A/S.....	40
4.4 SIEMENS GAMESA A/S.....	41
4.5 DAKO DENMARK A/S.....	42
4.6 COLOPLAST A/S.....	43
4.7 DELKONKLUSION.....	44
5. REVISIONSPROCESSEN AF UDVIKLINGSPROJEKTER.....	47
5.1 PLANLÆGNINGSFASEN.....	48
5.2 UDFØRELSESFASEN.....	58
5.3 AFSLUTNINGSFASEN.....	71
5.4 DELKONKLUSION.....	74
6. HOVEDKONKLUSION.....	77
6.1 PERSPEKTIVERING.....	81
7. BIBLIOGRAFI.....	83

1. Indledning

I international sammenhæng er Danmark et af de lande, som har det bedste afsæt, hvad angår høj beskæftigelse, lav ledighed, en ligelig fordeling af indkomster samt et relativt højt uddannelsesniveau. Danmark er bl.a. på en fjerdeplads, hvad angår omkostninger anvendt til forskning og udvikling (FoU)² i erhvervslivet, opgjort som andel af BNP. Virksomhederne i Danmark brugte omkring 42,9 mia. kr. til egen FoU i 2016. Det svarer til 2,1 % af bruttonationalproduktet i samme år. Inden for det offentlige toppe Danmark blandt de europæiske lande, da offentlige udgifter i de europæiske lande udgjorde 1,1 % af BNP i 2016. Ud fra denne indikator indtager Danmark en førsteplads blandt de europæiske lande i 2016 (Dst, Innovation og forskning, 2018).

Internationale undersøgelser viser, at Danmark er blandt de lande, der investerer mest i FoU. En undersøgelse fra 'the European Innovation Scoreboard' fra 2016 viser endvidere, at Danmark er et af de lande, der har de bedste forudsætninger for innovation i virksomhederne.

Sammenvejjet score for innovativ performance. 2016

Figur 1 - Sammenvejjet score for innovativ performance, 2016 (Dst, Innovation og forskning, 2018)

² Forskning og udvikling bliver fremover omtalt 'FoU' i afhandlingen.

Som det ses i ovenstående figur, ligger Danmark over gennemsnittet sammenlignet med de andre europæiske lande. Danmark er blot overgået af Sverige og Schweiz. Disse undersøgelser er med til at bekræfte, at Danmark klarer sig godt i en omskiftelig verden, hvor man ikke er bange for at bruge ressourcer på innovation. Danmark er nemlig det tredje mest innovative land i Europa ifølge 'the European Innovation Scoreboard'. Denne figur er med til at fremhæve, at innovation, udover at skabe merværdi, også er med til at skabe vækst for mange EU-lande.

Den danske regerings mål, at det offentlige forskningsbudget skal udgøre mindst 1 % af BNP, har været en af årsagerne til at Danmark vurderes til at være en af de mest ambitiøse forskningsnationer i verden. Dette har også en indflydelse på erhvervsvirksomhederne, da forskningen vil give potentiale til nye virksomheder og markeder i Danmark (Redegørelse om forsknings- og innovationsområdet, 2018).

FoU er dermed blevet en af de centrale faktorer for den generelle samfundsmæssige udvikling og bidrager ikke mindst til virksomhedernes vækstmuligheder på det globale marked.

I takt med den samfundsmæssige udvikling følger FoU naturligvis med i et land som Danmark, hvor man bevæger sig mere mod at blive et videnssamfund. Øget innovation i form af FoU omtales oftest som løsningen på at imødekomme forbrugernes behov.

Dette er naturligvis en tendens, som de danske virksomheder er opmærksomme på. Dermed er der et større pres hos de danske virksomheder, som har set sig nødsaget til at tænke innovativt og benytte egne ressourcer på FoU. En proces, som man kan mærke i alle slags brancher, hvor man sætter flere og flere udvikling- og forskningsprojekter i gang for at opfylde de behov, forbrugere har.

44 % af danske virksomheder har i perioden 2014-2016 introduceret én eller flere former for innovation, og ca. hver femte danske virksomhed har i samme periode introduceret nye produkter i form af enten nye varer eller nye serviceydelser (Dst, Innovation og forskning, 2018).

De danske virksomheders øgede fokus på innovation medfører en øget opmærksomhed omkring den regnskabsmæssige behandling af dette område. De økonomiske ressourcer, som bliver anvendt til egen FoU hos virksomhederne, vil netop have en stor andel i deres regnskab.

1.1 Problemfelt

Afhandlingen giver anledning til en konkretiseret redegørelse samt vurdering af den regnskabsmæssige behandling af egne oparbejdede immaterielle anlægsaktiver, heri udviklingsomkostninger som det fundamentale i problemstillingen.

Jeg baserer mit valg om at beskæftige mig med forskning og udvikling i regnskabsmæssig sammenhæng på, at jeg synes, at det er et interessant emne at berøre, som tilmed er i konstant udvikling. Netop det øgede fokus fra virksomhederne gør, at der kan være visse usikkerheder vedrørende den regnskabsmæssige behandling af emnet.

FoU bliver berørt i flere af fagområderne på CMA-studiet. Derved kan der være fordele ved, at man har flere tilgangsvinkler til emnet, hvortil der kan være flere retninger at skrive en afhandling om. Valget er dog faldet på den regnskabsmæssige behandling af det.

Essensen af mit valg af emnet er bl.a. at nærstudere den regnskabsmæssige håndtering og behandling af FoU i praksis og de udfordringer, ledelsen har i forbindelse med dette. Dertil har det været relevant at inddrage årsrapporter fra selekterede virksomheder fra tre forskellige brancher for derved at undersøge, hvordan tendensen er i de forskellige brancher i henhold til den regnskabsmæssige håndtering af udviklingsomkostninger.

Ved at inddrage faktiske tal fra den virkelige verden forenkles belysningen af afhandlingens formidling samtidig med, at det øger læserens praktiske forståelse af området. De seks virksomheders seneste årsregnskab bliver sammenholdt for at belyse, hvordan de håndterer deres forsknings- og udviklingsomkostninger regnskabsmæssigt.

De seks udvalgte virksomheder har haft betydelig succes inden for deres respektive brancher. Forskning og udvikling er et kerneområde i alle seks virksomheder og er noget, de satser stort på og bruger utrolig mange ressourcer på.

1.2 Problemstilling

Danske virksomheders øgede fokus på FoU medfører naturligvis en stigning i omkostningerne hertil hos virksomhederne. Mens forskningsomkostninger skal driftsføres det samme år, som de bliver afholdt, kan udviklingsomkostninger, der opfylder indregningskriterier, blive aktiveret i balancen.

Der er i den virkelige verden en tendens til at driftsføre udviklingsomkostningerne i resultatopgørelsen fremfor at aktivere dem i balancen. Ved at driftsføre omkostninger i resultatopgørelsen vil det naturligvis kunne mærkes på virksomhedens resultat det enkelte år.

Dette kan give et forkert billede af virksomhedens aktuelle situation, da FoU-omkostninger afholdes som en del af virksomhedens fremtidige strategi for at opnå økonomisk gevinst.

Derimod vil en aktivering af udviklingsomkostninger medføre, at omkostningerne bliver fordelt over en årrække og ikke vil belaste årsresultatet det enkelte år, hvor udviklingsomkostningerne afholdes. Det virker mere rationelt at omkostningsføre dem i takt med, at man opnår en eventuel gevinst af disse. Det er her, problematikken omkring periodiseringsprincippet opstår, da virksomhederne selv har mulighed for at afgøre, hvordan de afholdte udviklingsomkostninger kan behandles regnskabsmæssigt. Dermed opstår spørgsmålet omkring det retvisende billede af et årsregnskab, såfremt periodiseringen af omkostningerne ikke fordeles korrekt.

På nuværende tidspunkt foreligger der ikke en klar 'køreplan' for, at udviklingsomkostningerne skal behandles på den ene eller anden måde. Der findes betingelser, som skal opfyldes, før de aktiveres i balancen. Ligeledes er der en del regnskabsmæssige skøn i forbindelse med regnskabsaflæggelsen af udviklingsprojekter.

Afhandlingen vil derfor belyse, hvilke krav der stilles til virksomhedens ledelse i forbindelse med afholdelse af udviklingsomkostninger, samt hvilke udfordringer der kan opstå i forbindelse med revisionen, og derigennem vil der blive udarbejdet en egentlig '*best practice*' inden for området.

1.3 Problemformulering

Problemstillingen leder frem til at undersøge, hvilke problematikker der potentielt kan opstå ved regnskabsaflæggelsen af udviklingsomkostninger, hvilket giver anledning til at etablere en form for '*best practice*' inden for området, som ledelsen bør følge for at aflægge en retvisende årsrapport.

På baggrund af ovenstående vil afhandlingen tage udgangspunkt i nedenstående problemformulering:

Hvordan behandles udviklingsomkostninger i forbindelse med regnskabsaflæggelse, og hvad er 'Best practice' inden for området?

For at kunne besvare problemformuleringen opstilles nedenstående underspørgsmål:

- Hvilke forskelle og ligheder er der ved FoU i henhold til behandlingen efter henholdsvis ÅRL og IFRS?
- Hvad er de ledelsesmæssige udfordringer i forbindelse med regnskabsaflæggelsen?
- Er der forskel på den regnskabsmæssige håndtering af udviklingsprojekter, alt efter hvilken branche man opererer i?
- Hvilke overvejelser skal revisor tage stilling til i forbindelse med revisionsprocessen af udviklingsprojekter?

1.4 Problemafgrænsning

Udgangspunktet i afhandlingen er den undren, jeg har om ovenstående forhold, hvilket afspejler sig i min problemformulering. Problemformuleringen vil blive forsøgt besvaret ved hjælp af de underspørgsmål, der er blevet udarbejdet. Problemformuleringen og tilhørende underspørgsmål er valgt på baggrund af min egen interesse for emnet. Disse vil i afhandlingen fungere som et hjælpemiddel til at nå frem til konklusionen, hvorfor de ovenstående underspørgsmål ikke vil blive besvaret i kronologisk rækkefølge.

Positiv afgrænsning

Selve fokuset i afhandlingen vil primært være på immaterielle anlægsaktiver og mere specifikt udviklingsprojekter. Min interesse for dette område baserer sig på, at det er kompliceret for en virksomhed at behandle udviklingsprojekter ved regnskabsaflæggelsen. Derfor er området oplagt at kigge nærmere på.

Afhandlingen fokuserer blot på indregning, første måling samt oplysning og præsentation for henholdsvis ÅRL og IFRS for at vurdere væsentlige forskelle mellem disse to regelsæt.

For at vurdere om branchen har indflydelse på, hvorvidt aktiverne bliver aktiveret eller ej, har jeg valgt at arbejde med offentlige regnskaber fra tre forskellige brancher, og her har jeg taget stilling til visse kriterier i forbindelse med valget af virksomheden. Disse kriterier vil blive behandlet i afsnit 4.

For at skabe en dybere forståelse af de tendenser og problematikker, der kan opstå i forbindelse med regnskabsaflæggelsen, er det ligeledes relevant også at gennemgå selve revisionsprocessen.

I revisionsgennemgangen vil de væsentligste elementer i forbindelse med revision af udviklingsprojekter blive gennemgået. Jeg har for at gøre det interessant valgt en konkret årsrapport fra Eye4talent ApS som case, hvorved gennemgangen kan blive mere praktisk orienteret. I regnskabet tages der blot udgangspunkt i udviklingsprojektet, PlayerUniverse.

I revisionsgennemgangen vil planlægnings-, udførelses- og afslutningsfasen blive gennemgået på et meget overordnet niveau grundet den begrænsede mængde materiale, der er tilgængelig i forbindelse med PlayerUniverse. Det bør understreges, at hensigten med gennemgangen ikke er at komme med en påtegning af regnskabet. Ved brug af tal og regnskab fra den virkelige verden bliver gennemgangen mere specifik, og det er min opfattelse, at der kan opnås en bedre forståelse af de udfordringer, der finder sted i forbindelse med selve revisionsprocessen.

Negativ afgrænsning

Afhandlingen tager udgangspunkt i immaterielle anlægsaktiver, som er et bredt område, hvor fokuset udelukkende er på den regnskabsmæssige behandling af udviklingsomkostninger, hvorfor der afgrænses fra den regnskabsmæssige behandling af forskningsomkostninger.

Da forskningen og dennes omkostninger er en tidlig fase i virksomheders udviklingsprojekter, vil disse områder blive omtalt i definitionen af udviklingsomkostninger. Dette betyder også, at jeg ser bort fra andre former for immaterielle anlægsaktiver, såsom goodwill, kunderettigheder, patenter mv. Jeg afgrænser mig ligeledes fra de flere forskellige målinger, der kan foretages efter førstegangs måling af et aktiv. Fokuset vil derfor blot være på måling gennem kostpris.

Ydermere ses der bort fra af- og nedskrivning, da disse anses som omfattende emner, der kræver en dybere gennemgang af selve udførelsen af bl.a. nedskrivningstesten. Ligeledes vil dette blive nævnt i de tilfælde, hvor det vurderes nødvendigt. Der tages derudover ikke stilling til omvurderingsmodellen, da den fungerer som en efterfølgende måling.

Ved gennemgangen af de tre faser i revisionen ses der bort fra hardclose, som minder meget om statusrevision, men ligger før balancedagen. Årsagen til dette er, at hardclose må vurderes til at være en blanding af løbende revision og statusrevision.

Ydermere ser jeg bort fra at give en decideret konklusion på casen, hvorfor afslutningsfasen blot vil behandle de væsentligste aktiviteter efter balancedagen, og derfor vil rapportering i form af revisionsprotokol mv. ikke blive behandlet i forbindelse med casen.

Udgangspunktet i afhandlingen er den regnskabsmæssige vinkel, og der afgrænses fra de skattemæssige aspekter af immaterielle anlægsaktiver. Derfor vil jeg ikke se nærmere på udskudt skat, selskabsskat mv.

Jeg afgrænser mig ligeledes fra en grundig gennemgang af revisorloven samt erklæringsbekendtgørelsen. Lovreguleringens kerneelementer vil naturligvis blive inddraget, hvor det anses relevant for besvarelsen af problemformuleringen. Der vil derfor ikke være en detaljeret beskrivelse af de love og standarder, der bliver anvendt.

Alle mine data og materialer er fra før 1. april 2019, og data og materialer efter 1. april 2019 er af hensyn til tidsbegrænsning i forhold til afleveringsdatoen ikke taget med.

1.5 Model og metodevalg

Datagrundlaget i afhandlingen vil primært bestå af sekundære data i form af lovgivning, offentlige publikationer, revisionsstandarder mv. Da det er offentligt tilgængelige kilder, som er tilbøjelige til at være med objektive fortolkninger, må det formodes, at det er valide kilder. Derudover er der indsamlet empiriske data i form af årsrapporter for udvalgte virksomheder i forskellige brancher. Grundlaget for de udvalgte virksomheder bliver beskrevet indledningsvist i afsnit 4. Endvidere anvendes Eye4talent ApS' årsrapport 2017 som materiale til revisionscasen.

1.5.1 Læsevejledning

Afhandlingen er som tidligere nævnt opdelt i tre dele, hvorfor der vil være delkonklusion på alle tre dele. Disse tre dele i afhandlingen vil være det primære redskab til at udarbejde en *'best practice'* på området i hovedkonklusionen. Ligeledes vil der i alle tre dele være en indledende tekst, der beskriver indholdet i afsnittet.

Harvard metoden anvendes til lave kildehenvisninger i afhandlingen. Kildehenvisningerne vises således med: (efternavn, årstal), og evt. også sidetal. Figurer og tabeller er blevet nummeret i en kronologisk rækkefølge efter de pågældende kapitler.

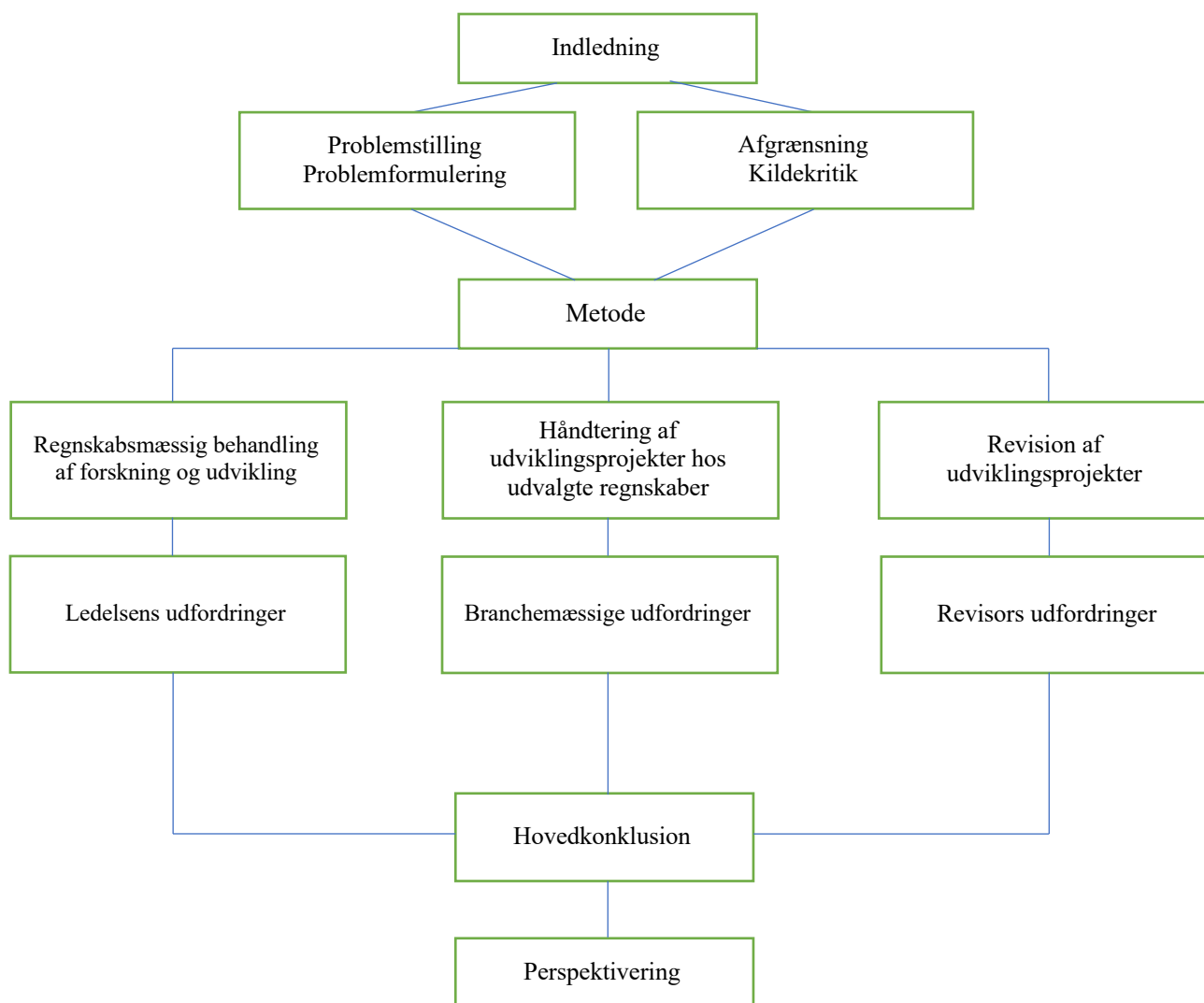
Tekst som citeres direkte fra en lovgivning eller lignende, vil i afhandlingen blive sat i kursiv hvorefter skrifttypen også formindskes. Disse citater vil naturligvis have en kildehenvisning under teksten. Derudover vil der blive sat fodnoter, såfremt der fremkommer tilfælde i afhandlingen, som kan tydeliggøre læserens forståelse. De anvendte forkortelser er anført før Indlednings-afsnittet.

Ydermere er der i afsnit 4 udvalgt seks årsrapporter, hvorfra der udarbejdes en empirisk analyse. Årsrapporternes forside, resultatopgørelse samt aktivside af balanceposterne er vedhæftet som bilag i en kronologisk rækkefølge, da det blot er dem som anses relevant for analysens tal.

Bibliografien bliver opdelt i bøger, love og standarder, rapporter og hjemmesider, og her vil figur- og tabelliste samt bilagsliste også fremgå.

Sidetal som fremstår i bilagene, henviser til de pågældende årsrapporter, hvorfor der skal ses bort fra dette, og udelukkende tages udgangspunkt i bilagsnummeret, som står øverst til venstre ved forsiden af hvert bilag.

1.5.2 Afhandlingens opbygning

Figur 2 - Afhandlingens opbygning (Egen tilvirkning)

Figuren ovenfor illustrerer opbygningen af afhandlingen. Som det kan ses, bliver afhandlingen delt op i tre dele. Den første del kigger på den regnskabsmæssige behandling af forsknings- og udviklingsomkostninger efter de danske og internationale regler. Den første del tager dermed udgangspunkt i en teoretisk indgangsvinkel. Herfra sammenfattes en delkonklusion, hvor jeg diskuterer de ledelsesmæssige udfordringer, der ligger forud for regnskabsaflæggelsen.

I det efterfølgende afsnit vil de branchemæssige udfordringer i forhold til udviklingsaktiviteter blive analyseret og fortolket. Anden del vil derfor tage udgangspunkt i empiri i form af forskellige årsrapporter, hvor formålet er at drage paralleller mellem de udvalgte tre industrier og deres håndtering af udviklingsprojekter i årsrapporten.

I den sidste del analyseres de væsentligste udfordringer i forbindelse med revisionsprocessen af udviklingsprojekter. Til denne del har jeg vurderet det relevant at bruge et virksomhedsregnskab fra den virkelige verden som case. Dermed kobles der en forklarende og problemidentificerende vinkel på projektet med henblik på at drage en konklusion af, hvilke udfordringer revisorer vil have i forbindelse med revision af udviklingsprojekter. Med koblingen til en specifik case vil denne del blive baseret på en pragmatisk tilgang.

Som det kan ses i den ovenstående figur, har alle tre dele en synergi i forhold til at drage en samlet konklusion af afhandlingen, hvor meningen er at finde en '*best practice*' inden for området.

1.6 Kildekritik

Afhandlingen er udarbejdet hovedsageligt ud fra IFRS³ & ÅRL. Derudover anvendes udgivelser og rapporter fra offentlige myndigheder og revisionsfirmaer. Ud fra dette kan det umiddelbart vurderes, at afhandlingen udarbejdes på baggrund af sekundære datakilder. Dette kan umiddelbart anses for at være en for mangelfuld dataindsamling.

Dog er det min opfattelse, at de anvendte kilder ikke er skrevet med en subjektiv holdning, da de blot skal ses som et fortolkningsbidrag til loven. Da disse udgivelser og rapporter er skrevet med udgangspunkt i de lovmæssige bestemmelser på området, og ud fra en betragtning af, at revisorer

³ I afhandlingen bliver der henvist til IAS 38, når der diskuteres immaterielle anlægsaktiver.

anses som offentlighedens tillidsrepræsentant, må objektiviteten med stor sandsynlighed vurderes til at være intakt.

De øvrige faglige artikler, som anvendes i afhandlingen, er blevet kritisk vurderet, inden de er anvendt som reference. Jeg har eksempelvis taget stilling til publikationsdatoen, samt hvem udgiveren er af den pågældende artikel, og derudover har jeg vurderet nøje, om afsenderens subjektive holdninger kommer til udtryk gennem artiklen.

På trods af afhandlingens manglende primære data må afhandlingens kvalitet af dataindsamling vurderes at være godkendt til at analysere og vurdere praksis samt til at tilkendegive en best practice på området i konklusionen.

2. Forsknings- og udviklingsomkostninger

Forskning og udvikling er et bredt område, hvorved det vurderes væsentligt at sondre imellem forsknings- og udviklingsomkostninger. På trods af at afhandlingen primært vil handle om udviklingsprojekter, og derved de omkostninger der ligger til grund for udviklingsprojekter, er det min vurdering, at det er vigtigt også at berøre forskning for at vurdere, hvor de to områder adskiller sig fra hinanden. Dette afsnit vil derfor berøre sondringen mellem disse områder. Før dette kan gøres, er det relevant at få defineret begrebet 'innovation'.

2.1 Definition af innovation

Som nævnt i indledningen er der i Danmark en stigende erkendelse af, at viden er en væsentlig faktor for den samfundsmæssige og økonomiske udvikling, og det er et billede, der også tegner sig i erhvervslivet, hvor virksomheder spenderer deres økonomiske ressourcer på forskning og udvikling. Jf. afsnit 1, har ca. 44 % af danske virksomheder forsøgt sig med innovative tiltag, og hver fjerde virksomhed i Danmark har introduceret nye produkter inden for de seneste år. Dermed vil det være relevant for afhandlingen med en definition af begrebet 'innovation', før jeg fordyber mig mere i FoU.

Innovation kan således være og betyde mange ting og er formentlig nok lettest at forstå i den form, hvor en virksomhed introducerer et nyt produkt på markedet, som ikke har været anvendt førhen. Innovation behøver dog ikke nødvendigvis at indebære nye og banebrydende produkter på markedet. Det kan også blot være noget 'nyt' for den enkelte virksomhed. Innovation kan bl.a. være introduktionen af nye eller væsentligt forbedrede produkter, produktionsprocesser, organisatoriske metoder eller markedsføringstiltag mv. Med andre ord er innovation et nyt tiltag, som kan skabe merværdi for virksomheden (Dst, Innovation og forskning, 2018).

2.2 Definition af 'Best practice'

Ligeledes er det relevant at definere udtrykket 'Best practice', som vil blive refereret ofte i afhandlingen. Den danske ordbog definerer termen som værende den officielt anerkendte bedste fremgangsmåde (Den danske ordbog, 1993). Jeg vil derfor modificere definitionen og give en fortolkning af hvordan termen bliver anvendt i min afhandling.

Med *'best practice'* menes der den bedst mulige praksis inden for området. Dette skal forstås som at *'best practice'* vil være den oplagte løsning for ledelsen til at forenkle processen omkring regnskabsaflæggelsen. Hensigten med afhandlingen er derved at udarbejde en *'best practice'*, som kan være en slags 'guideline' for ethvert udviklingsprojekt.

2.3 Sondringen mellem forsknings- og udviklingsomkostninger

I løbet af forløbet med ethvert forsknings- og udviklingsprojekt vil en virksomhed gennemgå flere livscyklusfaser. Et projekt vil typisk starte med idégenerering og derefter iværksættes indledende undersøgelser omkring projektets tekniske og økonomiske muligheder samt tidshorisonten for projektets gennemførelse. I de efterfølgende processer vil en klarere beskrivelse af det ønskede output forekomme. De næste faser er typisk videreudviklingen og kommercialiseringen af projektet, inden projektets officielle færdigmelding meldes ud. I løbet af de mange faser et projekt gennemgår, foreligger der typisk en lang række omkostninger.

Sondringen mellem forsknings- og udviklingsomkostninger finder anvendelse hos IAS 38. Sondringen indbefatter primært karakteren af de afholdte omkostninger, som er tæt tilknyttet den tidsmæssige placering heraf (Jepsen, 2010).

Forskningsomkostninger ligger typisk ved påbegyndelsen af projektet, mens udviklingsomkostninger ofte er dem, der ligger senere i projektet. IAS 38 angiver følgende definitioner af forskning og udvikling:

- *Research is original and planned investigation undertaken with the prospect of gaining new scientific or technical knowledge and understanding.*
- *Development is the application of research findings or other knowledge to plan or design for the production of new or substantially improved materials, devices, products, processes, systems or services before the start of commercial production or use.* (IAS 38 immaterielle aktiver).

Forskning kan derfor fortolkes som planlagte undersøgelser, som sættes i gang for at opnå ny videnskabelig eller teknisk viden. Modsat kan udvikling fortolkes som benyttelsen af de resultater fra forskningen som skitse til at fremstille nye eller væsentligt forbedrede materialer, produkter eller processer.

Baseret på de ovenstående definitioner vurderes alle udviklingsprojekter at have en forskningsfase. Skillelinjen mellem disse to faser afhænger i vid udstrækning af den enkelte situation, hvorfor det vil være på baggrund af ledelsens skøn og forventning til projektets færdige output.

Nedenstående tabel er en oversigt ud fra de kriterier, der findes, i henholdsvis afsnit 38.54 og 38.59 i IAS, som giver en illustration af hvilke aktiviteter, der hører til under henholdsvis forsknings- og udviklingsaktiviteter:

Eksempler på forskningsaktiviteter	Eksempler på udviklingsaktiviteter
Aktiviteter, som har til formål at indhente ny viden.	Design, opførelse og testning af prototyper og modeller før produktion og anvendelse.
Søgen efter og evaluering samt endelig udvælgelse af forskningsresultaters og anden videns anvendelsesmuligheder.	Design af værktøj, opspændingsværktøj, støbeforme og stempler, der indebærer ny teknologi.
Søgen efter alternative materialer, anordninger, produkter, processer, systemer eller tjenesteydelser.	Design, opførelse og drift af et forsøgsproduktionsanlæg, hvis størrelsesorden ikke er økonomisk rentabel for erhvervsmæssig produktion.
Udformning, design, evaluering og endelig udvælgelse af mulige alternativer til nye eller forbedrede materialer, anordninger, produkter, processer, systemer eller tjenesteydelser.	Design, opførelse og testning af et valgt alternativ til nye eller forbedrede materialer, anordninger, produkter, processer, systemer eller tjenesteydelser.

Tabel 1 – Eksempler på forsknings- og udviklingsaktiviteter (PwC, regnskabshåndbogen 2019)

Ovenstående tabel illustrerer sondringen ret godt mellem forskning- og udviklingsaktiviteter. Som det kan ses, er viden og søgen efter noget bestemt en del af forskningen. Denne viden er med til at vurdere hvorvidt projektet skal fortsætte eller ej.

Såfremt projektet fortsættes, sætter man gang i bl.a. designforløbet, opførelse og testning af de indhentet materialer. Det er naturligvis ikke alt det nævnte, der indikerer forskning- og udviklingsaktiviteter, men fremgangsmåden kan foregå på denne måde.

Forskningsomkostninger vil, som nævnt i afsnit 2, altid blive omkostningsført, hvorimod udviklingsomkostninger kan blive indregnet i balancen, såfremt de opfylder indregningskriterierne. Hvis der opstår besvær for ledelsen i processen omkring at adskille hvad der skal påregnes som henholdsvis forskning- og udviklingsomkostninger, skal udviklingsomkostninger omkostningsføres i det regnskabsår, hvor de bliver afholdt. Dette krav er for at sikre, at aktivering i balancen kun må ske, såfremt indregningskriterierne opfyldes, og dokumentationen for dette er vedlagt (Jepsen, 2010).

Ved sondringen mellem FoU vil det mest afgørende være, om virksomheden befinder sig i et kendt terræn, eller om den bevæger sig ud i det fremmed. Det sidstnævnte terræn er det, som forskning hører under da der i dette tilfælde foretages grundlæggende undersøgelser, som iværksættes for derved at opnå ny videnskabelig eller teknisk indsigt.

Ved anvendelse af allerede kendt eller ny opnået viden til at fremstille nye eller væsentligt forbedrede produkter, processer mv. er der derimod tale om udvikling. Denne afgrænsning kan virke enkel, men i praksis er der en del besværligheder, da de fleste udviklingsprojekter omfatter en forskningsfase (BDO, 2018).

Da de to typer kræver hver deres behandling regnskabsmæssigt, er afgrænsningen en væsentlig del af dette. Såfremt det ikke er muligt at adskille forskning fra udvikling, er virksomheden nødsaget til at indregne omkostninger i resultatopgørelsen samtidig med, at de bliver afholdt. Derfor er afgrænsning en vigtig del af dette, og aktivering af udviklingsomkostninger forudsætter en høj grad af sikkerhed.

2.4 Hovedreglen for behandling af udviklingsomkostninger

Indledningsvist er det essentielt at understrege, at når jeg i afhandlingen refererer til udviklingsprojekter er det i regnskabsmæssige sammenhæng. Fravalg af at kalde det egne oparbejde anlægsaktiver er, at denne betegnelse omfatter mere end blot egne oparbejde udviklingsprojekter, såsom kundelister og varemærker mv., og derfor vil det fremover blive omtalt som udviklingsprojekter.

Udgangspunktet for omkostninger, der afholdes i forbindelse med FoU, er at de bliver omkostningsført direkte i resultatopgørelsen på afholdelsestidspunktet. Reglen er fælles for alle slags omkostninger, såsom produktionsrelaterede, salgsmæssige og finansielle omkostninger.

I visse tilfælde kan omkostninger kvalificere sig til aktivering på balancen. Dette særtilfælde gør sig gældende for omkostninger, som afholdes med henblik på etablering af et aktiv, hvori indregningskriterier her opfyldes. Formålet med dette er at foretage en så korrekt periodisering af omkostninger, således der opretholdes en korrekt tidsmæssig sammenhæng mellem virksomhedens indtægter og de omkostninger, der er forbundet med disse.

Dette særtilfælde gør sig gældende hos udviklingsomkostninger, der som udgangspunkt skal omkostningsføres i resultatopgørelsen og dermed det år, hvor udgiften afholdes. Undtagelsen gælder, ifald virksomheden opfylder de indregningskriterier, som gør sig gældende i IAS 38, og dermed kan aktivere udviklingsomkostninger som en del af kostprisen for et udviklingsprojekt.

Jf. afsnit 1.2 vil aktivering af udviklingsomkostninger medføre en større balancesum samt en styrket soliditet.

Da det er virksomhedens ledelse, der bedømmer, om der skal ske aktivering eller ej, er der fastsat nogle specifikke krav til dette. Eksempelvis skal man, udover at opfylde indregningskriterierne, også kunne dokumentere de betingelser, der er. Samtlige udviklingsprojekter under udvikling samt aktiver med ubestemmelig levetid har krav på en årlig nedskrivningstest. Ligeledes skal færdige udviklingsprojekter med begrænset levetid testes for at vurdere, hvorvidt der påkræves en nedskrivning. Dette vil ikke blive behandlet nærmere i afhandlingen, jf. afsnit 1.4.

En af de væsentligste forudsætninger ved indregning af et udviklingsprojekt er, at der skal foreligge en projektbeskrivelse som omfatter en økonomisk vurdering. Projektbeskrivelsen skal være dokumentationen for, at nutidsværdien af de forventede pengestrømme som minimum vil være på niveau med de aktiverede omkostninger med tillæg af de forventede yderligere omkostninger til at færdiggørelsen af projektet (PwC, regnskabshåndbogen 2019).

Såfremt virksomhedens egne udviklingsprojekter bliver indregnet, skal virksomheden kunne dokumentere, at alle af følgende kriterier forbliver opfyldt, jf. IAS 38 afsnit 57:

1. *Den tekniske mulighed for at færdiggøre det immaterielle aktiv, således at det kan anvendes eller sælges.*
2. *Selskabet har til hensigt at færdiggøre det immaterielle aktiv og anvende eller sælge det.*
3. *Selskabet kan påvise, hvordan det er i stand til at anvende eller sælge det immaterielle aktiv.*
4. *Det immaterielle aktiv vil frembringe sandsynlige fremtidige økonomiske fordele.*
5. *Selskabet skal råde over tilstrækkelige tekniske, økonomiske og andre ressourcer til at færdiggøre udviklingen og til at anvende eller sælge det immaterielle aktiv.*
6. *Selskabet skal kunne foretage en pålidelig opgørelse af de omkostninger, der kan henføres til det immaterielle aktiv i løbet af dets udvikling. (IAS 38 immaterielle aktiver).*

Det er ofte en 'hårfin' afgørelse ift. at opfylde kriterie 1, i modsætning til kriterierne 2 og 3, som altid vil være opfyldt i udviklingsorienterede virksomheder. Kriterie 4 kræver dokumentation for, at

kapitalværdien af de forventede fremtidige pengestrømme som minimum er på niveau med de aktiverede omkostninger. Det kan være vanskeligt, såfremt det er produkter med ny funktionalitet, som man ikke har haft kendskab til. Dog anses kriteriet for at være lettere at opfylde i eksempelvis medicinalbranchen, da det her gælder udvikling af medicin til kur af sygdomme, der er kendskab til. Risikoen heri foreligger, hvis produktet ikke får myndighedsgodkendelse.

Kriterie 5 er ikke en udfordring for de store udviklingsorienterede virksomheder, mens en række af de nye virksomheder på markedet vil have et vist besvær med den begrænsede kapital, de har til rådighed. Det skyldes bl.a., at der ikke vil være nogen form for betydelige indtægter i de indledende faser af projektet.

Kriterie 6 vil kunne opfyldes i langt de fleste virksomheder. Dog kan der internt være vanskeligheder i form af tidsregistreringen til de forskellige projekter. Her kan der nemlig opstå en problematik, når en virksomhed har flere udviklingsprojekter kørende, og de enkelte medarbejdere ikke får tidsregistreret til de enkelte projekter. Dermed vil man ikke have et pålideligt grundlag for at henhøre timerne til de forskellige projekter, hvorfor den projektansvarlige bør tage til stilling til dette (PwC, regnskabshåndbogen 2019).

De ovenfor nævnte kriterier er restriktive og har til formål at afholde aktiver fra at blive aktiveret i balancen på et tyndt grundlag. Når det er sagt, er det ikke noget, der skal overfortolkes. Såfremt virksomheden tidligere har haft succes med lignende projekter inden for det samme tekniske område, vil der overordnet set være en formodning om, at dette projekt også vil blive gennemført.

Udvikling omfatter også produkter, herunder materialer som indgår i produkter, og derudover medtages processer også som en del af udviklingen, såfremt det er en særlig måde til at forarbejde et aktiv på. Derfor kan det i praksis være vanskeligt at adskille udvikling og vedligeholdelse af produkter eller processer, da vedligeholdelse indgår som en driftsomkostning. Et projekt er ikke længere et udviklingsprojekt, når det oprindeligt fastlagte mål er opnået.

Eksempler på omkostninger, som ikke kan aktiveres er:

- Løbende test eller analyser af færdigudviklede produkter eller processer
- Løbende ændringer eller tilpasninger af eksisterende produkter eller processer
- Uddannelse af medarbejdere i at anvende et nyt produkt eller en ny proces (Karnov Group, 2017).

Endvidere citeres der i IAS 38 afsnit 63, at internt genererede immaterielle eller aktiver, såsom varemærker, udgivelsestitler og kundelister, ikke kan aktiveres. Dette gør sig også gældende, hvis indregningskriterierne er opfyldt. Dette tiltag er et forsøg på at undgå, at en virksomhed aktiverer disse aktiver i balancen, når der på forhånd hersker en tvivl om, aktiverne rent faktisk eksisterer med den pågældende værdi. Der kan i praksis også være udfordringer, når man skal fastgøre værdien af eksempelvis varemærker fra internt oparbejdet goodwill i virksomheden.

3. Immaterielle anlægsaktiver

Som nævnt tidligere findes der to regelsæt, som der tages hensyn til forud for regnskabsaflæggelsen af immaterielle anlægsaktiver. Det ene er årsregnskabsloven, og det andet er IFRS. Dette afsnit vil fokusere på den regnskabsmæssige behandling af FoU gennem disse to regelsæt, og formålet med dette er at undersøge, hvor de adskiller sig fra hinanden. Ligeledes er formålet også at vurdere de ledelsesmæssige udfordringer, der ligger til grund for regnskabsaflæggelsen. For det første er det relevant at definere immaterielle anlægsaktiver.

3.1 Definition af immaterielle anlægsaktiver

ÅRL kommer ikke med en entydig definition af immaterielle anlægsaktiver. Der tages derfor udgangspunkt i definitionerne af aktiver. Her defineres aktiver som værende ressourcer, som er under virksomhedens kontrol og et resultat af tidligere begivenheder, hvorfra fremtidige økonomiske fordele forventes at tilflyde virksomheden. Anlægsaktiver, derimod, defineres som aktiver, der er bestemt til vedvarende eje eller brug for virksomheden (EY, 2018).

Jf. ÅRL skal balancen opstilles i en skematisk form, posterne særskilte og i den rækkefølge, som er angivet i skemaerne. Anlægsaktiver skal derfor opdeles i henholdsvis immaterielle, materielle og finansielle anlægsaktiver. Arabertallene kan sammendrages, hvis de forenkler overskueligheden.

Da ÅRL er en slags rammelovgivning, vil reglerne i IFRS også blive anvendt som fortolkningsgrundlag til ÅRL. Dermed gør reglerne under IFRS sig også gældende under ÅRL.

Immaterielle aktiver, herunder udviklingsomkostninger, reguleres i IAS 38.

IAS 38 definerer et immaterielt aktiv som et identificerbart, ikke-monetært aktiv uden fysisk substans.

Et aktiv vurderes som identificerbart når;

- *det er muligt at adskille aktivet ud fra virksomheden som helhed, og enten sælge, overdrage, udleje eller ombytte aktivet enten særskilt eller sammen med en tilhørende kontrakt, et aktiv eller en forpligtelse.*
- *Aktivet er en følge af kontraktmæssige eller andre juridiske rettigheder, uanset om disse kan overdrages eller udskilles fra virksomheden eller fra andre rettigheder og forpligtelser.* (IFRS, 2013)

Dermed afgrænses et immaterielt aktiv fra det materielle, da det sidstnævnte har en fysisk substans. Derudover vil finansielle anlægsaktiver afgrænses, da det er et monetært aktiv. At et aktiv ikke er monetært har den betydning, at aktivet ikke er indbefattet af andre regnskabsmæssige krav eller standarder som eksempelvis finansielle instrumenter og derfor bliver behandlet som et immaterielt aktiv efter IAS 38 (EY, 2018).

Et immaterielt aktiv er altså identificerbart, når det enten er separerbart og derved kan sælges, overdrages, udlejes og ombyttes uafhængigt af virksomhedens andre aktiver – eller det stammer fra kontraktmæssige eller juridiske rettigheder, uanset om aktivet kan sælges separat. Eksempler på immaterielle aktiver kan være patenter, rettigheder, licenser samt internt oparbejdede immaterielle aktiver. Et sådant aktiv vil typisk blive anvendt af virksomheden til produktion, til levering af varer eller tjenesteydelser eller til administrative formål mv.

3.2 Den regnskabsmæssige behandling af forskning og udvikling efter de danske regler

Den regnskabsmæssige behandling af forsknings- og udviklingsomkostninger vil blive behandlet efter årsregnskabsloven. Her vil de væsentligste krav vedrørende indregning, måling, præsentation og oplysninger blive gennemgået.

3.2.1 Indregning efter ÅRL

Der er pålagt krav om indregning af alle erhvervede immaterielle aktiver for virksomheder som hører til regnskabsklasse B, C og D. Egenudviklede udviklingsprojekter har blot krav på indregning for virksomheder i regnskabsklasse C (stor) og D, og dermed er det ikke et krav for regnskabsklasse B og C (mellem), medmindre at manglende indregning vil føre til, at årsregnskabet ikke giver et retvisende billede.

Det er blot udviklingsprojekter samt rettigheder, der vedrører udviklingsprojekter, der kan indregnes. Dermed afgrænser man til andre typer af immaterielle aktiver oparbejdet af virksomheden i forhold til det at blive indregnet.

Internt oparbejdede udviklingsprojekter og heraf følgende immaterielle rettigheder, såsom patenter og lignende rettigheder har muligheden for at blive indregnet som led i et udviklingsprojekt. Øvrige internt oparbejdede immaterielle rettigheder, såsom goodwill, varemærker mv. må ikke indregnes som aktiver grundet det forhold, at omkostningerne i praksis ikke kan opgøres pålideligt. Ligeledes

kan det være vanskeligt at adskille udviklingen af sådanne aktiver fra udviklingen af virksomheden som helhed.

Aktivering af udviklingsomkostninger vil tidligst ske fra det tidspunkt, hvor alle kriterier er opfyldt. Forinden dette tidspunkt har virksomheden ikke andre valg end at indregne omkostningerne i resultatopgørelsen. Omkostninger, der tidligere blev indregnet i resultatopgørelsen, kan ikke senere blive indregnet som aktiver i balancen (EY, 2018).

Jf. ÅRL § 33, skal et aktiv indregnes i balancen, når det kan sandsynliggøres, at fremtidige økonomiske fordele vil tilflyde virksomheden, samt at aktivets værdi kan måles pålideligt (ÅRL, 2015). I praksis er det alle de erhvervede immaterielle aktiver, der skal indregnes som aktiver.

Immaterielle aktiver skal altid afskrives over brugstiden under ÅRL. Her antager man, at der er en bestemt brugstid for alle immaterielle anlægsaktiver. I de særlige tilfælde hvor virksomheden ikke kan lave et pålideligt skøn, hvad angår brugstiden over eksempelvis aktiverede udviklingsomkostninger, skal denne antages at være 10 år (PwC, regnskabshåndbogen 2019).

Virksomheder i regnskabsklasse B har krav på at medregne de omkostninger, som er direkte henførbare til projektet, hvorimod det er frivilligt for dem at få indregnet indirekte produktionsomkostninger. Generelt er det under ÅRL, ved internt oparbejdede immaterielle anlægsaktiver, frivilligt for virksomheder at vælge at indregne indirekte omkostninger, såsom fællesomkostninger i en udviklingsfunktion, i kostprisen. Betingelsen er, at disse bliver opgjort og målt pålideligt.

Ligeledes har virksomheder, uanset regnskabsklassen, mulighed for at vælge, om finansieringsomkostninger vedr. udviklingsprojekter bør indregnes som en del af aktivets kostpris eller ej. Modsat IFRS, hvor dette er et krav, når det vedrører et kvalificerende aktiv (PwC, regnskabshåndbogen 2019).

I tilfælde af skifte fra regnskabsklasse B til C stor har virksomheder mulighed for alene at indregne immaterielle aktiver, såsom udviklingsprojekter, som er opstået fra og med det første regnskabsår, hvor virksomheden vælger at aflægge årsrapport efter regnskabsklasse C stor. I praksis betyder det, at når en virksomhed skifter regnskabsklasse til stor C, har virksomheden mulighed for at vælge at

aktivere de forhenværende ikke-indregnede udviklingsprojekter. Betingelserne for dette er, at indregningskriterier mht. registrering og dokumentation er opfyldt.

På en specifik egenkapitalreserve for udviklingsomkostninger skal der knyttes et beløb, tilsvarende de i balancen indregnede udviklingsomkostninger med fradrag af udskudt skat. Bindingen skal foretages af de virksomheder i regnskabsklasse C (stor) og D, hvor indregningen er et krav, men også af de virksomheder i regnskabsklasse B og C (mellem), som frivilligt har valgt at indregne udviklingsomkostninger i balancen. Formålet med egenkapitalreserven er at sikre, at beløbet ikke giver anledning til udlodning af udbytte (EY, 2018).

3.2.2 Måling efter ÅRL

Immaterielle aktiver måles til kostpris ved første indregning og skal afskrives over den forventede brugstid. For virksomheder i regnskabsklasse B inkluderer det som minimum direkte medgående omkostninger.

Aktivet skal nedskrives, hvis genindvindingsværdien fremstår som lavere end den regnskabsmæssige værdi. Derfor er der også et krav om, at restværdien og brugstiden løbende skal revurderes. Immaterielle aktiver, der bliver handlet på et aktivt marked, kan som et alternativ blive målt til dagsværdi, fremfor kostpris. Dog skal den fortsat afskrives.

Virksomheder, der hører under regnskabsklasse B til D, kan indregne indirekte omkostninger i kostprisen for immaterielle aktiver. Dette gør sig gældende for indirekte omkostninger i form af husleje, omkostninger til ledelsen af udviklingsafdelingen osv., der bliver benyttet i udviklingsøjemed til de enkelte udviklingsprojekter. Indirekte omkostninger, som ikke er direkte henførbare, såsom administrationsomkostninger, kan naturligvis ikke indregnes.

Omkostninger, der har en forbindelse til de enkelte udviklingsprojekter, skal altid udgøres som en del af kostprisen. Dette gælder bl.a. ved direkte lønomkostninger til medarbejdere, som har været en del af de enkelte udviklingsprojekter samt sociale omkostninger, feriepenge og goder (EY, 2018).

3.2.3 Oplysninger og præsentation efter ÅRL

Immaterielle anlægsaktiver præsenteres i balance ovenfor henholdsvis materielle og finansielle anlægsaktiver. Immaterielle aktiver vil i balancen indgå under romertalspost I. Heri bliver de specificeret i:

- *Færdiggjorte udviklingsprojekter, heri patenter og lign. rettigheder, der stammer fra udviklingsprojekter.*
- *Erhvervede koncessioner, patenter, licenser, varemærker og lign. rettigheder.*
- *Goodwill*
- *Udviklingsprojekter under udførelse og forudbetalinger for immaterielle anlægsaktiver (PwC, regnskabshåndbogen 2019).*

Ved beskrivelsen for anvendt regnskabspraksis vil omtalen af immaterielle anlægsaktiver som minimum indbefatte følgende:

- *Indregningsmetoder samt målegrundlag for de enkelte kategorier af immaterielle anlægsaktiver, indbefattet hvorvidt renter og indirekte omkostninger indregnes i kostprisen.*
- *Hvilke metoder der anvendes for af- og nedskrivning. Heri skal skøn over brugstid og evt. restværdi således indgå.*
- *Årsagen til den benyttede afskrivningsperiode på goodwill. Såfremt afskrivningsperioden er meget kortere eller længere sammenlignet med virksomheder fra samme branche, er der således skærpede krav til beskrivelse og begrundelse af afskrivningsperioden (PwC, regnskabshåndbogen 2019).*

For virksomheder, der hører til regnskabsklasse C & D, er der krav i form af en anlægsnote på immaterielle anlægsaktiver. Anlægsnoten skal i årsrapporten oplyse om følgende om hver regnskabspost, jf. § 88 i ÅRL:

1. **Kostpris**

- Kostprisen ved det foregående regnskabsårs afslutning
- Tilgang i årets løb
- Afgang i årets løb
- Overførsler i årets løb til andre poster

2. Opskrivninger

- Opskrivninger ved det foregående regnskabsårs afslutning
- Årets opskrivning
- Årets tilbageførsler af tidligere årsopskrivninger
- De samlede opskrivninger på balancetidspunktet

3. Af- og nedskrivninger

- Af- og nedskrivninger ved det foregående regnskabsårs afslutning
- Årets afskrivninger
- Årets nedskrivninger
- Årets af- og nedskrivninger på afhændede og udrangerede aktiver
- Årets tilbageførsler af tidligere års nedskrivninger samt tilbageførsel af de samlede af- og nedskrivninger på aktiver, der i året er afhændet eller udgået af driften.
- De samlede af- og nedskrivninger på balancetidspunktet (ÅRL, 2015).

Der findes i ÅRL et oplysningskrav for aktiverede udviklingsprojekter, hvor virksomheder i regnskabsklasse C (stor) og D har krav om at oplyse de særlige forudsætninger, jf. §88 A, der findes for selve indregning og måling af udviklingsprojekter. Eksempelvis kan det indbefatte den forventede realisering af projektet mv. Kravet gør sig også gældende for regnskabsklasse B og C (mellem) virksomheder, som har valgt at indregne udviklingsprojekter. Eksempelvis kan der tages udgangspunkt i Dali A/S' årsrapporten, hvor dette er beskrevet (Dali A/S årsrapport, 17/18, s. 29).

Ydermere er der for virksomheder i regnskabsklasse C og D oplysningskrav i ledelsesberetningen mht. forsknings- og udviklingsaktiviteter i eller for virksomheden. Eksempelvis kan der tages udgangspunkt i Dali A/S' årsrapporten, hvor dette står nævnt i ledelsesberetningen (Dali A/S årsrapport, 17/18, s. 10). Dertil er der også kravet om at oplyse virksomhedens videnressourcer, såfremt dette har indflydelse på den fremtidige indtjening. Uanset hvilken regnskabsklasse virksomheden tilhører, er der krav om at oplyse eventuelle renteomkostninger, der indregnes i kostprisen.

Den regnskabsmæssige værdi, som vil have været indregnet ved fravalg af dagsværdi, jf. § 41., skal oplyses i balancen for virksomheder i regnskabsklasse B til D, i tilfælde af at der i den efterfølgende måling bliver målt til dagsværdi. Derforuden skal virksomheden ved tilvalg af opskrivning til dagsværdi efter §41 binde et beløb, der svarer til opskrivningen, direkte på egenkapitalen (EY, 2018).

3.3 Den regnskabsmæssige behandling af forskning og udvikling efter de internationale regler

Den regnskabsmæssige behandling af forsknings- og udviklingsomkostninger vil blive behandlet efter IFRS. Her vil de væsentligste krav vedrørende indregning, måling, præsentation og oplysninger blive gennemgået.

3.3.1 Indregning efter IAS 38

For at immaterielle aktiver kan blive indregnet under balancen, opstiller IAS 38 følgende krav til et immaterielt aktiv:

- Aktivet skal være identificerbart.
- Aktivet skal kontrolleres af virksomheden.
- Det skal være sandsynligt, at fremtidige økonomiske fordele vil tilflyde virksomheden.

Hvornår, et aktiv anses for at være identificerbart, er defineret i ovenstående afsnit. Kontrol over immaterielle aktiver vil eksempelvis kunne opnås, når virksomheden kan benytte det oparbejdede aktiv og samtidig afværge andre fra at gøre brug af aktivet. Udelukkelsen af andre fra at benytte aktivet kan henligge på juridiske rettigheder, såsom patenter. Såfremt kontrollen over et aktiv ikke er juridisk beskyttet, bliver det vanskeligt at dokumentere dette. På trods af vigtigheden af den juridiske beskyttelse, er det dog et krav, og virksomheden kan eventuelt dokumentere sin kontrol gennem eksempelvis medarbejderes tavshedspligt.

Endvidere skal det være sandsynligt, at den afholdte omkostning vil tilflyde økonomiske fordele for virksomheden i form af enten stigning i omsætning eller i form af omkostningsbesparelse som følge af det udviklede aktiv. Når en virksomhed vælger at betale en bestemt pris til en ekstern part betyder det, at der er sandsynlige fremtidige økonomiske fordele forbundet med f.eks. erhvervede immaterielle aktiver.

Ved immaterielle anlægsaktiver sondres der mellem forsknings- og udviklingsomkostninger, hvor det blot er det sidstnævnte, der må indregnes i balancen. Ovenstående regel gælder både hos ÅRL og IAS 38.

Efter ÅRL og IFRS er der forbud mod at indregne visse former for immaterielle anlægsaktiver. Eksempelvis må internt oparbejdede varemærker, koncessioner og goodwill ikke aktiveres. Ligeledes

må ”usynlige” immaterielle anlægsaktiver som reklame- og markedsføringsaktiviteter, uddannelse, forskning mv. ikke aktiveres (PwC, regnskabshåndbogen 2019).

IAS 38 afsnit 57 udtrykker, at udviklingsomkostninger, som opfylder de nødvendige indregningskriterier, skal aktiveres i balancen. Dette bliver dog ikke strengt forfulgt i den virkelige verden, da der kan være flere undtagelsesbestemmelser heri.

Blandt andet kan ledelsen undgå aktiveringen, på trods af at indregningskriterierne er opfyldt ved at hævde, at der ikke bliver skelnet mellem FoU, eller at der ikke med nok pålidelighed kan fremfindes dokumentation for færdiggørelsen af projektet mv. I disse situationer ville ledelsen være nødsaget til at omkostningsføre i resultatopgørelsen (Jepsen, 2010).

Immaterielle aktiver skal som udgangspunkt vurderes hver for sig. På trods af der erhverves flere immaterielle aktiver samtidigt, og de bliver klassificeret samlet i balancen, vil de blive behandlet hver for sig af hensyn til at bestemme brugsværdien og afskrivningsperioden mv. for det enkelte aktiv. Såfremt aktivernes brugstid, indhold osv. er identiske, kan de behandles som én enhed.

Når udviklingsprojekter indregnes i balancen, skal virksomheden, først og fremmest, indregne et tilsvarende beløb, som de aktiverede udviklingsomkostninger har, videre til posten ’reserve for udviklingsomkostninger’, som ligger under egenkapitalen. Dette medfører, at virksomhedens frie reserver vil blive reduceret med et beløb, som er svarende til de arkiverede udviklingsomkostninger eksklusiv en evt. skatteeffekt heraf. Dette er også gældende under ÅRL.

3.3.2 Måling efter IAS 38

Immaterielle aktiver skal som udgangspunkt måles til kostpris på erhvervelsestidspunktet. Kostprisen er inklusiv købsprisen, afgifter, ikke-refunderbare skatter og alle omkostninger, som umiddelbart kan besættes direkte til at forberede aktivets brug. Direkte omkostninger kan eksempelvis være omkostninger til juridisk assistance.

Jf. afsnit 72 i IAS 38, kan immaterielle aktiver efter første indregning blive målt enten gennem kostprismetoden eller efter omvurderingsmetoden. Anvendelse af dagsværdi-metoden vil blot være tilgængeligt, når der findes et aktivt marked for dette. IAS 38 hævder også, at aktive markeder for immaterielle aktiver blot forekommer ved særlige omstændigheder og derfor er sjældne.

Såfremt virksomheden vælger at behandle aktivet ved brug af omvurderingsmetoden, skal alle andre tilsvarende aktiver behandles under samme metode regnskabsmæssigt, medmindre der ikke findes et aktivt marked inden for disse aktiver (IAS 38, 2008).

Modsat ÅRL, skelnes der ved IAS 38 mellem immaterielle aktiver med eller uden bestemmelig brugstid. Virksomheden skal heri vurdere, om det immaterielle aktivets brugstid er begrænset eller uendeligt. Er brugstiden er begrænset, skal der derfor vurderes, hvor lang brugstiden er. Med ubestemmelige levetider, kan virksomheden ud fra den aktuelle viden ikke have mulighed for at forudse nogen tidsbegrænsning for aktivet. Udviklingsaktiver, som er under udvikling, og som endnu ikke er klar til at blive anvendt, vil klassificeres som et aktiv med ubestemmelig levetid (Jepsen, 2010).

Som udgangspunkt vil aktiver med en bestemmelig brugstid efter første indregning blive målt til kostpris med fradrag af af- og nedskrivninger. Immaterielle anlægsaktiver, der har en bestemmelig brugstid, vil blive afskrevet over brugstiden. Selve afskrivningen begynder, når aktivet er klar til brug.

3.3.3 Oplysning og præsentation efter IAS 38

Efter IAS 1 bliver immaterielle anlægsaktiver præsenteret som særskilte aktiver. Derudover er der ikke yderligere krav til detaljeringsgraden af selve præsentationen. Derfor er der mulighed i IFRS for at præsentere alle immaterielle aktiver på en enkelt linje i balancen og specificere dem i undergrupper i noten. Eksempelvis kan der være underafsnit i noten omkring forskning og udvikling, hvor bl.a. indregningen af dette bliver uddybet.

I afsnittet om 'anvendt regnskabspraksis' vil oplysninger om bl.a. brugstiden, afskrivnings- metoden og procenten fremstå, mens størrelsen af årets omkostningsførte forsknings- og udviklingsomkostninger mv. vil begå sig i de øvrige noter.

Modsat ÅRL skal anlægsnoten her forsynes med sammenligningstal. Derudover skal noten omfatte beskrivelsen af de væsentligste immaterielle aktiver for virksomheden som helhed. Beskrivelsen vil indbefatte aktivets regnskabsmæssige værdi og den tilbageværende afskrivningsperiode, der er for aktivet. Anlægsnoten skal omfatte, hvilke aktiver der er erhvervede aktiver, og hvilke aktiver der er internt oparbejdede.

I forbindelse med aktiver, der bliver målt til omvurderet værdi, skal der for hver kategori oplyses om selve tidspunktet for omvurderingen og den regnskabsmæssige værdi af aktiverne. Den regnskabsmæssige værdi skal også udregnes, hvis aktiverne tværtimod bliver målt til kostpris med fradrag af akkumulerede afskrivninger. Derudover er der oplysningskrav på opskrivningshenlæggelser både ved årets begyndelse og slutning. Ligeledes skal ændringer foretaget i løbet af regnskabsåret oplyses (PwC, regnskabshåndbogen 2019).

Der skal i hver gruppe af immaterielle aktiver gives en række oplysninger:

- *Den regnskabsmæssige værdi af immaterielle anlægsaktiver med en ubestemmelig levetid og begrundelsen for, hvorfor levetiden anses for at være ubestemmelig.*
- *Oplysninger om immaterielle aktiver erhvervet ved tilskud. Beløbsangivelse af periodens samlede omkostningsførte forsknings- og udviklingsomkostninger.*
- *Begrænsninger med hensyn til ejendomsretten, som immaterielle anlægsaktiver er underlagt.*
- *Væsentlige kontraktlige forpligtelser til at erhverve immaterielle anlægsaktiver.*
- *Væsentlige immaterielle aktiver, f.eks. enkeltstående immaterielle aktiver, der indgår i de enkelte poster i balancen (Karnov Group, 2017).*

3.4 Delkonklusion

Delkonklusionen deles op i to dele. Den første del skal ses som en sammenfatning af forskelle og ligheder mellem ÅRL og IFRS. Den anden del vil diskutere de ledelsesmæssige udfordringer, der ligger til grund for regnskabsaflæggelsen og komme med et bud på et tiltag, der vil afhjælpe denne proces.

3.4.1 Sammenfatning af ÅRL og IFRS

De foregående afsnit 2.1 og 2.2 tog udgangspunkt i indregning, måling, oplysninger og præsentation af henholdsvis IFRS og ÅRL. Som tidligere nævnt skal forskningsomkostninger omkostningsføres i resultatopgørelsen det samme år, som omkostninger bliver afholdt, da de ikke opfylder betingelserne i både IFRS og ÅRL. Dermed er det blot udviklingsomkostninger, der kan aktiveres i balancen.

Den regnskabsmæssige behandling af udviklingsomkostninger er, som nævnt, reguleret af ÅRL og IFRS. Når det omhandler indregning og måling af aktiverede udviklingsomkostninger, er der ikke nogen væsentlige forskelle mellem de to regelsæt. De forskelle, der er, vil ikke have nogen større praktisk betydning.

ÅRL har et krav på indregning af de indirekte produktionsomkostninger i kostprisen for udviklingsprojekter, som hører til virksomheder under regnskabsklasse C og D. IAS 38 kræver, at omkostningerne er direkte forbundet ved oprettelsen, fremstillingen eller selve forberedelsen af aktivet til det forventede brug, for at dette kan medregnes i kostprisen.

Derudover tillader ÅRL ikke opskrivning af immaterielle aktiver, men kræver afskrivning, som i øvrigt ikke må overstige 20 år. Jf. IAS 38 afsnit 88 skal immaterielle aktiver med en ubestemmelig levetid ikke afskrives, mens aktiver med en bestemmelig levetid skal afskrives over den forventede levetid. Omvendt har ÅRL et ubetinget krav om afskrivning, uanset om der er ubestemmelig eller bestemmelig levetid. Hvis brugstiden over et immaterielt aktiv ikke kan fastsættes pålideligt, vil aktivet fastsættes til en 10-årig afskrivningsperiode. Dermed kan det vurderes, at IAS 38 er mere restriktiv i kravene til indregning af omkostninger sammenlignet med ÅRL.

De væsentligste forskelle på disse to regelsæt finder man ved præsentationen af virksomhedens forsknings- og udviklingsaktiviteter i årsrapporten. IAS 38 har en række oplysningskrav i form af bl.a. oplysning om de FoU-omkostninger, der er resultatført i regnskabsåret.

Nedenfor er der lavet en tabel, som i skematisk form giver en oversigt over krav og rettigheder i henhold til både IFRS og ÅRL.

Regnskabsklasse	B	C (mellem)	C (stor)	D	IFRS
Indregning af forskningsomkostninger	Nej				Nej
Krav om indregning af erhvervede immaterielle aktiver	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Første måling	Kostpris				Kostpris
Efterfølgende måling	Kostpris fratrukket af- og nedskrivninger				kostpris- og omvurderingsmodellen
Krav om indregning af udviklingsomkostninger i balancen	Nej, dog en mulighed		Ja		Ja
Krav om egenkapitalbinding af indregnede udviklingsprojekter	Ja, såfremt udviklingsomkostninger indregnes i balancen				Ja
Krav om afskrivning	Ja (max. 20 år)				Afskrives blot ved bestemtlig brugstid
Krav om indregning af IPO i kostprisen	Ja, en mulighed	Ja, et krav			Kun ved direkte forbindelse
Krav om indregning af finansieringsomkostninger i kostprisen	Ja, en mulighed				Et krav, såfremt det er et kvalificerende aktiv
Oplysning om anlægsnoter	Nej	Ja, et krav			Ja, et krav + indeholde sammenligningstal
Krav om nedskrivningstest	Ja ved værdiforringelse				Ved ubestemtlig brugstid --> en gang årligt
Mulighed for opskrivning	Nej				Ja
Oplysning omkring de omkostningsførte FoU-omkostninger	Nej		skal blot omtales i ledelsesberetningen		Krav i en note
Beskrivelse af væsentlige aktiverede udviklingsprojekter	Nej		skal blot omtales i ledelsesberetningen		Krav i en note

Tabel 2 – Sammenligning mellem ÅRL & IFRS (Egen tilvirkning)

Ud fra ovenstående tabel kan man udlede, at der ikke er de store forskelle mellem disse to regelsæt, hvad angår den regnskabsmæssige behandling af FoU-omkostninger. Dette skal formentlig tages i betragtning af, at IAS 38 på mange punkter bliver anset som et fortolkningsbidrag til ÅRL's bestemmelser på området. De væsentligste forskelle, der findes, befinder sig ved præsentation og oplysning, hvor IFRS er mere restriktiv end ÅRL.

3.4.2 Ledelsens udfordringer

På baggrund af en teoretisk gennemgang, må det vurderes, at aktiveringen stort set er præget af ledelsens skøn over deres forventning til det projektets fremtidige potentiale. Sondringen mellem fastsættelsen af, hvorvidt projektet tilhører forskning eller udvikling, er, jf. afsnit 2.2 en kæmpe udfordring for ledelsen, da dette har en stor betydning for den efterfølgende regnskabsmæssige behandling af omkostningerne.

Derudover er der en problematik i forhold til allokering af omkostninger, hvor reglerne er forskellige, alt efter hvilken regnskabsklasse virksomheden hører ind under, og om man aflægger regnskab efter ÅRL eller IFRS. Eksempelvis må der blot indregnes indirekte produktionsomkostninger ved direkte forbindelse med regnskaber efter IFRS, og dermed vanskeliggøres processen for ledelsen omkring allokering af omkostninger, da IPO skal opdeles af den grund.

Forskningsomkostninger skal driftsføres over resultatopgørelsen, hvorimod udviklingsomkostninger skal aktiveres i balancen. Det er en mulighed at indregne i balancen for virksomheder i regnskabsklasse B og C (mellem) under ÅRL, mens dette omvendt er et krav for virksomheder, der regnskabsaflægger efter IFRS, såfremt indregningskriterierne opfyldes. Derfor kræver det, at ledelsen samt økonomi- og udviklingsafdelingen i virksomheden besidder det fornødne kendskab til den regnskabsmæssige del af FoU. Derudover er det vigtigt, at virksomheden har udarbejdet procedurer, der understøtter hele processen. Endvidere er det et krav hos de store virksomheder at have interne kontroller, hvilket vil være en klar fordel i processen omkring den regnskabsmæssige behandling, da dette er med til at formindske usikkerheden ved indregning og måling.

I løbet af processen omkring et udviklingsprojekt er det ledelsens ansvar at fastsætte dets potentielle værdi i fremtiden, muligheden for at færdiggørelsen af dette samt brugstiden og afskrivningsperioden. Den største udfordring heri er, at der skal værdiansættes på projektet samt foretages nedskrivningstest ved værdiforringelse. Dette er et komplekst område, og i forvejen er udviklingsprojekter ofte

kendetegnet ved, at der ikke eksisterer et marked for dette, hvorfor der kan være væsentlige usikkerheder i forbindelse med værdiansættelsen. Da denne proces er baseret på subjektive vurderinger, som foretages af den daglige ledelse, kræver dette medarbejdere med den fornødne kompetence til at udføre arbejdet.

I løbet af processen med et udviklingsprojekt, vil der opstå en række problematikker om, hvorvidt projektet forventes færdiggjort med dette forventede resultat, eller om projektet opfylder betingelserne for at være et udviklingsprojekt eller noget helt tredje.

Derfor vil det være oplagt for virksomheden at etablere en business case for hvert udviklingsprojekt, som omfatter en økonomisk vurdering. Den skal understøtte, at nutidsværdien af de forventede gevinster fra aktivet i fremtiden som minimum er tilsvarende de aktiverede omkostninger, hvortil kommer de forventede omkostninger til at færdiggøre udviklingsprojektet. En business case er ikke et budget eller regnskab, men skal ses som et ledelsesværktøj, som skal støtte en beslutning og forudsige dennes finansielle resultater samt evt. konsekvenser af handlingen (Faarup, 2008). En business case skal være med til at præcisere både omfanget af udviklingsprojektet og den fremtidige indtjening for virksomheden. Når business casen er blevet indarbejdet og godkendt af ledelsen, vil denne være bindende til projektet færdiggøres. Dog bør den revurderes mindst én gang årligt.

Dette tiltag vil langt fra være nok til at forenkle processen omkring regnskabsaflæggelsen. De ledelsesmæssige udfordringer vil være forskellige alt efter udviklingsprojektets størrelse og virksomhedens kendskab til markedet inden for dette.

4. Empirisk analyse af årsrapporter

Afhandlingen har indtil videre taget udgangspunkt i den regnskabsmæssige vinkel af forsknings- og udviklingsomkostninger, hvor både det danske og internationale regelsæt har dannet grundlaget for gennemgangen. Derudover er de udfordringer, der opstår i forbindelse med den regnskabsmæssige behandling af FoU-omkostninger, blevet vurderet og diskuteret.

Dette kapitel vil tage udgangspunkt i en empirisk analyse af årsrapporter for udvalgte virksomheder i tre forskellige brancher. Som nævnt tidligere, kan der være store forskelle på tidspunktet for aktivering af udviklingsomkostninger. Nedenstående afsnit vil tage udgangspunkt i, hvorvidt branchen har en indflydelse på, om der kan ske aktivering af udviklingsomkostninger. Afsnittet vil dermed undersøge tendenserne, samt de barrierer der kan være i de forskellige brancher.

Der er valgt seks virksomheder fra henholdsvis lyd-, vindmølle-, og medicinalindustrien, og analysen foretages på baggrund af virksomhedernes seneste årsrapport. Tallene som fremgår af nedenstående tabeller, fremgår af bilagene.

De kriterier, der har været i forbindelse med udvælgelsesprocessen er, at virksomhederne skal være danske og mindst være en klasse C mellemstor virksomhed.

4.1 Dali A/S

Dali A/S er oprindeligt et dansk firma, der blev grundlagt i 1983. Virksomhedens hovedaktivitet er at producere High-End højtalere. Stor international succes på markedet har betydet, at højtalere er udbredt i over 70 lande. Selskabets primære forretningsgrundlag består i teknologi- og produktudvikling, sourcing, produktion, kvalitetsstyring og international markedsføring af højtalere under eget brand.

Regnskabsåret strækker sig fra 1. maj 2017 til 30. april 2018, og regnskabet revideres af revisionsselskabet PwC⁴ og er udarbejdet i overensstemmelse med årsregnskabsloven for mellemstore virksomheder i regnskabsklasse C (Dali A/S årsrapport, 17/18).

FoU-aktiviteter hos Dali A/S omfatter udvikling af ny teknologi samt nye optimerede produktlanceringer. Regnskabsåret 2017/18 blev notabelt, da det var i denne periode, at DALI CALLISTO blev lanceret. DALI CALLISTO beskrives som et helt nyt HD trådløst højtalersystem med mulighed for musik-streaming online.

⁴ PricewaterhouseCoopers

Anvendt regnskabspraksis

I anvendt regnskabspraksis oplyser Dali A/S, at indregningen i balancen sker, når det er sandsynligt, at fremtidige økonomiske fordele tilflyder virksomheden, samt at aktivets værdi kan måles pålideligt. Klart definerede og identificerbare udviklingsprojekter, hvor et potentielt fremtidigt marked mv. kan påvises, indregnes som immaterielle anlægsaktiver (Dali A/S årsrapport, 17/18).

DKK'000		2016/17	2015/16
Aktiver i alt	125.865	110.854	110.203
Immaterielle anlægsaktiver	17.105	18.729	17.326
Udviklingsprojekter ⁵	17.105	18.729	17.326
Udviklingsprojekters andel af balancesum	13,5 %	16,9 %	15,7 %

Som det fremgår i de tre seneste årsrapporter for Dali A/S, er det blot udviklingsprojekter, der udgør virksomhedens immaterielle anlægsaktiver. Samtidig udgør udviklingsprojekter mellem 13-17 % af virksomhedens samlede aktiver, hvilket også bekræfter virksomhedens forretningsgrundlag med produktudvikling. Immaterielle aktiver er opdelt mellem udviklingsprojekter under udførelse og færdiggjorte udviklingsprojekter.

Da Dali A/S' årsrapport er baseret på en artsopdelt resultatopgørelse, vides det ikke med sikkerhed, om der har været driftsført FoU-omkostninger i resultatopgørelsen. Dog er de fleste af Dalis udviklingsprojekter at blive indregnet i balancen. Dette viser også, at virksomheden har kunnet påvise, at projektet har et potentielt fremtidigt marked, og at man opfylder alle indregningskriterier.

4.2 Dynaudio A/S

Dynaudio A/S er ligeledes en dansk virksomhed, der ejes af Dynaudio Holding A/S. Virksomhedens hovedaktiviteter er at udvikle, producere og sælge højtalersystemer og -enheder baseret på avanceret teknologi og høj kvalitet. I 2017 fortsatte virksomheden med at investere massivt for at styrke produktionen samt FoU-afdelingen for at fokusere på fremtidig vækst. I starten af 2017 blev det nye

⁵ Omfatter både udviklingsprojekter under udførelse samt færdiggjorte udviklingsprojekter.

forsknings- og udviklingscenter åbnet. Med en størrelse på 1.600 kvadratmeter er det et af Europas førsteklases lydfaciliteter (Dynaudio A/S årsrapport, 2017).

Regnskabet strækker sig fra 1. januar 2017 til 31. december 2017 og revideres af revisionsselskabet PwC. Regnskabet er udarbejdet i overensstemmelse med årsregnskabsloven for mellemstore virksomheder i regnskabsklasse C (Dynaudio A/S årsrapport, 2017).

Anvendt regnskabspraksis

I anvendt regnskabspraksis oplyser Dynaudio A/S at indregningen i balancen sker, når det er sandsynligt, at fremtidige økonomiske fordele tilflyder virksomheden, samt at aktivets værdi kan måles pålideligt. Klart definerede og identificerbare udviklingsprojekter, hvor et potentielt fremtidigt marked mv. kan påvises, indregnes som immaterielle anlægsaktiver (Dynaudio A/S årsrapport, 2017).

DKK'000	2017	2016	2015
Aktiver i alt	472.545	439.771	286.721
Immaterielle anlægsaktiver	73.681	68.101	36.238
Aktiveret udviklingsprojekter ⁶	68.963	65.387	35.480
Udviklingsprojekters andel af balancesum	8,9 %	14,9 %	15,7 %

Immaterielle aktiver er opdelt mellem software, udviklingsprojekter under udførelse samt færdiggjorte udviklingsprojekter. Udviklingsprojekter heri udgør mellem 9 % og 16 % af virksomhedens samlede aktiver, hvilket er meget sammenligneligt med Dali A/S', som også er fra samme branche. Dog er Dynaudio A/S' regnskab funktionsopdelt, hvorfor omkostningsposter er specificeret efter deres organisatoriske funktion.

Derved kan man påse i resultatopgørelsen, at der i 2017, 2016 og 2015 er omkostningsført henholdsvis 39.980, 21.978 og 12.411 som en del af forsknings- og udviklingsaktiviteter. Dette er begrundet således i årsrapporten:

"Development projects that do not meet the criteria for recognition in the balance sheet are recognized as expenses in the income statement as incurred." (Dynaudio A/S årsrapport, 2017).

⁶ Omfatter både udviklingsprojekter under udførelse samt færdiggjorte udviklingsprojekter.

Jf. anvendt regnskabspraksis er det de udviklingsprojekter, som ikke kunne imødegå de indregningskriterier, som er tilgået i resultatopgørelsen.

4.3 Eltronic A/S

Eltronic A/S er en dansk virksomhed, som tilbyder innovative løsninger til vindmølleindustrien. Herudover også egne produkter, som er udviklet på baggrund af fokus på standardisering, omkostningseffektivisering og modulært design. Kundeporteføljen består af førende globale virksomheder. Virksomheden har i de seneste år primært fokuseret på udvikling af nye digitale og fysiske platforme, som har medført en styrket position og konkurrenceevne på markedet. Derved omfatter udviklingsaktiviteter primært implementering af nyt ERP-system.

Regnskabet strækker sig fra 1. november 2017 til 31. oktober 2018 og revideres af revisionselskabet PwC. Regnskabet er udarbejdet i overensstemmelse med årsregnskabsloven for mellemstore virksomheder i regnskabsklasse C (Eltronic A/S årsrapport , 17/18).

Anvendt regnskabspraksis

I anvendt regnskabspraksis oplyser Eltronic A/S, at indregningen i balancen sker, når det er sandsynligt, at fremtidige økonomiske fordele tilflyder virksomheden, samt at aktivets værdi kan måles pålideligt. Klart definerede og identificerbare udviklingsprojekter, hvor et potentielt fremtidigt marked mv. kan påvises, indregnes som immaterielle anlægsaktiver (Eltronic A/S årsrapport , 17/18).

DKK'000	2017/18	2016/17	2015/16
Aktiver i alt	157.587	142.037	107.901
Immaterielle anlægsaktiver	13.600	8.468	-
Aktiveret udviklingsprojekter ⁷	8.331	8.468	-
Udviklingsprojekters andel af balancesum	5,2 %	5,9 %	-

Immaterielle anlægsaktiver omfatter færdiggjorte udviklingsprojekter samt goodwill i virksomheden. Som det fremgår i tabellen ovenfor, er der i årsregnskabet 2015/16 ingen former for immaterielle anlægsaktiver, hvorfor der ses bort fra dette årsregnskab i analysen.

Som det fremgår af de to seneste årsrapporter for Eltronic A/S, udgør udviklingsprojekter mellem 5,2 % og 5,9 % af virksomhedens samlede aktiver.

⁷ Omfatter både udviklingsprojekter under udførelse samt færdiggjorte udviklingsprojekter.

Da Eltronic A/S' årsrapport er baseret på en artsopdelt resultatopgørelse, vides det ikke med sikkerhed, om hvorvidt der har været driftsført FoU-omkostninger i resultatopgørelsen. Dog anses de fleste af Eltronics udviklingsprojekter at blive indregnet i balancen, hvilket også viser at virksomheden har kunne påvise, at projektet har et potentielt fremtidigt marked, og at man opfylder alle indregningskriterier.

4.4 Siemens Gamesa A/S

Årsrapporten for Siemens Gamesa A/S dækker blot aktiviteter for den danske virksomhed. Virksomhedens primære aktiviteter er produktion, salg og installationer af vindmøller. Udviklingsaktiviteter omfatter både forbedringer og optimeringer af eksisterende vindmøller samt udvikling af nye og større vindmøller.

Regnskabet strækker sig fra 1. oktober 2017 – 30. september 2018 og revideres af revisionselskabet Ernst & Young. Regnskabet er udarbejdet i overensstemmelse med årsregnskabsloven for store virksomheder i regnskabsklasse C (Siemens Gamesa, årsrapport, 2017/18).

Anvendt regnskabspraksis

I anvendt regnskabspraksis oplyser Siemens Gamesa A/S, at indregningen i balancen sker, når det er sandsynligt, at fremtidige økonomiske fordele tilflyder virksomheden, samt at aktivets værdi kan måles pålideligt. Klart definerede og identificerbare udviklingsprojekter, hvor et potentielt fremtidigt marked mv. kan påvises, indregnes som immaterielle anlægsaktiver. Øvrige udviklingsomkostninger driftsføres i takt med, at de afholdes (Siemens Gamesa, årsrapport, 2017/18).

DKK'000	2017/18	2016/17	2015/16
Aktiver i alt	18.367	18.612	18.255
Immaterielle anlægsaktiver	1.127	435	168
Aktiveret udviklingsprojekter ⁸	1.127	435	168
Udviklingsprojekters andel af balancesum	6,1 %	2,3 %	0,9 %

Immaterielle anlægsaktiver omfatter færdiggjorte udviklingsprojekter samt udvikling under udførelse i virksomheden. Som det fremgår i tre seneste årsrapporter for Siemens Gamesa A/S, udgør

⁸ Omfatter både udviklingsprojekter under udførelse samt færdiggjorte udviklingsprojekter.

udviklingsprojekter mellem 0,9 % og 6,1 % af virksomhedens samlede aktiver. Siemens Gamesa A/S' regnskab er funktionsopdelt, og herved er det tydeligt, at alle deres omkostninger anvendt til udviklingsaktiviteter er blevet indregnet i balancen. Dette kan siges med sikkerhed, da det ikke fremgår i resultatopgørelsen ved de sidste tre årsrapporter.

4.5 Dako Denmark A/S

Dako Denmark A/S er en af verdens førende leverandører af kure til kræftdiagnostik. Virksomheden blev grundlagt i 1966. Dako Denmarks produkter bliver solgt til mere end 110 lande verden over.

Regnskabet strækker sig fra 1. november 2017 – 31. oktober 2018, og revideres af revisionsselskabet BDO. Regnskabet er udarbejdet i overensstemmelse med årsregnskabsloven for store virksomheder i regnskabsklasse C (Dako Denmark A/S årsrapport, 17/18).

Anvendt regnskabspraksis

I anvendt regnskabspraksis oplyser Dako Denmark A/S, at indregningen i balancen sker ved klart definerede og identificerbare udviklingsprojekter, hvor et potentielt fremtidigt marked mv. kan påvises. Øvrige udviklingsomkostninger driftsføres i takt med, at de afholdes (Dako Denmark A/S årsrapport, 17/18).

DKK'000	2017/18	2016/17	2015/16
Aktiver i alt	2.266.047	2.012.254	2.090.056
Immaterielle anlægsaktiver	85.689	134.024	194.820
Udviklingsprojekter ⁹	85.265	131.121	182.554
Udviklingsprojekters andel af balancesum	3,7 %	6,5 %	8,7 %

Immaterielle anlægsaktiver er i virksomheden opdelt mellem goodwill, erhvervede immaterielle aktiver samt færdiggjorte udviklingsprojekter.

Udviklingsprojekter udgør mellem 3,7 % og 8,7 % af det samlede aktiver i de seneste tre årsregnskaber hos Dako Denmark A/S, hvilket må vurderes at være en meget lille sum sammenlignet med virksomhedens samlede udviklingsaktiviteter. Dako Denmark A/S' regnskab er funktionsopdelt,

⁹ Omfatter både udviklingsprojekter under udførelse samt færdiggjorte udviklingsprojekter.

hvorfor omkostningsposter er specificeret efter deres organisatoriske funktion. Her kan det ses, at der i årsrapporten for 2017/18, 2016/17 og 2015/16 er omkostningsført henholdsvis 326, 309 og 287 mio. kroner som en del af forsknings- og udviklingsaktiviteter. Det svarer næsten til en firedobling af det, der er indregnet i balancen i 2017/18, og hermed må det vurderes, at de fleste omkostninger primært bliver driftsført grundet den store usikkerhed.

Dako Denmark A/S citerer således i deres ledelsesberetning fra den seneste årsrapport:

"Dako engages in research and development of new products and the risk that the research or development efforts do not materialize in a new product is an integrated part of such activities. Dako is constantly monitoring and assessing the status of potential new products in its pipeline to ensure that it is using its resources for the best product candidates." (Dako Denmark A/S årsrapport, 17/18).

Dermed tilkendegiver virksomheden, at der er en høj grad af risiko for, at forsknings- eller udviklingsaktiviteter ikke ender ud i et nyt produkt, hvorfor de overvåger og vurderer status for potentielle nye produkter konstant for at sikre, at ressourcerne bliver brugt rettidigt på de bedste produktkandidater. Dette stemmer også overens med det, de citerer i anvendt regnskabspraksis, hvor øvrige udviklingsaktiviteter omkostningsføres i resultatopgørelsen.

4.6 Coloplast A/S

Coloplast A/S er en 100 % danskejet virksomhed, og er et globalt selskab med mere end 11.000 ansatte. Virksomheden blev grundlagt tilbage i 1954. Coloplasts kernekompetencer ligger i at udvikle nye produkter, der kan afhjælpe brugerens specielle behov. Et af deres tiltag med deres nye vækststrategi er bl.a. udvikling af enestående produkter og innovation. Dette har bl.a. medført, at man har forøget investeringsniveauet i innovation fra 3 % af omsætningen til 4 % (Coloplast, 2018).

Regnskabet strækker sig fra 1. oktober 2017 til 30. september 2017 og revideres af revisionselskabet Pwc. Regnskabet er udarbejdet i overensstemmelse med årsregnskabsloven for mellemstore virksomheder i regnskabsklasse C.

Anvendt regnskabspraksis

Ved noteoplysninger citerer Coloplast A/S således ved immaterielle anlægsaktiver:

”Alle interne forskningsomkostninger indregnes i resultatopgørelsen, når de afholdes. Det er ledelsens vurdering, at produktudviklingen ikke muliggør en meningsfuld skelnen mellem udvikling af nye produkter og videreudvikling af eksisterende produkter. Som følge af nødvendige myndighedsgodkendelser af produkter er der endvidere høj usikkerhed omkring færdigudviklingen af nye produkter, hvorfor kriterierne omkring teknisk gennemførlighed ikke anses for opfyldt. Alle interne forsknings- og udviklingsomkostninger indregnes derfor i resultatopgørelsen, når de afholdes. I 2017/18 er omkostningsført 640 mio. kr. (2016/17: 574 mio. kr.) i forsknings- og udviklingsomkostninger” (Coloplast, 2018).

Dermed retfærdiggør de deres påstand om ikke at indregne udviklingsomkostninger i balancen, da der er en stor usikkerhed forbundet med, om projektet kan færdiggøres. Derudover spiller godkendelsen fra myndigheder en stor rolle i denne sammenhæng, hvorfor det ikke er muligt at indregne omkostninger i balancen før projektet er færdiggjort og godkendt. Derfor omkostningsføres alle FoU-omkostninger i resultatopgørelsen.

Mio. DKK	2017/18	2016/17	2015/16
Aktiver i alt	11.769	12.050	11.007
Immaterielle anlægsaktiver	2.518	2.295	1.397
Udviklingsprojekter ¹⁰	-	-	-
Udviklingsprojekters andel af balancesum	-	-	-

Tabellen illustrerer meget godt, at Coloplast A/S slet ikke aktiverer udviklingsomkostninger i balancen. Det skyldes bl.a., som de selv påpeger, at usikkerheden omkring projekterne først reduceres tilstrækkeligt ved færdiggørelsen af produktet. Således omkostningsfører Dako Denmark A/S en stor del af deres udviklingsaktiviteter i resultatopgørelsen, og dette må vurderes som en tendens, der gør sig gældende i medicinalindustrien.

4.7 Delkonklusion

På baggrund af den empiriske analyse kan man udlede at aktivering af udviklingsomkostninger i høj grad varierer mellem de tre brancher. Eksempelvis er medicinalindustrien ikke tilbøjelig til at aktivere udviklingsprojekter på trods af det faktum, at det er et område, som har et stort aktivitetsniveau hos de to udvalgte medicinalvirksomheder.

¹⁰ Omfatter både udviklingsprojekter under udførelse samt færdiggjorte udviklingsprojekter.

De udvalgte medicinalvirksomheder, Dako Denmark A/S og Coloplast A/S, omkostningsfører det meste af deres FoU-omkostninger i resultatopgørelsen. Den aktiverede del hos Dako Denmark A/S udgør en meget lille del sammenlignet med det, der er driftsført i resultatopgørelsen. Dermed må det konstateres, at størstedelen af omkostningerne udgiftsføres i takt med, at de afholdes. Denne trend er mærkværdig i forhold til, at udviklingsprojekter bør indregnes som en del af de immaterielle anlægsaktiver, så snart indregningskriterierne er opfyldte.

Årsagen til dette er, som det står i de pågældende to virksomheders årsregnskaber, at der indgår en kæmpe usikkerhed i forbindelse med forløbet og dets færdiggørelse. Ved nogle tilfælde er det først ved færdiggørelsen af udviklingsprojektet, at virksomheder kan dokumentere, om de vil kunne opnå økonomiske fordele af projektet. Denne form for dokumentation må vurderes at ligge på et meget tidligere tidspunkt i andre brancher, da usikkerheden er minimal sammenlignet med medicinalindustrien.

Det er derudover en barriere for medicinalindustrien er, at der kræves en myndighedsgodkendelse til nye produkter som insulin, medicin osv. Da udviklingsprocessen strækker sig over mange år, og virksomheden først kan markedsføre produktet efter myndighedsgodkendelsen, vil det i praksis ikke være muligt at indregne dem i balancen. Det skyldes, at godkendelsen først vil foreligge sent i udviklingsfasen, og når størstedelen af omkostningerne forekommer før dette tidspunkt, har man ikke mulighed for at aktivere dem uden en egentlig myndighedsgodkendelse. Dette er også en af de væsentligste årsager til, at virksomheder tøver med at indregne omkostninger i balancen.

Derimod må det vurderes, at virksomheder fra de andre to brancher er mere tilbøjelige til at aktivere udviklingsprojekter, hvilket må vurderes at være en tendens, der gør sig gældende i både teknologi- og vindmølleindustrien. Udviklingsprojekter er et essentielt område i de fleste brancher, og den regnskabsmæssige behandling må vurderes at afhænge i vid udstrækning af særlige branchespecifikke forhold.

Ovenstående vurdering danner grundlag for betydningen af en revisors forståelse af den pågældende branche, da branchemæssige forudsætninger kan have en enorm betydning for, om udviklingsomkostninger bliver indregnet eller ej. Samtidig viser den empiriske analyse de risikofaktorer, som virksomheder står overfor forud for regnskabsaflæggelsen af udviklingsaktiviteter.

Revisoren må derfor som udgangspunkt danne sig en forståelse for virksomheden, branchen, og de myndighedsmæssige udfordringer allerede i planlægningsfasen. Da dette område omfatter en masse skønsmæssige vurderinger, er det ligeledes vigtigt, at revisoren forholder sig skeptisk overfor dette, da der kan være skjulte formodninger bag disse skøn fra ledelsen.

De udfordringer revisoren står overfor, og hvordan disse udfordringer imødegås i praksis, vil blive gennemgået og diskuteret i det næste afsnit.

5. Revisionsprocessen af udviklingsprojekter

I nedenstående kapitel vil jeg gennemgå revisionsprocessen for udviklingsprojekter. Revisionsprocessen kan opdeles i planlægnings-, udførelses- og afslutningsfasen, hvorfor disse tre processer er relevante at gennemgå i afhandlingen.

Dertil vil jeg gennemgå et regnskab fra den virkelige verden som case, så revisionsprocesserne kan blive gennemgået med faktiske tal fra en virksomhed, som primært er ret udviklingsorienteret. Gennemgangen foretager jeg med henblik på at forstå revisorers udfordringer i forbindelse med revisionen af udviklingsprojekter, og selve gennemgangen foretager jeg på et overordnet niveau med de væsentligste aktiviteter. Ligeledes bør det understreges, at min hensigt med afsnittet ikke er at udarbejde en revisionspåtegning eller lignende i en revisionsmæssige forstand. Årsagen til dette er, at der er begrænset med oplysninger i forbindelse med casen.

Mit valg er faldet på anpartsselskabet, Eye4talent, som er en talentudviklingsplatform. Virksomhedens vision er at skabe en accelereret talentudvikling ved at give unge fodboldspillere og trænere digitaliserede udviklings- og analyseredskaber gennem en digital platform. Som en del af visionen lancerer Eye4talent i 2017 verdens første cloud- og mobilbaserede talentudviklingsplatform, PlayerUniverse. Gennem app'en lader platformen de enkelte spillere og analysere og evaluere deres egen performance, udover at de reflekterer over den.

Projektet blev i 2017 gennemført i samarbejde med Syddansk Universitet, og havde et budget på 4,5 mio. kr., hvoraf 2,5 mio. blev finansieret gennem markedsmodningsfonden. Projektet er allerede blevet testet med fodboldklubberne FC København og FC Nordsjælland (Teknologiudvikling, u.d.).

Formålet med revision

Formålet med revision i korte træk er først og fremmest at opnå høj grad af sikkerhed for, at regnskabet som helhed ikke indeholder væsentlig fejlinformation samt at forsyne regnskabet med en erklæring, jf. ISA 200. Dernæst handler det om at øge regnskabsbrugernes tillid til regnskabet. Efter udførelsen af revisionen i henhold til revisorlovgivningen og de gældende standarder, vil revisor færdiggøre revisionen ved enten at erklære, om regnskabet i væsentlige henseender giver et retvisende billede eller ej. Såfremt årsregnskabet ikke giver et retvisende billede af virksomheden, eller revisor

ikke har fået tilstrækkelig dokumentation, kan revisor modificere konklusionen. Der findes tre typer af modifikationer af revisors konklusion; forbehold samt afkræftende og manglende konklusion.

5.1 Planlægningsfasen

Som nævnt ovenfor er planlægningsfasen den første fase, som igangsættes forud for revisionen. Her handler det primært om at forstå virksomheden, dennes interne kontroller og omgivelser. Derudover er det vigtigt at fastgøre en revisionsstrategi allerede i planlægningsfasen og foretage de indledende beregninger for at forstå virksomhedens nøgletal. Alt dette skal foretages i planlægningsfasen for at vurdere de risici, der finder sted i virksomheden.

5.1.1 Indledende faser

Kundeaccept

Forinden en revisor påtager sig opgaven, bør der foretages en kundeaccept, uanset om der er tale om en ny eller eksisterende kunde. Hensigten med kundeaccepten er at sikre, at kunden efterkommer de krav og betingelser efter revisorloven samt de interne retningslinjer, som er at finde i virksomheden. I nogle revisionsfirmaer findes der et decideret kundeacceptsystem, hvorpå der foretages dokumentation på aftalen, som bliver opbevaret som en del af revisionsdokumentationen.

I forbindelse med casen er der tale om en ny kunde, og derved bør der afsendes brev til den fratrædende revisor, jf. RL § 18, stk. 2. Her bør revisor vurdere, om der tidligere har været særlige forhold, der har dannet grundlag for revisorskifte, eller om der har været væsentlige forhold som bør komme den nye revisor til kendskab. Først bør der dog indhentes accept fra ledelsen, inden der afsendes brev til den fratrædende revisor.

Ved accept af kunden er det ligeledes vigtigt at etablere specifikke vurderinger. Blandt andet vil honoraret fastsættes ud fra revisions forventede omfang og art. Nedenfor er de væsentligste forhold nævnt som har størst relevans for revisionen af udviklingsprojekter (Sudan, 2012, s. 56).

Stillingtagen til revisionsteamets kompetenceniveau

Da der er en række regnskabsmæssige skøn i forbindelse med revision af udviklingsprojekter, bør der foretages en vurdering af, om revisionsteamet har den tilstrækkelige kapacitet til at påtage sig opgaven. Dette er med tanke på at organisere og lede revisionsopgaven på en måde, hvor den udføres

på bedst mulige økonomiske og effektive basis. Derfor er det en central del af dette at udvælge medarbejdere til opgaveteamet, som besidder de rette færdigheder til at påtage sig opgaven, og imødekomme de forventede risici (Sudan, 2012, s. 62). Her vil det i henhold til casen¹¹ være relevant at have mindst én IT-revisor inkluderet i opgaveteamet, da der bør være personer med et overordnet kendskab til programmering samt udvikling af digitale apps. Det kan være i form af revisorer, der tidligere har revideret teknologiorienterede virksomheder, og derved beskæftiget sig med udviklingsprojekter, hvor app udvikling har været en central del.

Med en balancesum på 4.225.259 kr. taget i betragtning, og besværligheden ved at værdiansætte et komplekst område som udviklingsprojekter nu er, vil det være passende at have tre revisorer på opgaveteamet. Det kan være et team bestående af eksempelvis en revisortrainee, en senior manager og en statsautoriseret revisor. De to sidstnævnte vil ofte have en stor erfaring med at revidere lignende regnskaber, hvor immaterielle anlægsaktiver udgør en stor del af balancesummen. Som tidligere nævnt vil det være en fordel at involvere en IT-revisor på opgaveteamet til større regnskaber, end tilfældet er med Eye4talent ApS. Dermed må det vurderes, at opgaveteamet besidder de rette kompetencer og ressourcerne til at varetage opgaven.

5.1.2. Risikovurderingshandlinger

Revisor skal først og fremmest foretage risikovurderingshandlinger i starten af revisionsprocessen. Det går ud på at forstå virksomheden og dens omgivelser samt de interne kontroller i virksomheden. Hensigten er, at revisor på baggrund af denne forståelse skal skabe sig et overblik over, hvilke risici, der er forbundet med virksomheden, som kan føre til væsentlige fejl i virksomhedens regnskab. Denne forståelse anvender revisor til at udarbejde en overordnet revisionsstrategi, hvor der også oparbejdes en detaljeret revisionsplan til at opnå sikkerhed, for at genkendte risici ikke har medført væsentlige fejl i regnskabet (Sudan, 2012, s. 93). Strategien bliver typisk eksekveret af de mere erfarne medlemmer fra opgaveteamet, og vil blive drøftet i planlægningsmøderne, før den bliver godkendt.

Der findes mange typer risikovurderingshandlinger. De typer, der ofte anvendes, er forespørgsler, analytiske handlinger, observation, inspektion og indledende regnskabsanalyse. Disse handlinger må

¹¹ Fremover betegnes revisionen af eye4talents årsregnskab som 'casen', mens selve udviklingsprojektet vil betegnes som PlayerUniverse.

i praksis gerne suppleres af andre typer handlinger. I casen vil det være relevant at forespørge den daglige ledelse og evt. andre ansatte i virksomheden.

Her kan observation og inspektion understøtte revisors forespørgsler. Det vil ligeledes være relevant at udføre en indledende regnskabsanalyse, da det er første gang man reviderer kunden. Dette vil blive forsøgt udarbejdet i efterfølgende underafsnit. Såfremt der ved analyse af nøgletal i den indledende regnskabsanalyse identificeres forhold, der kan påvirke revisionen, bør det tages med i den endelige risikovurdering. Det kan være i form af usædvanlige transaktioner eller begivenheder. Der kan der i forlængelse af dette udarbejdes analytiske handlinger, så de usædvanlige transaktioner eller begivenheder identificeres. Analytiske handlinger udføres typisk på et meget overordnet niveau, og derfor kan det blot give en foreløbig indikation af, om der kan figurere væsentlige fejlinformation i regnskabet.

Dette skal ikke forstås på den måde, at disse ovenfor nævnte risikovurderingshandling er nok til at vurdere, at der ikke er væsentlige fejl i regnskabet. Disse risikovurderingshandling danner fundamentet for planlægningen og udførelsen af andre revisionshandling, såsom test af kontroller og substansrevision, som er en mere omfattende opgave i praksis end risikovurderingshandling (Sudan, 2012, s. 129).

Indledende regnskabsanalyse

Den indledende regnskabsanalyse vil oftest udføres og dokumenteres som en partikulær aktivitet lige så vel som forståelsen af virksomheden og dens interne kontroller. Den indledende regnskabsanalyse adskiller sig væsentligt fra de førnævnte to aktiviteter, da det er en analytisk handling, som revisor udarbejder i forbindelse med sine risikovurderingshandling.

Indholdet i den indledende regnskabsanalyse kan være alt fra en analyse, hvor man vurderer ledelsesberetningen og anvendt regnskabspraksis, til selve analysen af nøgletal. Den kan eksempelvis indeholde likviditets-, rentabilitets- og finansieringsanalyse.

I casen vil det være relevant at udarbejde nøgletal, såsom overskuds-, afkastnings-, og likviditetsgrad, da det jo er førstegangsrevision. Ligeledes vil det være en fordel at beregne de nævnte nøgletal i tidligere regnskabsår, for at danne et overblik over virksomhedens aktiviteter gennem senere år, og for at vurdere, hvilken indflydelse PlayerUniverse vil få i de kommende regnskabsperioder.

Derudover vil det være essentielt at beregne aktivernes omsætningshastighed i lige netop denne case. Som føromtalt er aktivsummen steget fra 2,8 mio. kr. i 2017 til 4,2 mio. kr. i 2018, hvilket primært skyldes aktivering af udviklingsprojektet PlayerUniverse.

Aktivernes omsætningshastighed er den mængde omsætning, der genereres pr. krone aktiv, og dermed indikerer nøgletallet virksomhedens evne til at udnytte deres aktiver. Nøgletallet beregnes således:

$$\text{Aktivernes omsætningshastighed} = \text{omsætning} / \text{totale aktiver}$$

	2017	2016	2015
Aktivernes omsætningshastighed	-0,03	0,11	0,42

Jo højere nøgletallet, jo bedre er det for virksomheden, da det betyder, at virksomheden genererer mere overskud pr. krone aktiv. Som det ses i tabellen, har der generelt været en nedgang i aktivernes omsætningshastighed siden 2015, hvilket kan forklares ud fra den stigning, der har været i virksomhedens aktivsum de senere år.

Lige netop dette nøgletal kan have en tendens til at variere meget, alt efter hvilken industri man befinder sig i. Eksempelvis kan den være højere for virksomheder i industrier, såsom forbrugsvarer, som omfatter en høj overskudsgrad, men en lille aktivsum.

Modsat vil det have en omvendt effekt hos en udviklingsorienteret virksomhed som Eye4talent, som stort set hvert år har udviklingsomkostninger. Dermed vil der være en større tilbøjelighed til, at tallene svinger fra år til år. Såfremt PlayerUniverse bliver en succes i det næste regnskabsår, og man ikke har flere udviklingsprojekter i gang, vil det betyde, at aktivernes omsætningshastighed kan blive positiv igen.

Forståelse af virksomheden og dens omgivelser

Revisoren skal som nævnt ovenfor danne sig en forståelse af virksomheden, dens omgivelser samt branchen og markedet inden for denne, jf. ISA 315. Her bør revisoren skabe et overblik over de interne og eksterne faktorer, der kan have indflydelse på revisionen (Sudan, 2012, s. 58).

Eye4talent ApS blev stiftet tilbage i 2010 og er en forholdsvis ny virksomhed, som er på deres 7. regnskabsår. Virksomheden har hjemsted i København, og har en bestyrelse bestående af seks personer samt en direktion bestående af Jesper Milton Thyme, som også er stifteren bag

virksomheden. Eye4talent er en virksomhed, som har fået revolutionære idéer til at forbedre talentudviklingen i fodboldverdenen, og PlayerUniverse er virksomhedens første step til dette. Med PlayerUniverse introducerer virksomheden en digital platform, som aldrig er set før. Dermed kan virksomheden også med stolthed hævde, at platformen er et innovativt produkt, som har et stort potentiale til at blive en succes på markedet. Derved er det hverken en branche eller et område, som der er det store kendskab til i Danmark eller verden over.

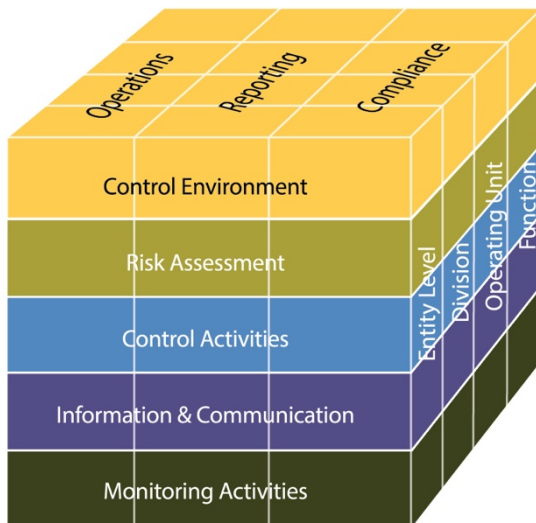
Dog bør der relateres til de interne og eksterne faktorer, der påvirker omgivelserne, og hvordan kundekredsen ser ud for virksomheden. Eksempelvis bør det undersøges, hvor stort markedet er for det pågældende produkt med tanke på at store danske klubber som FC København og FC Nordsjælland har været testklubber til projektet.

Forståelse af virksomhedens interne kontroller

Endnu et element, som er relevant for revisionsprocessen for udviklingsprojekter, er revisors forståelse af de interne kontroller i virksomheden, hvilket i praksis kan være en omfattende opgave i en større virksomhed. Derfor bør revisoren afgrænse sig til de kontroller, som er mest relevante for regnskabsaflæggelsen. Revisionsstandarden definerer intern kontrol således:

"Den proces, der udformes, implementeres og vedligeholdes af den øverste ledelse, den daglige ledelse og andet personale for at give høj grad af sikkerhed for, at virksomheden når sine mål med hensyn til pålidelighed i regnskabsaflæggelsen, effektivitet og økonomisk hensigtsmæssighed i driften og overholdelse af gældende lov og øvrig regulering." (Sudan, 2012).

Ifølge ISA omfatter en virksomheds interne kontrolsystem af fem indbyrdes forbundne processer; kontrolmiljøet, virksomhedens risikovurderingsproces, informations- og kommunikationssystemet, kontrolaktiviteter samt overvågning af kontroller. Revisoren bør have en forståelse for de fem kontrolkomponenter, som i daglig tale også bliver kaldt COSO-kuben.

Figur 3 - COSO-kuben (coso.org, 2017)

Kontrolmiljøet omhandler ledelsesfunktionen samt den daglige og øverste ledelses holdninger og tiltag angående virksomhedens interne kontroller og dens indflydelse. Kontrolmiljøet er dermed med til at fastsætte tonen internt i virksomheden og påvirker medarbejderes kontrolbevidsthed. Såfremt revisor ikke har tillid til den daglige ledelse, kan det medføre, at mistanke om fejlinformation i regnskabet forekommer, og dermed vil dette påvirke valget af arten, den tidsmæssige placering og omfanget af revisionshandling for revisor (Sudan, 2012, s. 136).

Revisoren bør i øvrigt forstå virksomhedens risikovurderingsproces, som handler om, hvorvidt virksomheden har implementeret en proces, der giver mulighed for at identificering af forretningsrisici samt sandsynligheden af deres indtræden og håndtering af dem for at regnskabet giver et retvisende billede.

Kontrolaktiviteter er en komponent, som revisor historisk set har benyttet meget, og som er en væsentlig del af kontrolbaseret revisionsstrategi, hvor man imødegår risici på transaktionsniveau. Med andre ord er der politikker og procedurer, for at ledelsens anvisninger bliver fulgt. Det fjerde kontrolkomponent er forståelsen af det interne informationssystem samt de tilhørende processer i virksomheden, der anses for at være relevante for regnskabsaflæggelsen. Den femte kontrolkomponent omhandler føring af tilsyn med, at der er implementeret effektivt interne kontroller og løbende vedligeholdelse af denne.

Revision skal ved hjælp af forståelsen af de fem kontrolkomponenter vurdere udformningen af disse kontroller. Dernæst skal revisor sikre, at disse kontroller er blevet implementeret. Det foregår ved at anbringe risikovurderingshandling.

Revisors håndtering af risici og risikovurdering

For at sikre i hvor høj grad der bør indhentes revisionsbevis for de enkelte regnskabsposter, så regnskabet ikke har væsentlige fejl, kan man anvende revisionsrisikomodellen. Revisionsrisikomodellen defineres på følgende formel:

$$\text{Revisionsrisikoen} = \text{Iboende risiko} \times \text{Kontrolrisiko} \times \text{Opdagelsesrisiko}$$

Formelen giver udtryk for, hvilken risiko regnskabsbrugeren må acceptere, da der ikke er tale om garanti for korrekte oplysninger i et regnskab.

Iboende risiko er betegnelsen for en risiko, der vil opstå i form af en fejl i en regnskabspost eller transaktionstype, som typisk opstår grundet menneskelige faktorer som eksempelvis utilsigtede fejl i regnskabspraksis. Iboende risiko er den type risiko, der er umulig at undgå i større virksomheder. Dog kan den begrænses ved hjælp af kontrolrisikoen.

Kontrolrisikoen, derimod, kendetegner risikoen for, at eventuelle fejl ikke hindres eller bliver rettet af det interne kontrolsystem før regnskabsaflæggelsen. Opdagelsesrisikoen er risikoen, for at revisors substansrevisionshandling ikke har kunnet bedække de opståede fejl, som må vurderes til at være væsentlige hver for sig eller tilsammen.

Revisionsrisikoen er betegnelsen for den samlede risiko, for at revisoren afgiver en revisionspåtegning uden forbehold på regnskab, som ikke har væsentlige fejl (Sudan, 2012).

For revisoren handler det i bund og grund om at formindske revisionsrisikoen til et acceptabelt niveau, så det er muligt at afgive erklæring med høj grad af sikkerhed. Et acceptabelt niveau vil typisk ligge omkring 5 %.

Når der er tale om en virksomhed, hvor immaterielle anlægsaktiver er en væsentlig regnskabspost, og som baseres på regnskabsmæssige skøn, vil den også have en forholdsvis høj iboende risiko. Dermed øger dette risikoen for fejlinformation. Såfremt disse fejlinformationer ikke opdaget af interne kontroller, kræver det derfor revisionsmæssige handlinger for at nedbringe opdagelsesrisikoen, så revisionsrisikoen når ned på et acceptabelt niveau (Sudan, 2012, s. 153).

Derved vil det i casen være relevant at besøge virksomheden, før den løbende revision igangsættes, da det er nødvendigt at få kendskab til virksomhedens daglige ledelse og det interne kontrolmiljø, for derved at vurdere de risici, der er forbundet med virksomhedens interne kontrolsystem. På den måde sikrer man, at kontrolrisikoen er høj nok til imødegå den iboende risiko. Mere om dette vil blive gennemgået i udførelsesfasen.

Planlægning og løbende møder

Planlægningsmøder afholdes typisk i indledningsfasen af planlægningsrevision, hvor der drøftes på tværs af opgaveteamet omkring fastlæggelsen af strategien for at imødekomme de genkendte risici i regnskabsposterne, herunder risikoen for besvigelser. Drøftelsen vil typisk handle om, hvordan disse risici har indflydelse på regnskabsposterne, og hvilke revisionshandlinger, der skal til for at imødekomme disse risici. Derudover vil det være oplagt at informere resten af opgaveteamet omkring den overordnede revisionsstrategi og modtage feedback og accept til denne ved planlægningsmødet. Disse planlægningsmøder skal ikke altid forekomme ved formel karakter. Ved en større revisionsopgave bør der være flere møder eksempelvis i forlængelse af den løbende revision (Sudan, 2012, s. 100).

Fastlæggelse af væsentlighed

I forbindelse med den overordnede revisionsstrategi er det ligeledes vigtigt at fastlægge et væsentlighedsniveau, jf. IS 320, som skal danne grundlag for revisionen af regnskabet. På trods af at der blot findes én praksis for fastlæggelse af væsentlighed, er denne præget af en faglig vurdering, hvilket i praksis kan betyde, at to forskellige revisorer kan fastlægge to forskellige væsentlighedsniveauer for det samme virksomhedsregnskab. En revisor kan fastlægge væsentlighed på følgende niveauer:

1. *Væsentlighed for regnskabet som helhed*
2. *Væsentlighedsniveauet eller niveauerne for bestemte resultatopgørelsesposter, balanceposter eller oplysninger, hvis dette er relevant.*
3. *Væsentlighedsniveau ved udførelsen.*
4. *Niveau for fejlinformationer, der er klart ubetydelige.*

Det bør dog ikke være ensbetydende med, at der bør komme væsentlige forskelle i vurderingerne på trods af to forskellige væsentlighedsniveauer. Ved fastlæggelsen er der i praksis en række

benchmarks, som resultat før skat, omsætning, egenkapital eller aktivmasse, som vil blive anvendt. Væsentlighedsbeløbet tages i betragtning til at vurdere hvilke regnskabsposter og oplysninger, der kan omfatte væsentlig fejlinformation.

Ligeledes kan man ved hjælp af væsentlighedsbeløbet sikre, at der tages udgangspunkt i de regnskabsposter, der anses for væsentlige i forbindelse med revisionen. Revisoren har mulighed for at genoverveje væsentlighedsniveauet i takt med, at revisionen skrider frem. Dette kan påtages, såfremt revisor under revisionen observerer information, der vil have fået revisoren til at handle anderledes i forbindelse med det først fastsatte væsentlighedsniveau (Sudan, 2012, s. 123).

Væsentlighedsberegning					
Væsentlighedsgrænser	Værdi kr.	Nedre (%)	Øvre (%)	Beregnet værdi nedre	Beregnet værdi øvre
Resultat	-1.152.666	5,0	10,0	-57633	-115267
Balancesum	4.225.259	0,5	1,0	21126	42253
Egenkapital	1.268.689	1,0	2,0	12687	25374
Væsentlighedsniveau					
Væsentlighedsniveau beregnes ud fra					(Balancesummen)
Fordeling af væsentlighedsbeløb	Sats i %				
Regnskabspost niveau	75				42253
Afrundet (1.000 kr.)					42000

Tabel 3 - Væsentlighedsberegning (Egen tilvirkning)

I casen vil det være passende at fastsætte væsentlighedsniveau ud fra regnskabspostniveau. Grundet det faktum, at årets resultat i regnskabsåret er negativt, og at immaterielle anlægsaktiver udgør 73 % af balancesummen, vurderes det passende, at væsentlighedsniveau beregnes ud fra balancesummen (Eye4talent Aps årsrapport 2017). Fordelingen af 75 % vurderes passende til væsentlighedsbeløbet. Væsentlighedsbeløbet afrundes til 42.000 kr. i casen. Væsentlighedsbeløbet ovenfor tager udgangspunkt i tal pr. balancedagen 31. december 2017, og er dermed et tal, der først kan anvendes ved statusrevisionen.

Væsentlighedsniveauet, som beregnes i forbindelse med den løbende revision, vil naturligvis tage udgangspunkt i den balancesum, der gør sig gældende på tidspunktet for den løbende revision, og det vil sige mellem primo og ultimo regnskabsåret 2017.

Virksomheden har en balancesum på 2.825.050 kr. pr. 1. januar 2017, og med udgangspunkt i dette, vil væsentlighedsbeløbet have været 28.251, som differentierer sig betydeligt fra det først fastsatte

væsentlighedsniveau. Derved vil revisor også have ændret væsentlighedsbeløbet i casen under den løbende revision, da væsentlighedsniveauet er vurderet for lavt forud for den løbende revision. Dette skyldes naturligvis at udviklingsomkostninger bliver aktiveret i balancen i løbet af regnskabsåret.

I praksis betyder det, at alle transaktioner under 42.000 kr. som udgangspunkt ikke vurderes væsentligt ved statusrevision. Dermed kan man danne grundlag for, hvilke transaktioner på regnskabs- og balanceposten som anses for væsentlige, og hvilke der bør foretages detailrevision på.

5.1.3 Risikovurderinger ved regnskabsmæssige skøn

Revisor skal i forbindelse med revisionen udføre og dokumentere risikovurderingshandling, specielt når der opereres med regnskabsmæssige skøn. Arten af regnskabsmæssige skøn giver anledning til større usikkerhed end de øvrige regnskabsposter. Disse usikkerheder skal minimeres ved hjælp af revisionsstandardernes krav om specifikke risikovurderingshandling, samt yderligere revisionshandling, således at revisor opnår tilstrækkeligt revisionsbevis og dermed rimeliggør disse skøn (Sudan, 2012, s. 180).

Her kan revisoren bl.a. identificere, hvilke kontrolaktiviteter virksomheden har implementeret, og om de er udformet på en effektiv måde. Resultatet kan typisk være baseret på revisors kendskab til tidligere års revision af virksomheden sammenlagt med den opdaterede forståelse fra årets risikovurderingshandling. Dertil har revisorteamet formentlig haft møder med virksomhedens udviklingsafdeling og den daglige ledelse og derved opnået et overblik over kontrolmiljøet. Nedenfor opstilles de risikovurderingshandling, som er væsentlige at udføre med henblik på at kunne identificere væsentlig fejlinformation i regnskabet for casen.

- Opnå en forståelse af, hvordan den daglige ledelse udøver det regnskabsmæssige skøn.
- Opnå en forståelse af de data, som den regnskabsmæssige skøn er baseret på.
- Opnå en forståelse af metoden og modellen, som bruges til at udøve det regnskabsmæssige skøn, samt om der har været ændringer i metoden og modellen siden sidste regnskabsår.
- Få et indblik i, om den daglige ledelse har brugt en ekspert i forbindelse med regnskabsmæssige skøn.

Risikovurderingshandlinger hjælper revisor med at identificere de risici, der er tilknyttet regnskabsposterne, som er baseret på regnskabsmæssige skøn. For at imødegå de identificerede risici skal revisoren udføre yderligere revisionshandlinger, som i tilfældet med casen kan bestå af at:

- Vurdere, hvorvidt den anvendte metode ved fastlæggelsen af det regnskabsmæssige skøn er retvisende eller ej.
- Teste funktionaliteten af kontrollerne med den daglige ledelses udøvelse af det regnskabsmæssige skøn.
- Undersøge, hvorvidt tidligere års skøn har givet et retvisende billede.
- Undersøge, om de efterfølgende begivenheder efter regnskabsaflæggelsen er i overensstemmelse med det regnskabsmæssige skøn.

Derudover bør revisor overveje, om disse skøn, der er foretaget, kræver specifikke færdigheder for at opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis. Dette kan undersøges ved involvering af en ekspert inden for området. Dette vil være nødvendigt i casen, da den omhandler udviklingsprojekter, som i praksis er meget komplekse at værdiansætte.

Revisor bør også holde sig for øje, om det regnskabsmæssige skøn er præget af subjektivitet. Eksempelvis kan ledelsen være tilbøjelige til at enten at overvurdere eller undervurdere aktiver, så det medfører et mere positivt eller negativt resultat, end det ellers ville have været. Revisor skal på baggrund af dette vurdere, om der er en eventuel manglende neutralitet hos ledelsen i forbindelse med fastsættelsen af regnskabsmæssige skøn.

5.2 Udførelsesfasen

Efter de indledende planlægningsaktiviteter er afholdt, herunder risikovurderingshandlinger, valg af den overordnet strategi, tidsmæssig placering af væsentlige substanshandlinger og fastlæggelse af omfanget af test af kontroller, vil udførelsesfasen finde sted. Udførelsesfasen kan opdeles i løbende revision, hardclose og statusrevision. Jf. afsnit 1.4 vil hardclose ikke blive gennemgået, da denne ikke anses som relevant i casen.

5.2.1 Løbende revision

Løbende revision er det der udføres i løbet af regnskabsåret, og kan, jf. ISA 500 A10, opdeles i test af kontroller og udvalgte substanshandlinger. Test af kontroller benyttes for at teste relevante kontrollers funktionalitet og dermed kan vurdere virksomhedens interne kontrolmiljø.

Substanshandlinger omfatter detailtests og substansanalytiske handlinger, som foretages af revisor. Modsat test af kontroller, er substanshandlinger baseret på tal. Ud fra konklusionerne af den løbende revision vil der opstå behov for evt. at ændre risikovurderingen samt den overordnede revisionsstrategi.

Almindeligvis er det hensigtsmæssigt at udføre revision i årets løb for større virksomheder. Det er derfor vigtigt at udarbejde en overordnet revisionsstrategi allerede ved planlægningsfasen, som løbende kan modificeres i årets løb, såfremt man gør brug af løbende revision. Da, der er tale om en forholdsvis ung virksomhed med det første store udviklingsprojekt, og regnskabet ikke tidligere har været revideret af samme revisionsselskab, vil der naturligvis forekomme en større risiko for usikkerhed i regnskabet. Dermed vurderes det som hensigtsmæssigt at udføre løbende revision af casen.

Forinden den løbende revision bør der skabes et overblik over antallet af projekter, virksomheden har igangsat, og hvilke projekter som forventes at blive færdiggjort inden for den nærmeste fremtid. Ved casen er der i regnskabsåret ingen udviklingsprojekter under udførelse, og dermed er der blot tale om det ene udviklingsprojekt, PlayerUniverse, som er færdiggjort og aktiveret i regnskabsåret 2017.

Indledningsvist vil det derfor være relevant at holde et møde med de ansatte, der beskæftiger sig med det pågældende projekt. Det kan være ansatte i form af den daglige og øverste ledelse samt udviklingschefen og de regnskabsmedarbejdere, der har været inde over projekterne. I tilfældet med casen vil det være direktøren, CTO, business developer, app-programmør samt den daglige ledelse (Eye4talent, 2018).

Dette kan både være behjælpeligt for virksomheden til at reflektere over projektet og lave en statusrapport forud for mødet med revisionsteamet. Samtidig vil mødet være fordelagtigt for revisorteamet for at få et billede af virksomhedens kontrolmiljø, jf. COSO-kuben, og for at foretage en vurdering af, hvorvidt revisionsstrategien bør ændres i forbindelse med udførelsesfasen.

Til selve mødet vil det være fordelagtigt for revisoren at bede om én businesscase og statusrapport til udviklingsprojektet, PlayerUniverse. Businesscasen vil typisk indeholde alle de oplysninger, der danner grundlag for den endelige regnskabsaflæggelse, hvorfor dette vil være relevant for revisionen.

Dermed kan revisor forholde sig til denne for at påse, om udviklingsprojektet understøtter indregningskriterierne i IAS 38. Derudover kan businesscasen give et overblik over de forventninger, der er til det netop lancerede PlayerUniverse i de kommende årsregnskaber.

Statusrapporten er en slags afrapportering udarbejdet af ledelsen, hvor ledelsen giver deres svar angående projektets forventninger, og om de er blevet godtgjort efter færdiggørelsen af projektet. Derudover belyses det også, om projektet regner med at give økonomiske fordele som forventet ved forskningsfasen. Statusrapporten vil i casen være endnu mere relevant at udarbejde til de næstkommende årsregnskaber, da projektet lige er blevet lanceret forud for det nuværende årsregnskab. Dermed vil revisoren kunne sammenholde projektets resultater med statusrapporter ved de næste par års løbende revision.

Derudover er statusrapporten relevant at udarbejde, når man har modtaget offentligt tilskud som i tilfældet med casen, og der fra markedsmodningsfonden skal foretages forvaltningsrevision. Her lægger revisoren især vægt på, om projektets udgifter er foretaget sparsommeligt. Når revisoren har fået den tilstrækkelige kendskab til aktiveringen samt omkostningsføringen af udviklingsprojektet, bør fokuset være på at teste kontrollernes funktionalitet og effektivitet.

Udførelse af test af kontroller

Udførelse af test af kontroller vil typisk tage udgangspunkt i processer, kontroller samt forretningsgange i stedet for konkrete taloplysninger, og dermed vil man opnå revisionsbevis på de områder, hvor substanshandlinger ikke er nok til at opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis. Det må være op til revisorens faglige vurdering at foretage beslutning, om hvorvidt det er nødvendigt og omkostningseffektivt at udføre løbende revision.

I casen vil test af kontroller være en afgørende del af revisionen, da der bør observeres på kontrolmiljøet, og foretages fysisk overvågning for at teste allokeringen af timerne og påse, at det er det rette omfang af medarbejdere, der udfører jobbet.

Test af kontroller vil som udgangspunkt udføres for de kontroller, som må vurderes at være passende forfattet til at forebygge, opdage eller korrigere væsentlig fejlinformation. Arten af kontrollen kan være forskellig, hvilket er afhængig af virksomhedens interne kontrol. Arten af kontrollen kan være i form af manuel kontrol, it-afhængig manuel kontrol eller applikationskontrol.

Når der er tale om tilbagevendende revision¹², kan revisor benytte sig af muligheden for at rotere tests af kontroller, og dermed basere sin revision af tests af kontroller på resultatet af en test fra forrige års revision. Dette er muligt, såfremt resultatet fremstår uændret siden forrige års regnskab og ikke er kontroller, der imødegår en væsentlig risiko. Dette er dog ikke tilfældet med casen, hvorved omfanget af test af kontroller må anses for at være større i forbindelse med første års revision.

Når udvalgte kontroller er valgt, skal der foretages en teststrategi i form af planlægning af revisionshandlinger i henhold til test af kontrollernes effektivitet, heriblandt art, omfang og tidsmæssige placering. Derudover skal det vurderes hvilke medarbejdere på teamet, der får ansvaret for at gennemføre de udvalgte tests.

Forespørgsel, observation, inspektion og genudførelse er de typer revisionshandlinger, der typisk anvendes ved test af kontroller. Forespørgsel alene vil i casen ikke være nok til at give en vurdering af en kontrols effektivitet, hvorfor denne bør udføres i samspil med de andre tre revisionshandlinger. Dernæst bør det vurderes i forhold til omfanget af tests af kontroller, dvs. antallet af stikprøver, og den tidsmæssige placering, eksempelvis en bestemt uge i regnskabsåret, i forhold til at teste kontrollens effektivitet (Sudan, 2012, s. 198)

Her bør kontrollens effektivitet vurderes, ud fra bl.a. arten af kontrollen, der bliver testet. Omfanget af tests af kontroller ser på antallet af stikprøvetest, der foretages i forbindelse med at kontrollere effektiviteten af kontrolmiljøet. Her er det vigtigt at skelne mellem manuel kontrol, som udføres af interne medarbejdere og it-baseret kontrol, hvor kontrollen udføres af it.

Der vil fra revisorens side typisk være større tillid til, at applikationskontroller fungerer mere optimalt, når programmer og stamdata fremstår uændret, og dermed reducerer det omfanget og arten af revisionshandlingerne her sammenlignet med manuel kontrol. Den tidsmæssige placering af tests af kontroller afhænger bl.a. af arten af kontrollen samt det revisionsbevis, der ønskes indhentet, og vil forløbe sig gennem regnskabsåret og indtil balancedagen. Dermed er det op til revisors faglige vurdering at fastslå udvælgelsesmetoden samt antallet af stikprøver, der skal foretages.

¹² Hvor revisoren også har revideret tidligere års regnskab for virksomheden.

Når teststrategien er fastsat, kan den praktiske gennemførelse af tests af kontroller påbegyndes. Dermed kan indhentet dokumentation, såsom afstemninger mv., der er med til at begrunde kontrollens effektivitet, blive gemt i revisionsdokumentationen. Her kan revisor tilføje de observerede bemærkninger til det udførte arbejde. Når testen er gennemført, vil revisoren på baggrund af det udførte arbejde vurdere, om kontrollen er effektiv eller ineffektiv. Dette kan testes ved at teste de kontrolaktiviteter, som virksomheden har implementeret.

I tilfælde af at én af kontroller testes til at være ineffektiv, kan det være et tegn på, at der er betydelige mangler i den interne kontrol i virksomheden. Disse ineffektive aspekter i kontrolmiljøet kan være tegn på, at der har været betydelige transaktioner, som den øverste ledelse ikke har eftersat på rette vis, eller at der har været ledelsesbesvigelser, som ikke er blevet forebygget af den interne kontrol i virksomheden. Dermed er det et tegn på, at der er en forholdsvis lav iboende risiko og kontrolrisiko forbundet med dette.

Revisor bør naturligvis reagere på dette og overveje at revurdere den overordnede revisionsstrategi, hvor den planlagte revision efter balancedagen bør tilpasses til ændringen. Derudover bør revisor rapportere manglen i det interne kontrolmiljø videre ud til den daglige ledelse.

I vurderingen er det op til revisors faglige vurdering at overveje arten af kontrollen, der har været årsagen til fejlen samt størrelsen af denne fejlandel i stikprøven. Revisors faglige vurdering vil være det afgørende forud for konklusionen på kontrollen.

Med tests af kontroller får revisoren testet de sidste to komponenter i COSO-kuben. Ved fysisk kontrol observerer revisoren det interne informationssystem samt de tilhørende processer i virksomheden og danner derved forståelse af disse. Derudover kan revisoren vurdere udformningen af disse kontroller og overvåge, om de er implementeret effektivt. Samlet set giver det en større forståelse af, hvor høj den iboende risiko og kontrolrisikoen er i virksomheden.

Udførelse af substanshandlinger

I forbindelse med den løbende revision kan revisor udføre udvalgte substanshandlinger. Substanshandlinger er oplagte at udføre ved driftsmæssige aktiviteter, hvor der i løbet af året bliver foretaget stikprøvevis kontrol af driftsrelaterede konti. Årsagen til dette er, at revisionen af

driftsaktiviteter giver et billede af transaktioner, der har fundet sted i regnskabsperioden, hvorimod revisionen af balanceposter udtrykker status pr. balancedag.

I casen vil det dog stadig vurderes som relevant at udføre substanshandlinger som en del af statusrevisionen, da udviklingsprojekter, der opfylder indregningskriterier, vil blive aktiveret i balanceposten. Dette kan også foretages i forbindelse med den løbende revision, hvor revisor både kan overvåge samt foretage substanshandlinger for eksempelvis at se, om allokeringen af timerne konteres korrekt. Der bør først og fremmest tages udgangspunkt i detailrevision, hvor der kan afstemmes til ekstern dokumentation. De elementer, som har relevans for casen, bør stikprøvevis gennemgås for både regnskabs- og balanceposter.

Eksempler på substanshandlinger, der bør udføres ved casen:

- Gennemgang af omkostninger til ekstern dokumentation
- Stikprøvevis gennemgang af lønsedler for udvalgte medarbejdere samt kontrol af korrekt tidsregistrering og afregning
- Gennemgang af til- og afgang på udviklingsprojektet
- Gennemgang og afstemning af momsindberetningen samt afregningen af skatter og afgifter (Sudan, 2012).

Her bør der i henhold til casen sættes fokus på lønninger og gager, da det er et område, som dækker de fleste udgifter i forbindelse med udarbejdelsen af udviklingsprojektet, både internt og eksternt. Internt vil det dreje sig om lønninger til udviklingschefen, den daglige ledelse og de administrative medarbejdere, der har været indblandet i projektet. Derfor vil lønsedler stikprøvevis revideres sammen med tidsregistreringen ført til det pågældende projekt.

Opsamling på den løbende revision

Ved slutningen af processen med løbende revision kan revisor lave en særskilt konklusion på den udførte revision i løbet af året. Det er op til revisoren at overveje at oplyse virksomhedens ledelse om rapportering af den løbende revision. Hvis der eksempelvis er betydelige mangler i kontrolmiljøet, som påvirkes i den rigtige retning inden statusrevision, vil det være oplagt at rapportere ledelsen omkring de mangler.

Derudover giver løbende revision også anledning til at revurdere den overordnede revisionsstrategi forud for statusrevisionen, herunder også væsentlighedsniveauet samt risikovurderingshandlinger.

5.2.2 Statusrevision

Statusrevision er en del af den overordnede revision af det endelige årsregnskab. Som begrebet indebærer, er det 'status' over regnskabs- og balanceposter samt noter mv. pr. balancedag. Med andre ord er statusrevisionen, den som foretages lige efter balancedagen og er en del af den afsluttende revision, uanset om revisor har foretaget løbende revision eller hardclose revision, da disse to måder sker forud for statusrevisionen.

Statusrevision kan også være det eneste tidspunkt, hvor revisor udfører den egentlig revision, hvilket er afhængig af virksomhedens størrelse og omfanget af revisionshandlinger. I casen har det dog været relevant at udføre løbende revision grundet det forhold, at det er en førstegangsrevision, og at der kan opstå usikkerhed i forbindelse med skøn af udviklingsprojektet. Som udgangspunkt vil statusrevisionen primært omfatte substanshandlinger udover de handlinger, der allerede er foretaget i forbindelse med den løbende revision.

Revisor vil typisk foretage substanshandlinger som de primære handlinger i forbindelse med statusrevision. Disse substanshandlinger vil supplere de handlinger, der er foretaget i løbet af året. Substanshandlinger bør udføres for enhver væsentlig gruppe af transaktioner ved regnskabet. Dermed tester revisor komponenten kontrolaktiviteter fra COSO-kuben, som er en væsentlig del af den kontrolbaserede revisionsstrategi, hvor hensigten er at imødegå risici på transaktionsniveau.

Omfanget defineres ved risikoen for væsentlig fejlinformation, hvorfor der bør udføres mere detaljerede revisionshandlinger, ifald der er højere risiko for væsentlig fejlinformation. Udformningen af revisionen vil være på baggrund af, om revisor har valgt en kontrolbaseret revisionsstrategi. Derved vil det ofte være en fordel, at revisor allerede har testet den interne kontroller og vurderet, om de fungerer effektivt eller ej i forbindelse med den løbende revision. I visse tilfælde vil det være væsentligt at afdække perioden mellem den løbende revision og frem til balancedagen for at forsikre, at kontrollerne har opereret effektivt i perioden.

I risikofyldte områder, som udviklingsprojekter nu er, vil det ofte ikke være nok at teste interne kontroller, hvorfor revisor bør foretage en vis andel af substansrevisionen. Dersom det vurderes, at kontrollerne ikke fungerer optimalt, vil revisor være nødsaget til at foretage endnu flere substanshandlinger. Når revisor har vurderet en risiko for betydelig, vil denne have indflydelse på arten og omfanget af revisionshandlinger. Revisor kan derved ud fra sin faglige vurdering foretage beslutningen om, hvorvidt stikprøvestørrelsen bør udvides, eller om der skal indhentes stærkere

revisionsbevis i form af eksempelvis, eksterne bekræftelser. I løbet af processen med løbende revision kan revisor, udover at teste driftsmæssige aktiviteter, også teste udviklingen i udvalgte balanceposter med udgangspunkt i de saldi, som finder sted pr. dato for løbende revision. Ved statusrevision bør revisor følge op på udviklingen i regnskabstallene fra tidspunktet for den løbende revision. Dette skal gøres for at sikre, at der ikke har været besvigelser i den resterende periode grundet regnskabsårets afslutning, hvor nogle virksomheder kan have en tendens til at agere uagtsomt i forhold til periodiseringen (Sudan, 2012).

Udførelse af substansanalytisk revision

Analytiske handlinger anvendes oftest ved statusrevisionen og indbefatter bl.a. en undersøgelse af beløbsmæssige udsving fra forventede værdier, hvor man kan sammenligne budgetter med realiserede tal. Ellers kan de realiserede tal sammenholdes med tidligere års tal, hvilket vil være en form for simpel analyse, hvor man ikke opnår den store overbevisning. Derudover kan revisor selv udarbejde en uafhængig analyse, hvor han oplister skøn over eksempelvis afskrivninger og sammenholder dette med den faktiske afskrivning. En fjerde type af analytisk handling vil være at sammenholde tallene med tilsvarende brancheoplysninger (Sudan, 2012, s. 230). Substansanalytiske revisionshandling kan enten bruges alene eller sammenføjes med en detailtest. Valget om, hvorvidt disse skal anvendes alene eller sammen med en detailtest, træffes ud fra revisors vurdering af revisionshandlingers forventede effektivitet. Substansanalytisk revision vil oftest anvendes i relation til driftsmæssige aktiviteter, såsom omsætning, vareforbrug, lønninger mv.

Når der foretages substansanalytisk revision på dybdegående niveau, vil den omfatte følgende fem niveauer, som beskriver fremgangsmåden ved substansanalytisk revision:

Trin 1	Identifikation af regnskabsposten, herunder opdeling i homogene grupper
Trin 2	Fastlæg forventning om regnskabspostens størrelse
Trin 3	Fastsæt acceptabel afvigelse
Trin 4	Undersøg udsving og sammenhæng
Trin 5	Oplisting af fejl, hvor der er opstået en væsentlig afvigelse, som ikke kan dokumenteres.

Tabel 4 - Fremgangsmåden ved substansanalytisk revision (Sudan, 2012, s. 232)

Trin 1 omhandler selve udvælgelsen af regnskabsposter, der skal revideres gennem substansanalytisk revision. Hertil kan det være relevant at fordele den pågældende regnskabspost i homogene grupper. Dette er ikke ensbetydende med at der bør foretages substansanalytisk revision af alle de opdelte undergrupper. Ud fra revisors risikovurderingshandling kan det vurderes, hvilke undergrupper der ikke bør sættes yderligere fokus på. Her kan det ved casen være væsentligt at fokusere på lønninger og gager, da det formentlig står for en stor andel af udviklingsomkostningerne til projektet.

Ved trin 2 fastlægger revisor en forventning for de væsentlige regnskabsposter eller undergruppen, hvis der er foretaget fordeling, og disse poster skal revideres gennem substansanalytisk revision. Ved casen vil det være oplagt i forbindelse med den løbende revision at erhverve en liste over lønninger opdelt pr. medarbejder for en bestemt måned i regnskabsåret. Denne liste kan bruges med henblik på at fastsætte en forventning til, hvordan listen vil se ud ved slutningen af regnskabsåret, hvorfor revisoren bør verificere, at listen er fuldstændig og nøjagtig.

Trin 3 handler om at fastsætte en acceptabel afvigelse, da det i praksis vil være umuligt at fastlægge et beløb, som svarer overens med den bogførte saldo af den pågældende regnskabspost. Revisors fastlægger et beløb med en forventning, som baserer sig på flere kilder og faktorer, og derved bør der også fastsættes en acceptabel afvigelse mellem revisors forventede beløb og det faktiske beløb, der i sidste ende bliver bogført. Den acceptable afvigelse kan evt. beregnes ud fra regnskabspostens størrelse, det fastlagte væsentlighedsniveau og den kombinerede risikovurdering. Den acceptable afvigelse må i praksis ikke overstige væsentlighedsniveauet.

Såfremt revisors forventede beløb sammenholdt med den bogførte saldo for den specifikke regnskabspost ikke overskrider den acceptable afvigelse, bør revisor ikke foretage sig yderligere.

Hvis den acceptable afvigelse overskrides, bør revisor undersøge udsving i trin 4. Dette kan udføres ved bl.a. at rette forespørgsler til ledelsen og derved opnå egnet revisionsbevis. Ellers bør der udføres andre revisionshandling, som findes relevante. Hvis der er væsentlige afvigelser mellem revisors forventninger og de bogførte saldi, og der ikke er opnået rimelige årsagsforklaringer eller dokumentation fra ledelsens side, bør revisor opliste disse afvigelser i fejlarket.

Dermed bør der udføres substansanalytisk revision i de tilfælde, hvor revisor anser, at der kan forekomme en betydelig risiko på revisionsmålsniveau. Da der både anbefales at anvende løbende revision, hvor kontrolmiljøet i virksomheden kontrolleres, samt substanshandlinger, må det formodes, at der er indhentet nok overbevisning til kontrolrevision i casen.

I casen kan man gøre brug af business casen som en prognose til at sammenligne den faktiske værdi af udviklingsprojektet. I forhold til lønninger og gager vil det være relevant at udarbejde en uafhængig analyse, som kan sammenholdes med revisors forventning og den bogførte saldo.

Udførelse af detailrevision

Detailrevision omhandler test og afstemning til underliggende dokumentation. Det kan være i form af bekræftelser, bilag, fakturaer mv. Disse kan både være intern og ekstern dokumentation. Eksterne bekræftelser kan være engagementsforespørgsler og saldomeddelelser. Eksterne bilag kan være i form af leverandørfakturaer mens interne bilag kan være i form af salgsfakturaer. Derudover kan man indhente bankkontoudtog, herunder ind- og udbetalinger i forbindelse med detailrevision.

Detailrevision udføres som udgangspunkt på stikprøvebasis, og som nævnt, jf. 5.2.1, foretages detailrevision også i forbindelse med den løbende revision. Omfanget af stikprøver vil være højere i forbindelse med statusrevision, og taget i betragtning af at væsentlighedsbeløbet er ændret væsentligt fra den løbende revision til statusrevision, er revisor nødsaget til at foretage flere stikprøver i forbindelse med statusrevision.

Det vil i praksis være umuligt for revisor at skulle teste alle transaktioner foretaget i regnskabsåret, da de fleste regnskabsposter omfatter et stort antal transaktioner. Dertil vil detailrevision være fordelagtigt at udnytte som supplement til andre metoder som test af kontroller og substansanalytisk revision (Sudan, 2012, s. 239).

Revisor vil som udgangspunkt gennemgå følgende tre trin i forbindelse med udvælgelsen af sine stikprøver:

- Trin 1: Fastlæg populationen
- Trin 2: Fastlæg omfanget af stikprøven
- Trin 3: Fastlæg stikprøveudvælgelses-metoden (Sudan, 2012).

Populationen er betegnelsen for de samlede data, som stikprøven baseres ud fra, og som revisor vil drage sin konklusion ud fra. I trin 1 bør revisor derved overveje, hvordan populationen skal stratificeres og inddeles i mindre delpopulationer. Derefter skal revisor fastlægge omfanget af stikprøver, hvilket fastsættes efter de risikovurderingshandlinger, der er foretaget i forbindelse med regnskabsposten. Derudover har graden af stikprøverisikoen, som revisor er villig til at acceptere, indflydelse på stikprøvestørrelsen. Jo lavere risiko revisor vil acceptere, desto større vil stikprøvestørrelsen være.

Dertil gælder også, at jo højere iboende risiko eller lavere væsentlighedsniveau, desto flere stikprøver bør der være (Sudan, 2012). Det vil være, såfremt revisor vurderer, at der opstår forhøjet risiko, idet revisor finder ud af, at der har været væsentlige fejl i forrige år i forhold til, hvorvidt anlægstilgange skulle aktiveres eller omkostningsføres. Med tanke på denne risiko bør revisor udvide stikprøvestørrelsen og derved beregne, hvor stor en procentandel af de samlede tilgange der skal dækkes for at identificere eventuel væsentlig fejlinformation i regnskabsposten.

Trin 3 omhandler selve metoden til stikprøven, og her findes der flere metoder som tilfældig udvælgelse, systemudvælgelse, vilkårlig udvælgelse mv. Det er op til revisors faglige vurdering at vælge en metode, som er passende.

Endvidere bør det vurderes, hvilke revisionsmål man anser som væsentlige at teste ved statusrevision, jf. ISA 315. I casen bør det være en nødvendighed at få bevisliggjort rettighed for udviklingsprojektet, så der opnås tilstrækkeligt bevis for, at det er virksomheden, der ejer og kontrollerer rettighederne for udviklingsprojektet. Dermed sikrer revisor også, at virksomheden har ret til at sælge aktivet, og dermed også aktivere dette, da det er en af indregningskriterierne for at indregne udviklingsprojekter i balancen.

Ligeledes bør der fokuseres på revisionsmål som periodisering, klassifikation, tilstedeværelse og værdiansættelse. Ved periodisering og klassifikation er det vigtigt at påse, om omkostninger til forskning og udvikling i forbindelse med det samme projekt har været adskilt fra begyndelsesfasen.

I casen er drejer det sig om regnskabsåret 2016, hvor det er vigtigt at undersøge om forskningsomkostninger er blevet omkostningsført i resultatopgørelsen. I regnskabsåret 2017, hvor man gik fra forskning til udviklingsfasen, er omkostninger blevet aktiveret i balancen.

Ved tilstedeværelse vurderes det, om hvorvidt aktivet eksisterer i virksomheden, og dette kan testes gennem detailrevision, hvor man tester alle de væsentlige transaktioner fra 'grav til vugge'.

Værdiansættelse er i praksis det mest vanskelige revisionsmål at dokumentere, da det er baseret på skøn. Som nævnt tidligere, bør der involveres nogle eksperter med kompetencer inden for området, som kan komme med deres syn på, hvorvidt der er værdiansat korrekt. Eksperter i henhold til udviklingsprojektet vil være i form af app-programmører og dataudviklere med rette kompetencer inden for fodboldverdenen, som større fodboldklubber har ansat, for at vurdere stats- og spillerudvikling.

5.2.3 Sammenfatning af udførelsesfasen med fokus på udviklingsprojektet, PlayerUniverse

Som tidligere nævnt, udgør immaterielle anlægsaktiver 71 % af den samlede balancesum, hvorved formålet med revisionen af immaterielle anlægsaktiver i casen bør være at sikre en overbevisning om at:

- Aktivet PlayerUniverse, eksisterer pr. balancedagen. Herved vil revisionsmålets tilstedeværelse blive eksekveret.
- Aktivet PlayerUniverse, er medtaget i regnskabet. Herved vil revisionsmålets fuldstændighed blive behandlet.
- Aktivet PlayerUniverse, tilhører virksomheden og er forsvarligt værdigansat. Dermed vil revisionsmålenes rettigheder og værdiansættelse blive behandlet.

Revisionsmål på balancepostniveau vil som nævnt ovenfor være tilstedeværelse, fuldstændighed, rettigheder og forpligtelser samt værdiansættelse. Ved casen vurderes det, at der bør foretages en blanding af substansbaseret og kontrolbaseret revisionsstrategi. I henhold til casen bør der fokuseres på substansbaseret revision ved statusrevision, mens der bør lægges vægt på både kontrolrevision og detail- og substansbaseret revision ved den løbende revision.

Immaterielle anlægsaktiver udgør 3.104.648 kr. pr. 31 december 2017. Området må derved anses for at være væsentligt i henhold til virksomheden Eye4talent og dennes årsregnskab. Væsentlighedsniveauet på regnskabsniveauet er sat til 42.000 kr. Revisionens omfang i henhold til udførelsen af test af kontroller, substansanalytisk revision og detailrevision afhænger i vid udstrækning af både det fastsatte væsentlighedsniveau og risikovurdering.

Ved den løbende revision vil der indledningsvist foretages kontrolrevision, hvorved der bør indhentes en beskrivelse af forretningsgangene for PlayerUniverse. Herudover bør revisor teste og identificere nøglekontroller. Det kan være i form af at se på, om der løbende vurderes på levetiden og evt. nedskrivning eller ved at afstemme anlægskartoteket til finans. Ligeledes vil det være relevant at påse godkendelseskontrol af investeringer, og om der er foretaget korrekt registrering i anlægskartoteket. I relation til et nyt udviklingsprojekt, som PlayerUniverse må vurderes at være, vil det være relevant at vurdere forretningsgangene på stikprøvebasis og dermed også foretage substansbaseret revision. Eksempelvis vil det med bilagsrevision være relevant at se, om grundlaget for IPO-tillæg er opstillet korrekt, og omkostninger bliver henført rettidigt til det pågældende immaterielle aktiv. I forlængelse af dette kan revisor udvælge antal investeringer for derved at påse indførslen i anlægskartoteket samt at føre kontrol med, om alt er korrekt kategoriseret. Derudover er momsbehandlingen i forbindelse med afholdte omkostninger noget, der bør tilses.

Ved statusrevision bør der opfølges på den løbende revision og derefter udelukkende fokusere på den substansbaseret revision. Indledningsvis bør et oversigtsark indhentes fra ledelsen, hvori alle de konti, der indgår i projektet, er tilgået. Dette ark kan afstemmes til råbalancen, og der kan evt. laves en bankafstemning. Ligeledes bør afstemning af anlægskartotek til råbalancen kontrolleres. Et væsentligt forhold, som den daglige ledelse bør have overvejet i forbindelse med færdiggørelsen af udviklingsprojektet PlayerUniverse, er i henhold til aktivets samlede levetid. Da dette er et færdiggjort projekt, bør ledelsen have skabt sig en bedre intuition af aktivets livscyklus og indtjeningspotentiale. Derved bør revisor vurdere, hvorvidt der kan opstå indikationer på nedskrivning. Derudover vil der med tiden også opstå behov for nedskrivning som følge af konkurrencemæssige forhold.

Da det er det første regnskabsår af PlayerUniverse, er det ikke et forhold, som bør vægtes højt. Såfremt der er tale om tilbagevendende revision de næste regnskabsår, er det et forhold, som revisor helt sikkert bør have et skarpt øje på. Dernæst bør der sættes fokus på virksomhedens anvendte regnskabspraksis i forbindelse med afskrivninger. Her skal revisor vurdere grundlaget for beregningen af aktivets scrapværdi, samt efterregne årets afskrivninger og afstemme dem til råbalancen.

Med disse revisionshandlinger kommer revisor igennem alle de ovenfor nævnte revisionsmål, som berettiger sig til immaterielle aktiver og bør få overbevise om, at alle revisionsmål overholdes på

rette vis. Baseret på disse udførte arbejder i forbindelse med revisionens udviklingsprojektet, PlayerUniverse, må det formodes at være korrekt opgjort.

Ovenstående gennemgang af revisionen af udviklingsprojekter tager udgangspunkt i den specifikke revision, der gør sig gældende inden for netop immaterielle anlægsaktiver. Revisionsbeviset skal ikke nødvendigvis blive betragtet ud fra dette, men bør ansues i forlængelse af revisionsbeviset indhentet fra områder såsom lønninger, vareforbrug mv. Det er dog op til revisors faglige vurdering om de indhentede revisionsbeviser er tilstrækkelige og kan reducere revisionsrisikoen til et acceptabelt lavt niveau.

5.3 Afslutningsfasen

Som afslutning til revisors udførte arbejde ved de enkelte regnskabsposter skal der derefter udføres afsluttende arbejder, hvor hensigten er at forme revisionspåtegningen. De afsluttede arbejder kan være i form af revision af begivenheder efter balancedato, oplysningskrav, going concern mv. Det sidstnævnte udføres ikke nødvendigvis som det afsluttende, da det er en overordnet vurdering af revisionen at behandle going concern. Derved skal afslutningsfasen nærmere ses som en opsamling af revisionsprocesserne, og der vil som tidligere nævnt ikke udarbejdes en påtegning eller lignende i afhandlingen.

Efterfølgende begivenheder

Efterfølgende begivenheder er netop de begivenheder, der finder sted mellem balancedatoen og datoen på revisors erklæring. Datoen, hvor revisoren afgiver sin erklæring, giver regnskabslæseren en forståelse af, at revisor har taget højde for alle indvirkninger af begivenheder, som har fundet sted frem til erklæringsdatoen, hvorfor revisor er nødsaget til at få tilstrækkeligt med revisionsbeviser for disse begivenheder, jf. ISA 560.

I casen kan revisor udføre revisionshandlinger ved bl.a. at opnå en forståelse af ledelsens forretningsgange for derved at påse, om de efterfølgende begivenheder bliver identificeret. Dette kan evt. gøres ved at læse referater fra møder mellem ledelsen og ejeren, som er blevet afholdt i perioden for derved at påse, om der foreligger forhold, som er blevet omtalt til mødet. Alternativt kan revisor selv forespørge ledelsen, om der har været efterfølgende begivenheder, der potentielt kunne have en indflydelse på regnskabet.

Såfremt revisor efter følgende handlinger bliver gjort bevidst om begivenheder, der kræver oplysning i regnskabet, bør revisor sikre, at der også sker tilpasning af regnskabet. Revisor kan derfor bede ledelsen om at bekræfte, at efterfølgende begivenhed er oplyst i henhold til den aktuelle regnskabsmæssige begrebsramme. Når ledelsen har fået tilpasset regnskabet, skal revisor derefter udføre flere revisionshandlinger for derved at opnå tilstrækkeligt revisionsbevis for ændringens påvirkning i regnskabet. Dertil skal revisor også forsyne det ændrede regnskab med en ny revisionspåtegning.

Risiko for besvigelser efter balancedagen

Som nævnt tidligere er udviklingsprojekter baseret på subjektive vurderinger foretaget af virksomhedens ledelse, og derved kan der være en stor risiko for regnskabsmanipulation. Jf. ISA bør revisor udvise professionel skepsis under revisionen, og allerede i planlægningsfasen foretage en forståelse af ledelsen og det interne kontrolmiljø samt vurdere, om der kan være risiko for besvigelser. Det er som udgangspunkt den daglige og øverste ledelsens ansvar at opdage og få forebygget besvigelser internt i virksomheden, og revisors opgaver ligger heri at gennem forespørgsler at få et overblik over, hvilke initiativer der fra ledelsens side foretages for at forebygge besvigelser.

Revisor skal allerede under planlægnings- og udførelsesfasen kommunikere med ledelsen om eventuelle opdagede besvigelser for at få rettet op på dette inden statusrevision. Derved bør revisor være opmærksom på, om besvigelser stadig forekommer ved statusrevision og ved efterfølgende begivenheder.

Vurdering af going concern

En grundlæggende forudsætning i både IFRS og ÅRL er, at årsregnskaber udarbejdes med henblik på antagelsen om fortsat drift. Derved skal revisor påse, om der er forhold, der kan give anledning til tvivl omkring virksomhedens evne til fortsætte driften.

Det er virksomhedens ansvar at foretage en vurdering af, om virksomheden kan fortsætte driften. Vurderingen vil almindeligvis være på en periode på 12 måneder fra balancedagen, men vil ofte være hensigtsmæssig at vurdere for en længere periode. Her vil det ligeledes være relevant for revisoren at forespørge ledelsen, om der har været efterfølgende begivenheder, som kan påvirke ledelsens vurdering om fortsat drift (*Sudan, 2012, s. 284*). Herefter skal revisor tage stilling til going concern, jf. ISA 570.

I praksis findes der ikke en tjekliste for de forhold, der kan skabe betydelig tvivl om virksomhedens evne til at fortsætte driften. I casen kan tvivlen forekomme ved at:

- Virksomheden har realiseret negative pengestrømme fra driften.
- Manglende evne til at opnå finansiering for videreudvikling af udviklingsprojekter eller andre vigtige investeringer i fremtiden
- Tab af nøglemedarbejdere i virksomheden
- Der kan opstå marked for, at en ny konkurrent kan forekomme og blive mere succesfuld.

Likvide beholdninger	384.250 kr.
Omsætningsaktiver	1.041.493 kr.
Kortfristet gæld	1.023.644 kr.

(Eye4talent Aps årsrapport 2017)

Med en likviditetsgrad på 101,7 %, er der bestemt ikke en helt sund likviditet i virksomheden. Omsætningsaktiver kan blot lige knap kunne afvikle den kortfristede gæld. Med udgangspunkt i ovenstående tre nøgletal, må det vurderes, at virksomheden Eye4talent kan fortsætte driften i mindst 12 måneder frem, på trods af den lave likviditetsgrad. Ligeledes bør revisor tage stilling til going concern-situationen til næste regnskabsår, såfremt virksomheden igen præsterer et negativt resultat.

Revisors arbejde i forbindelse med vurdering af going concern kan dokumenteres i det afsluttende revisionsnotat. Såfremt der identificeres forhold, som kan give en betydelig tvivl om virksomhedens evne til at fortsætte driften, vil revisor være nødsaget til at foretage yderligere revisionshandling, og derved opnå yderligere revisionsbevis. Dette er med henblik på at konkludere, at der er væsentlig usikkerhed forbundet med de forhold, der er identificeret, og de sammenlagt kan skabe en betydelig tvivl om, hvorvidt virksomheden kan fortsætte driften.

I fald konklusionen bliver, at der er væsentlig usikkerhed omkring virksomhedens fortsatte drift, men ikke nok til at regnskabet ikke kan aflægges på going concern-basis, skal dette blot nævnes i regnskabet i en note samt i ledelsesberetningen.

Vurdering af overholdelse af begrebsrammen

Revisor skal i forhold til casen vurdere, om regnskabet er udarbejdet i overensstemmelse med kravene i ÅRL i forbindelse med casen. Denne vurdering indbefatter regnskabsmæssige skøn og overvejelser samt korrekt måde af indregning, måling og præsentation, jf. omtalt i afsnit 3.4.1. Revisor bør derfor anmode ledelsen om at udfylde en tjekliste med det formål at sikre sig, at regnskabet inkluderer alle de påkrævede oplysningsforpligtelser, jf. årsregnskabsloven.

5.4 Delkonklusion

Revision af regnskabsmæssige skøn må vurderes at være en af de væsentligste udfordringer revisoren vil have i forbindelse med revisionsprocessen. Det er primært grundet den høje grad af subjektive vurderinger, som den daglige ledelse har medvirket til i forbindelse med regnskabsaflæggelsen. Ofte vil revisionen af det regnskabsmæssige skøn blive foretaget af medarbejdere med høj grad af erfaring inden for området grundet den kompleksitet ved dokumentationen, som vil være til stede ved regnskabsaflæggelsen.

Kompleksiteten og subjektiviteten i processen forhøjer risikoen for, at den daglige ledelse foretager et fejlskøn. Almindeligvis vil skøn over levetider og scrapværdi ved anlægsaktiver være forholdsvis let at levere med mindre grad af usikkerhed, da ledelsen ofte kan sammenholde med tidligere skøn hos virksomheden eller hos konkurrenter på markedet. I tilfældet med casen, er det et innovativt tiltag at introducere digitaliserede udviklings- og analyseredskaber gennem en app, og dermed er

udviklingsprojektet hos Eye4talent ApS mere virksomhedsspecifikt. Ledelsen kan i visse tilfælde være tilbøjelige til bevidst at foretage et skøn, der er over- eller undervurderet. Årsagen til denne form for regnskabsmanipulation kan være ledelsens ønske om bl.a. at præsentere en positiv årsrapport, hvilket kan skyldes, at der er en form for bonusafłønning i virksomheden, såfremt man præsenterer overskud i regnskabet. Ellers kan en positiv årsrapport være en nødvendighed, hvis man vil søge om ekstern finansiering.

Problematikken opstår netop ved udviklingsprojekter, som typisk vil være noget nyt på markedet, og derfor ikke kan sammenholdes med andet. Ligeledes vil skøn over færdiggørelsesgrader ved igangværende projekter være med langt større usikkerhed. Dette er bl.a. grundet kompleksiteten i at sammenholde disse skøn med branchen eller konkurrenter, da disse skøn er mere specifikke for den pågældende virksomhed, og understøttes af langt større subjektivitet og dermed en større usikkerhed. Derudover er det en ny kunde, man reviderer i forbindelse med casen, hvilket naturligvis giver anledning til at foretage flere revisionshandlinger, da man ikke kan basere sig på forrige års revision. Derved bør revisor som nævnt i planlægningsfasen foretage de nødvendige risikovurderingshandlinger i forbindelse med den fastlagte revisionsstrategi og få en dybdegående forståelse af virksomheden og dennes omgivelser for derved at forstå de udviklingsprojekter, der udføres i virksomheden.

De største udfordringer i første års revision af et udviklingsprojekt ligger i at vurdere indregningskriterierne, samt om alle omkostninger, heri lønninger, er allokeret rigtigt. Heri skal der sondres mellem, hvilke omkostninger der skal tælles som forskning, og hvilke omkostninger der skal medgå i udvikling. Derved er der en høj iboende risiko forbundet med dette. Processen bliver ikke nemmere af, at der gennem den løbende revision bør fastsættes et nyt væsentlighedsniveau, da det først fastsatte af slagsen skal omvurderes i forbindelse med casen. I takt med at væsentlighedsniveauet stiger, medfører det også, at mængden af revisionshandlinger skal være større.

Revisor bør derfor tage disse overvejelser med i den endelige risikovurdering og dertil også vurdere, om disse skøn giver anledning til betydelige risici. Dermed bør revisor forholde sig til de nævnte risikovurderingshandlinger, jf. afsnit 5.1.3. Hertil anbefales det i casen at foretage løbende revision, som skal understøtte statusrevisionen. Dette skal gøres, da det blandt andet hjælper revisoren med at imødegå besvigelser fra det interne kontrolmiljø. Med løbende revision, kan revisoren foretage observation og fysisk kontrol mens udviklingsprojektet er under udførelse, og dermed kan skabe sig

et bedre overblik over situationen end ved blot at foretage statusrevision, efter udviklingsprojektet er færdiggjort og lanceret. Ydermere vil det være en fordel at overveje, hvorvidt der kræves specialiserede færdigheder eller viden i form af involvering af eksperter inden for området for at opnå tilstrækkeligt og egnet revisionsbevis.

6. Hovedkonklusion

Afhandlingen er udarbejdet med henblik på at redegøre for den regnskabsmæssige behandling af forsknings- og udviklingsomkostninger, hvor fokuset har været at vurdere og analysere de problemstillinger, der findes på dette område. Ligeledes har det været afhandlingens formål at analysere de branche- og revisionsmæssige udfordringer, der er.

Dertil har det været relevant at undersøge forskellige branchers udfordringer, hvilket jeg har gjort ved at teste de forskellige trends, der forekommer i de forskellige brancher. Dem har jeg følgelig udvalgt tre af og i alt analyseret seks årsrapporter fra.

Ved revisionsdelen har det været afgørende at involvere et rigtigt regnskab som case, hvorved det har været nemmere at forstå de problemstillinger, der ville forekomme i praksis i forbindelse med revision.

I dette afsnit konkluderes der på afhandlingens problemformulering, som er følgende:

Hvordan behandles udviklingsomkostninger i forbindelse med regnskabsaflæggelse, og hvad er 'Best practice' inden for området?

Disse tre dele i afhandlingen danner grundlaget for den overordnede konklusion, hvor jeg ud fra delkonklusionerne i de tre dele forsøger at konkludere på en 'Best practice' inden for området.

Omkostninger, som direkte er forbundet med forskningsfasen, skal omkostningsføres i takt med, at disse bliver afholdt, og dermed driftsføres det i resultatopgørelsen. Udviklingsomkostninger skal indregnes i balancen under immaterielle anlægsaktiver, såfremt indregningskriterierne opfyldes. Forskellen for adskilte behandlinger for forskning og udvikling er, at forskningsomkostninger ikke med sikkerhed sandsynliggør, at fremtidige økonomiske fordele kan tilflyde virksomheden, hvorimod dette kan være tilfældet med udviklingsomkostninger. Sondringen ligger derved i, at virksomheden teknisk set forefinder sig i et kendt terræn, eller om den bevæger sig ud i det ukendte. Det førstnævnte anses for at være udvikling, hvor man anvender kendt viden til at fremstille nye eller væsentligt forbedrede produkter, processer mv.

Hvorvidt omkostninger tilhører forskning eller udvikling, afgøres i sidste ende af ledelsens regnskabsmæssige skøn, hvorved sondringen mellem forskning og udvikling er en væsentlig del i forbindelse med regnskabsaflæggelsen.

Hvis indregningskriterier ikke opfyldes, skal udviklingsomkostninger behandles akkurat ligeså vel som med forskningsomkostninger og derved driftsføres i resultatopgørelsen. I tilfælde af at udviklingsomkostninger opfylder betingelserne, og dermed indregnes i balancen, skal første måling ske til kostpris.

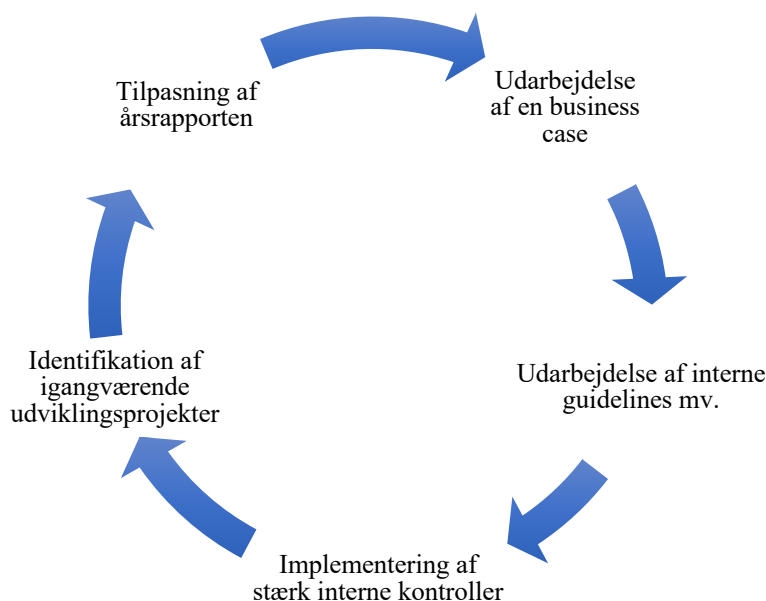
Kostprisen omfatter som minimum de direkte indgåede omkostninger. Finansieringsomkostninger kan ligeledes henføres til, at udviklingsprojektet modsat salgs- og administrationsomkostninger ikke kan indregnes som en del af kostprisen. Den efterfølgende måling, efter færdiggørelsen af udviklingsprojektet, kan ske efter enten kostprismodellen eller omvurderingsmodellen. Afskrivningshorisonten vurderes af ledelsen, og i de tilfælde hvor det ikke er muligt at skønne denne, vurderes den til 10 år.

Ligeledes er der krav i forhold til præsentation og oplysninger. Virksomheder, der har udviklingsprojekter i gang, skal medtage en beskrivelse af anvendt regnskabspraksis, som skal redegøre for, hvordan udviklingsprojekter behandles regnskabsmæssigt i årsrapporten. Der følger mange krav, alt efter hvilken regnskabsklasse virksomheden befinder sig i og hvilke regelsæt af ÅRL og IFRS, man aflægger regnskab efter. Tabellen fra afsnit 3.4.1 illustrerer meget godt de krav og muligheder, der findes i ÅRL og IFRS alt efter regnskabsklasse.

Best practice

En væsentlig forudsætning forud for indregning af udviklingsprojekter er, at der bør figurere en såkaldt business case, som omfatter en økonomisk vurdering af projektet og dets fremtidige indtjeningsmuligheder. Planen skal udarbejdes af den daglige ledelse og dække hele projektforløbet frem til, at udviklingsprojektet er færdigudviklet. De økonomiske, juridiske og tekniske vurderinger, der ligger til grund for projektet, skal ajourføres mindst én gang årligt, således at kriterierne for at indregne fortsat gør sig gældende for udviklingsprojektet.

En virksomhed, som igangsætter et udviklingsprojekt, bør forud for aktivering sikre sig, at følgende forhold er nøje overvejet i den fremadrettet proces. Nedenfor er processen illustreret.

Figur 4 – 'Best practice' (Egen tilvirkning)

En proces som i praksis vil strække sig fra selve forskningsfasen af projektet til dets færdiggørelse og aktivering i balancen, hvis indregningskriterier opfyldes. Processen vil forløbe sig cirkulært, da ledelsen i løbet af projektet kan være nødsaget til at revurdere og optimere på nogle af de ovenfor nævnte processer.

Ledelsen bør indledningsvist udarbejde en business case for hvert udviklingsprojekt, som virksomheden igangsætter. Som tidligere nævnt er business case et ledelsesværktøj, som skal støtte ledelsens beslutning omkring projektet og være med til at forudsige omfanget, konsekvenser og den fremtidige indtjening for virksomheden. Business case kan revurderes løbende i takt med, at ledelsen bliver opdateret. I denne fase bør ledelsen ligeledes beslutte, hvordan virksomhedens fremtidige regnskabspraksis bør være. Ud fra vurderingen fra afsnit 4.7 har branchen en stor indflydelse på, hvorledes virksomheden helt eller delvist skal indregne udviklingsprojekter som immaterielle anlægsaktiver. Selvom det ikke er en valgfrihed for nogle virksomheder, er der i nogle brancher, såsom medicinalindustrien, større udfordringer i forbindelse med dette.

Dernæst bør ledelsen gå i gang med at udarbejde interne guidelines for at sikre, at der i fremtiden vil være standardiseret behandling for den regnskabsmæssige behandling af udviklingsomkostninger. Hertil indgår faser som at fastsætte skillelinjen mellem omkostningsførelse og indregning i balancen, og dermed bør der opstilles objektive kriterier for, hvordan man sonderer mellem, hvornår man i et

udviklingsprojekt overgår fra forskningsfasen til den egentlige udviklingsfase. Derudover bør der for hvert projekt fastlægges kriterier som danner grundlag for, hvornår udviklingsprojektet er klar til ibrugtagning, og hvordan afskrivningshorisonten bør være for det pågældende projekt.

Den næste proces er at implementere stærke intern kontroller, hvilket forstærker det interne kontrolmiljø og dermed styrker ledelsens fremadrettede proces, og ikke mindst revisionsprocessen, da dette kan betyde, at omfanget af tests af kontroller formindskes. I denne proces er det derfor vigtigt, at omkostninger fra projektets begyndelse behandles korrekt både regnskabs- og bogføringsmæssigt. Hertil skal alle direkte udviklingsomkostninger, såsom materialer, løn mv., bogføres rettidigt ved det enkelte projekt og periodiseres korrekt. Ligeledes skal indirekte omkostninger indregnes på en systematisk måde på det enkelte projekt, og fordelingsnøgler heri skal fastsættes. Her er det vigtigt, at der internt i virksomheden er funktionsadskillelse mellem bogføring, kontrol og godkendelsesprocessen.

Derudover bør der lægges plan for en periodisk budgetopfølgning på projektet, således ledelsen løbende kan vurdere, om hvorvidt projekterne gør fremdrift. Derudover skal det sikres, at der ved årsafslutningen foretages en nedskrivningstest på alle igangværende udviklingsprojekter, samt at afskrivningen påbegyndes ved færdiggørelsen af projektet, og der fastsættes en forventet brugstid til projektet.

Når ledelsen kan identificere de igangværende udviklingsprojekter, som opfylder indregningskriterierne, kan processen med indregningen i balancen påbegyndes. Denne proces bør udføres af medarbejdere med kompetence inden for området, da det kræver en forståelse af de forskellige krav, der findes i det regelsæt, virksomheden udarbejder regnskabet efter.

Dernæst skal der ved årsafslutning ske tilpasning af årsrapporten, således at de indregnede udviklingsprojekter opfylder kravene til måling, indregning samt præsentation og oplysning i IAS 38 eller ÅRL alt efter hvilket regelsæt, virksomheden udarbejder regnskabet efter. Her vil det være relevant for ledelsen at få en kommentar fra en ekstern ekspert/valuar inden for området til at vurdere de skøn, der er foretaget fra ledelsen. Dermed sikrer ledelsen, at der er dokumentation for, at de regnskabsmæssige skøn er foretaget så korrekt som muligt.

Ud fra afhandlingens lære er det min vurdering, at såfremt ovenstående processer bliver gennemgået af ledelsen for hvert udviklingsprojekt, de igangsætter, vil virksomheden have et godt udgangspunkt for at udarbejde en retvisende årsrapport. Ud fra min overbevisning vil det gøre revisionsprocesser nemmere, ifald det interne kontrolmiljø står stærkt i virksomheden. Med disse fem processer gennemgået, kan virksomhedens ledelse dokumentere, at der foreligger reelle vurderinger bag de enkelte skønsmæssige vurderinger, samt at regnskabsaflæggelsen er foretaget på en korrekt måde. Dermed formindsker det samtidigt omfanget af tests af kontroller, som revisor skal udføre for at teste det interne kontrolmiljø, udover at det giver revisoren en overbevisning om, at regnskabet aflægges af en ledelse med de rette kompetencer inden for området.

I henhold til revisionsprocessen vil det være vanskeligt at opstille en *'best practice'* inden for området, da det varierer meget fra projekt til projekt. Derudover har branchen, virksomhedens interne kontrolmiljø og revisions kendskab til virksomheden gennem årene og selve udviklingsprojektets horisont på markedet en indflydelse på omfanget af revisionshandlinger, som revisoren bør foretage sig.

I forbindelse med casen er der tale om et produkt, som er nyt inden for branchen, og her bør revisor tage stilling til flere branchespecifikke undersøgelser at få ekspertise ud fra for at danne en forståelse af produktet. Dermed må det vurderes, at hele revisionsprocessen kan blive lettere ved, at ledelsen får udført de ovenfor nævnte fem processer i takt med, at udviklingsprojektet igangsættes.

6.1 Perspektivering

Når jeg reflekterer over min personlige læringsproces, kan jeg konstatere, at det har været et langvarigt, men et utroligt spændende forløb, hvor jeg har haft mulighed for at vokse med opgaven. Jeg har haft et ønske om at bevæge mig ud i en praktisk tilgang til kandidatspecialet, dog uden at gå for meget væk fra det teoretiske. Dette har resulteret i en blanding af begge dele. *'Best practice'* anvendes som den primære kerne i afhandling, hvorfor den praktiske løsning kan være anvendelig for virksomheder, og danne grundlag for at simplificere processen omkring regnskabsaflæggelsen.

Selve skriveprocessen har været ud fra en tidsplan, som er efterfulgt nøje. Der er søgt om vejledning gennem telefon, mails og fysiske møder, når der har været behov for det. Selve processen i at søge vejledning har aldrig været besværlig, takket være min vejleder, som altid har kunne finde tid til dette.

Uden noget tidspres har afhandlingen været mere håndgribelig, og skrive- og læringsprocessen har været mindre belastende. Selve planlægningen kunne nærmest ikke have foregået bedre end tilfældet.

På trods af at jeg inden påbegyndelse af afhandlingen sikrede mig et job inden for offentlig revision, har jeg ikke den store praktiske erfaring med i bagagen. Det har dog alligevel været spændende at beskæftige mig med et område, som ligger lidt fjernt for mig. Det er naturligvis et område, som har været en del af min undervisning. Dog har jeg aldrig for alvor haft noget praktisk erfaring med forskning og udvikling. Dette har betydet at jeg inden skriveprocessen startede, har læst en masse litteratur for at blive klædt på til emnet. Derudover har jeg haft et par snak med mine kollegaer, som kender til de udfordringer de støder ind på i forbindelse med revision af udviklingsprojekter. Denne proces har givet anderledes inputs til min videreskrivning.

Hvis der er noget jeg vil ændre på afhandlingen, er det at få skaffet flere interne materialer fra Eye4talent ApS, så revisionsgennemgangen kunne blive endnu mere praktisk orienteret. Derudover vil det have gavnet afhandlingen at foretage interviews af de økonomiansvarlige fra evt. Dako Denmark A/S eller Coloplast A/S, for derved at få deres kommentarer på deres måde at regnskabsaflægge på.

Alt i alt kan jeg se tilbage på en tid, hvor jeg har ydet mit bedste for at skrive en god afhandling. Selve planlægningen har været en væsentlig faktor for at jeg har nået de mål, jeg har sat.

7. Bibliografi

Bøger:

Sudan, Sumit (2012) – Revision i praksis

Jepsen, Lars (2010) – Regnskabsmæssig behandling af forskning- og udviklingsomkostninger

Fedders, Jan (2017) – Årsrapport efter internationale regnskabsstandarder fra dansk praksis til IFRS

EY (2018) – Indsigt i årsregnskabsloven

Lov og standarder:

Bekendtgørelsen af årsregnskabsloven

IAS 38 – Immaterielle anlægsaktiver

Rapporter:

Deloitte (2013) – IFRS, Introduktion til de internationale regnskabsstandarder

Danmarks statistik (2018) – Innovation og forskning

Pwc (2019) – Regnskabshåndbogen 2019

Uddannelses- og forskningsministeriet (2018) – Redegørelse om forsknings- og innovationsområdet 2019

Hjemmesider:

- <https://www.bdo.dk/da-dk/faglig-info/depechen/depechen-artikler-2018/regnskabsmaessig-behandling-af-udviklingsomkostninger>
- <https://faaruppartners.dk/wp-content/uploads/2018/12/Artikel-3-Controlleren.pdf>
- <https://www.teknologiudvikling.dk/cases/eye4talent>
- <https://eye4talent.com/about-us/meet-our-team/>
- <https://www.coso.org/Documents/COSO-ICIF-11x17-Cube-Graphic.pdf>
- <https://ordnet.dk/ddo/ordbog?query=best%20practice>
- <https://regnskaber.cvrapi.dk/37065182/ZG9rdW1lbnRsYWdlcjovLzAzL2NkLzc5LzYxLzA5LzRmN2EtNDhmMC05MDc0LTlzOTI0ODRIYjE4Nw.pdf>

Figurliste:

Figur 1: Sammenvejet score for innovativ performance, 2016

Figur 2: Afhandlingens opbygning

Figur 3: COSO-kuben

Figur 4: ‘*Best practice*’

Tabelliste:

Tabel 1: Eksempler på forsknings- og udviklingsaktiviteter

Tabel 2: Sammenligning mellem ÅRL & IFRS

Tabel 3: Væsentlighedsberegning

Tabel 4: Fremgangsmåden ved substansanalytisk revision

Årsrapporter:

Bilag 1: Dali A/S - Årsrapport 17/18

Bilag 2: Dynaudio A/S - Årsrapport 2017

Bilag 3: Eltronic A/S – Årsrapport 17/18

Bilag 4: Siemens Gamesa A/S - Årsrapport 17/18

Bilag 5: Dako Denmark A/S – Årsrapport 17/18

Bilag 6: Coloplast A/S - Årsrapport 17/18

Bilag 7: Eye4talent ApS - Årsrapport 2017

Årsrapport 2017/18

Annual Report 2017/18

DALI A/S

CVR-nr: 28156073

Årsrapporten er fremlagt og godkendt på selskabets ordinære generalforsamling den 28. september 2018.

The Annual Report was presented and adopted at the Annual General Meeting of the Company on September 28th 2018.

Søren Rix Ingvardsen
Dirigent

IN ADMIRATION OF MUSIC

Resultatopgørelse 1. maj - 30. april **Income Statement 1 May - 30 April**

	Note	2017/18 DKK '000	2016/17 DKK '000
Bruttofortjeneste <i>Gross profit/loss</i>		69.483	62.617
Personaleomkostninger <i>Staff expenses</i>	1	-33.289	-30.987
Af- og nedskrivninger af immaterielle og materielle anlægsaktiver <i>Depreciation, amortisation and impairment of intangible assets and property, plant and equipment</i>	2	-20.608	-17.343
Andre driftsomkostninger <i>Other operating expenses</i>		0	-124
Resultat før finansielle poster <i>Profit/loss before financial income and expenses</i>		15.586	14.163
Indtægter af kapitalandele i dattervirksomheder <i>Income from investments in subsidiaries</i>		6.732	5.471
Finansielle indtægter <i>Financial income</i>	3	2	83
Finansielle omkostninger <i>Financial expenses</i>	4	-548	-918
Resultat før skat <i>Profit/loss before tax</i>		21.772	18.799
Skat af årets resultat <i>Tax on profit/loss for the year</i>	5	-3.317	-3.342
Årets resultat <i>Net profit/loss for the year</i>		18.455	15.457

Penneo dokumentnøgle: XSFLG-XVBU8-31E20-6BZNL-ED4OW-ENT15

Balance 30. april

Balance Sheet 30 April

Aktiver

Assets

	Note	2018 DKK '000	2017 DKK '000
Færdiggjorte udviklingsprojekter <i>Completed development projects</i>		16.786	12.200
Udviklingsprojekter under udførelse <i>Development projects in progress</i>		319	6.529
Immaterielle anlægsaktiver <i>Intangible assets</i>	6	17.105	18.729
Grunde og bygninger <i>Land and buildings</i>		469	495
Andre anlæg, driftsmateriel og inventar <i>Other fixtures and fittings, tools and equipment</i>		7.337	7.057
Materielle anlægsaktiver <i>Property, plant and equipment</i>	7	7.806	7.552
Kapitalandele i dattervirksomheder <i>Investments in subsidiaries</i>	8	14.888	7.521
Andre tilgodehavender <i>Other receivables</i>	9	2.063	1.994
Finansielle anlægsaktiver <i>Fixed asset investments</i>		16.951	9.515
Anlægsaktiver <i>Fixed assets</i>		41.862	35.796

Balance 30. april

Balance Sheet 30 April (continued)

Aktiver

Assets

	Note	2018 DKK '000	2017 DKK '000
Varebeholdninger	10	52.354	47.058
<i>Inventories</i>			
Tilgodehavender fra salg og tjenesteydelser		7.847	10.225
<i>Trade receivables</i>			
Tilgodehavender hos tilknyttede virksomheder		15.916	12.350
<i>Receivables from group enterprises</i>			
Andre tilgodehavender		1.399	738
<i>Other receivables</i>			
Periodeafgrænsningsposter	11	1.195	54
<i>Prepayments</i>			
Tilgodehavender		26.357	23.367
<i>Receivables</i>			
Likvide beholdninger		6.292	4.633
<i>Cash at bank and in hand</i>			
Omsætningsaktiver		85.003	75.058
<i>Current assets</i>			
Aktiver		126.865	110.854
<i>Assets</i>			

Dynaudio A/S

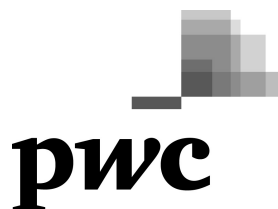
Sverigesvej 15, DK-8660 Skanderborg

Annual Report for 1 January - 31 December 2017

CVR No 27 21 55 56

The Annual Report was
presented and adopted at
the Annual General
Meeting of the Company on
14/3 2018

Peng Peng
Chairman

Income Statement 1 January - 31 December

	Note	2017 kDKK	2016 kDKK
Gross profit/loss		77,225	38,853
Distribution expenses	2	-52,818	-47,555
Development expenditure	2	-39,980	-21,978
Administrative expenses	2	-24,060	-21,531
Operating profit/loss		-39,633	-52,211
Profit/loss before financial income and expenses		-39,633	-52,211
Income from investments in subsidiaries		-11,812	-13,824
Financial income	3	38,363	3,737
Financial expenses	4	-11,907	-23,092
Profit/loss before tax		-24,989	-85,390
Tax on profit/loss for the year	5	2,562	1,464
Net profit/loss for the year		-22,427	-83,926

Balance Sheet 31 December

Assets

	Note	2017 kDKK	2016 kDKK
Completed development projects		35,102	30,055
Software		4,718	2,714
Development projects in progress		33,861	35,332
Intangible assets	6	73,681	68,101
Land and buildings		73,075	76,237
Plant and machinery		28,079	35,771
Other fixtures and fittings, tools and equipment		3,704	1,334
Property, plant and equipment in progress		6,844	3,597
Property, plant and equipment	7	111,702	116,939
Investments in subsidiaries	8	0	0
Deposits	9	96	96
Fixed asset investments		96	96
Fixed assets		185,479	185,136
Inventories	10	111,517	66,839
Trade receivables		35,179	25,861
Receivables from group enterprises		117,519	149,541
Other receivables		545	5,436
Deferred tax asset	14	5,775	5,775
Corporation tax		0	29
Prepayments	11	2,032	1,087
Receivables		161,050	187,729
Cash at bank and in hand		14,499	67
Currents assets		287,066	254,635
Assets		472,545	439,771

Eltronic A/S

Kilde Allé 4, DK-8722 Hedensted

Årsrapport for 1. november 2017 - 31. oktober 2018

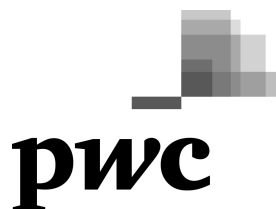
Annual Report for 1 November 2017 - 31 October 2018

CVR-nr. 17 02 42 80

Årsrapporten er fremlagt og
godkendt på selskabets ordi-
nære generalforsamling
den 19/12 2018

*The Annual Report was
presented and adopted at
the Annual General
Meeting of the Company
on 19/12 2018*

Jens Jørgen Madsen
Dirigent
*Chairman of the General
Meeting*

Resultatopgørelse 1. november - 31. oktober

Income Statement 1 November - 31 October

	Note	2017/18 DKK	2016/17 DKK
Nettoomsætning <i>Revenue</i>		361.940.152	369.397.086
Arbejde udført for egen regning og opført under aktiver <i>Work on own account recognised in assets</i>		2.632.375	8.842.850
Andre driftsindtægter <i>Other operating income</i>		60.000	57.666
Omkostninger til råvarer og hjælpematerialer <i>Expenses for raw materials and consumables</i>		-141.339.527	-152.945.564
Andre eksterne omkostninger <i>Other external expenses</i>		-35.435.313	-35.669.076
Bruttoresultat <i>Gross profit/loss</i>		187.857.687	189.682.962
Personaleomkostninger <i>Staff expenses</i>	1	-169.125.683	-174.737.035
Af- og nedskrivninger af immaterielle og materielle anlægsaktiver <i>Depreciation, amortisation and impairment of intangible assets and property, plant and equipment</i>	2	-10.132.869	-807.768
Resultat før finansielle poster <i>Profit/loss before financial income and expenses</i>		8.599.135	14.138.159
Indtægter af kapitalandele i dattervirksomheder <i>Income from investments in subsidiaries</i>	3	615.812	260.955
Finansielle indtægter <i>Financial income</i>	4	1.177.866	657.207
Finansielle omkostninger <i>Financial expenses</i>	5	-1.991.710	-1.072.326
Resultat før skat <i>Profit/loss before tax</i>		8.401.103	13.983.995
Skat af årets resultat <i>Tax on profit/loss for the year</i>	6	-1.729.154	-3.033.547
Årets resultat <i>Net profit/loss for the year</i>		6.671.949	10.950.448

Balance 31. oktober

Balance Sheet 31 October

Aktiver

Assets

	Note	2018 DKK	2017 DKK
Færdiggjorte udviklingsprojekter <i>Completed development projects</i>		8.331.045	8.468.210
Erhvervet ordrebeholdning <i>Acquired order backlog</i>		0	0
Goodwill <i>Goodwill</i>		5.268.888	0
Immaterielle anlægsaktiver <i>Intangible assets</i>	7	13.599.933	8.468.210
Andre anlæg, driftsmateriel og inventar <i>Other fixtures and fittings, tools and equipment</i>		457.448	608.788
Materielle anlægsaktiver <i>Property, plant and equipment</i>	8	457.448	608.788
Kapitalandele i dattervirksomheder <i>Investments in subsidiaries</i>	9	897.739	325.338
Deposita <i>Deposits</i>	10	3.393.467	3.186.354
Finansielle anlægsaktiver <i>Fixed asset investments</i>		4.291.206	3.511.692
Anlægsaktiver <i>Fixed assets</i>		18.348.587	12.588.690

Bilag 4

Siemens Gamesa Renewable Energy A/S

**Borupvej 16
7330 Brande**

CVR no. 76 48 62 12

Annual report for 2017/18

Adopted at the annual general meeting on 28 January 2019

A handwritten signature in blue ink, consisting of stylized, overlapping loops and a long horizontal stroke at the end.

Alex Merrild Andersen
chairman

Income statement 1 October 2017 - 30 September 2018

	Note	2017/18 TDKK	2016/17 TDKK
Revenue	1	21.460.302	27.473.328
Cost of productions		<u>-18.444.313</u>	<u>-25.209.273</u>
Gross profit		3.015.989	2.264.055
Distribution costs		-817.026	-676.694
Administrative costs		<u>-119.519</u>	<u>-38.825</u>
Profit before other operating expenses		2.079.444	1.548.536
Other operating income	2	89.507	68.577
Other operating costs	3	<u>-37.700</u>	<u>-15.222</u>
Profit/loss from ordinary operating activities		2.131.251	1.601.891
Income from investments in associates		-813	8.591
Financial income	4	25.056	1.574
Financial costs	5	<u>-11.468</u>	<u>-124.138</u>
Profit/loss before tax		2.144.026	1.487.918
Tax on profit/loss for the year	6	<u>-467.403</u>	<u>-330.766</u>
Net profit/loss for the year		<u>1.676.623</u>	<u>1.157.152</u>
Proposed dividend for the year		1.020.494	1.157.152
Transferred to other statutory reserves		656.129	336.540
Retained earnings		<u>0</u>	<u>-336.540</u>
		<u>1.676.623</u>	<u>1.157.152</u>

Balance sheet at 30 September 2018

	Note	2017/18 TDKK	2016/17 TDKK
Assets			
Completed development projects		177.288	124.728
Other intangible assets		0	0
Development projects in progress		949.946	310.625
Intangible assets	7	1.127.234	435.353
Land and buildings		1.152.776	1.189.986
Plant and machinery		314.996	368.694
Other fixtures and fittings, tools and equipment		784.083	1.040.850
Assets in progress and prepayments		260.370	43.992
Tangible assets	8	2.512.225	2.643.522
Investments	9	777	1.689
Fixed asset investments		777	1.689
Total non-current assets		3.640.236	3.080.564
Inventories	10	1.788.077	1.876.600
Trade receivables		174.788	421.155
Work in progress for third parties		4.136.708	5.071.425
Receivables from subsidiaries		7.386.728	7.304.185
Other receivables	11	818.033	743.127
Prepayments	12	22.716	53.911
Receivables		12.538.973	13.593.803
Cash at bank and in hand		400.175	61.275
Total current assets		14.727.225	15.531.678
Total assets		18.367.461	18.612.242

DAKO DENMARK A/S

PRODUKTIONSVEJ 42, 2600 GLOSTRUP

ANNUAL REPORT

1 NOVEMBER 2017 - 31 OCTOBER 2018

**The Annual Report has been presented and
adopted at the Company's Annual General
Meeting on 22 March 2019**

Simon Østergaard

The English part of this document is an unofficial translation of the original Danish text, and in case of any discrepancy between the Danish text and the English translation, the Danish text shall prevail.

INCOME STATEMENT 1 NOVEMBER - 31 OCTOBER

	Note	2017/18 DKK '000	2016/17 DKK '000
NET REVENUE	1	1.510.286	2.297.540
Cost of sales and development expenses.....		-949.544	-1.180.388
GROSS PROFIT/LOSS		560.742	1.117.152
Research and development expenses.....	3	-326.321	-309.126
Marketing expenses.....	3	0	0
Marketing expenses.....	3	-47.216	-42.999
Administrative expenses.....	2, 3	-150.999	-249.932
OPERATING PROFIT		36.206	515.095
Other operating income.....		0	891
OPERATING PROFIT		36.206	515.986
Result of equity investments in group and associat.....	4	0	-581
Financial income.....	5	36.380	12.657
Financial expenses.....	6	-5.298	-82.003
PROFIT BEFORE TAX		67.288	446.059
Tax on profit/loss for the year.....	7	-13.984	-103.939
PROFIT FOR THE YEAR	8	53.304	342.120

BALANCE SHEET AT 31 OCTOBER

ASSETS	Note	2018 DKK '000	2017 DKK '000
Development projects completed.....		85.265	131.121
Intangible fixed assets acquired.....		424	1.151
Goodwill.....		0	1.752
Intangible fixed assets.....	9	85.689	134.024
Land and buildings.....		351.192	360.262
Production plants and machinery.....		58.264	60.947
Other plants, machinery, tools and equipment.....		2.886	3.948
Tangible fixed assets in progress and prepayment.....		967	16.157
Tangible fixed assets.....	10	413.309	441.314
Investments in subsidiaries.....		272.824	272.824
Equity investments in associated enterprises.....		3.645	3.645
Receivables from group enterprises.....		746.801	524.490
Rent deposit and other receivables.....		3.107	3.758
Fixed asset investments.....	11	1.026.377	804.717
FIXED ASSETS.....		1.525.375	1.380.055
Raw materials and consumables.....		309.125	260.386
Work in progress.....		46.579	41.483
Finished goods and goods for resale.....		1.779	36.278
Inventories.....		357.483	338.147
Receivables from group enterprises.....		253.058	141.201
Other receivables.....		7.470	9.217
Prepayments and accrued income.....	12	1.368	3.992
Receivables.....		261.896	154.410
Cash and cash equivalents.....		121.293	139.642
CURRENT ASSETS.....		740.672	632.199
ASSETS.....		2.266.047	2.012.254

Årsrapport

2017/18

Totalindkomstopgørelse

1. oktober - 30. september

		Mio. DKK	
Note		2017/18	2016/17
	Resultatopgørelse:		
3	Omsætning	16.449	15.528
4,9,10	Produktionsomkostninger	-5.383	-4.957
	Bruttoresultat	11.066	10.571
4,9,10	Distributionsomkostninger	-4.721	-4.371
4,9,10	Administrationsomkostninger	-653	-623
4,9,10	Forsknings- og udviklingsomkostninger	-640	-574
	Andre driftsindtægter	66	46
	Andre driftsomkostninger	-27	-25
	Driftsresultat (EBIT)	5.091	5.024
	Resultatandele efter skat af kapitalandele i associerede virksomheder	0	-2
5	Finansielle indtægter	125	73
5	Finansielle omkostninger	-207	-145
	Resultat før skat	5.009	4.950
6	Skat af årets resultat	-1.164	-1.153
	Årets resultat	3.845	3.797
	Anden totalindkomst:		
	Poster der ikke kan blive reklassificeret til resultatopgørelsen:		
16	Værdireguleringer på ydelsesbaserede pensionsordninger	30	29
	Skat af værdireguleringer på ydelsesbaserede pensionsordninger	-5	-8
		25	21
	Poster der kan blive reklassificeret til resultatopgørelsen:		
	Værdiregulering af valutaafdækning	-28	70
	Overført til finansielle poster	-89	-52
	Skatteeffekt af afdækning	26	-4
	Kursregulering af primoværdier og øvrige kursreguleringer vedr. datterselskaber	-62	-74
	Skatteeffekt af kursregulering af aktiver i fremmed valuta	-3	14
		-156	-46
	Anden totalindkomst i alt	-131	-25
	Totalindkomst i alt	3.714	3.772
7	Indtjening pr. aktie, kr. (EPS)	18,12	17,91
7	Indtjening pr. aktie, kr. (EPS), udvandet	18,10	17,87

Balance

Pr. 30. september

Note	Mio. DKK	
	2018	2017
Langfristede aktiver		
9 Immaterielle anlægsaktiver	2.518	2.295
10 Materielle anlægsaktiver	3.169	3.072
Andre kapitalandele	10	10
11 Udsendt skatteaktiv	460	464
Andre tilgodehavender	22	15
Langfristede aktiver i alt	6.179	5.856
Kortfristede aktiver		
12 Varebeholdninger	1.725	1.692
13 Tilgodehavender fra salg	2.877	2.890
Selskabsskat	13	36
Andre tilgodehavender	195	264
Periodeafgrænsningsposter	161	152
14 Deponeringer	12	531
Værdipapirer	310	315
22 Likvide beholdninger	297	314
Kortfristede aktiver i alt	5.590	6.194
Aktiver i alt	11.769	12.050

www.addea.dk

Addea Roskilde
Vindingevej 10
4000 Roskilde

Addea København
Hammerensgade 1, 2.
1267 København K

info@addea.dk
(+45) 70 20 07 68

eye4TALENT ApS

c/o SingularityU Nordic
Titangade 11
2200 København N
CVR-nr. 33 16 74 31
CVR no. 33 16 74 31

Årsrapport for 2017 ***Annual report for 2017***

Årsrapporten er fremlagt og godkendt
på selskabets ordinære generalfor-
samling den 20. april 2018
*Adopted at the annual general meeting on 20
April 2018*

Knud Carsten Bernhard Lønfeldt
dirigent
chairman

Resultatopgørelse 1. januar - 31. december 2017
Income statement 1 January 2017 - 31 December 2017

	Note	2017 kr.	2016 kr.
Bruttotab <i>Gross profit</i>		-116.470	309.693
Personaleomkostninger <i>Staff costs</i>	3	-1.266.394	-1.281.062
Resultat før af- og nedskrivninger (EBITDA) <i>Earnings Before Interest Taxes Depreciation and Amortization</i>		-1.382.864	-971.369
Af- og nedskrivninger af immaterielle og materielle anlægsaktiver <i>Depreciation, amortisation and impairment of intangible assets and property, plant and equipment</i>		-68.326	-58.049
Resultat før finansielle poster <i>Profit/loss before financial income and expenses</i>		-1.451.190	-1.029.418
Finansielle indtægter <i>Financial income</i>		1.953	0
Finansielle omkostninger <i>Financial costs</i>		-34.038	-95.847
Resultat før skat <i>Profit/loss before tax</i>		-1.483.275	-1.125.265
Skat af årets resultat <i>Tax on profit/loss for the year</i>	4	330.609	560.400
Årets resultat <i>Net profit/loss for the year</i>		-1.152.666	-564.865
Overført resultat <i>Retained earnings</i>		-1.152.666	-564.865
		-1.152.666	-564.865

Balance pr. 31. december 2017
Balance sheet at 31 December 2017

	Note	2017 kr.	2016 kr.
Aktiver			
<i>Assets</i>			
Færdiggjorte udviklingsprojekter <i>Completed development projects</i>		3.104.525	705.161
Erhvervede patenter og varemærker <i>Acquired patents</i>		123	1.603
Immaterielle anlægsaktiver	5	3.104.648	706.764
<i>Intangible assets</i>			
Andre anlæg, driftsmateriel og inventar <i>Other fixtures and fittings, tools and equipment</i>		41.394	36.958
Materielle anlægsaktiver	6	41.394	36.958
<i>Tangible assets</i>			
Deposita <i>Deposits</i>		37.724	13.500
Finansielle anlægsaktiver		37.724	13.500
<i>Fixed asset investments</i>			
Anlægsaktiver i alt		3.183.766	757.222
<i>Fixed assets total</i>			
Tilgodehavender fra salg og tjenesteydelser <i>Trade receivables</i>		18.449	0
Andre tilgodehavender <i>Other receivables</i>		99.398	399.988
Udskudt skatteaktiv <i>Deferred tax asset</i>		0	59.888
Selskabsskat <i>Corporation tax</i>		539.396	669.400
Tilgodehavender		657.243	1.129.276
<i>Receivables</i>			
Likvide beholdninger		384.250	939.552
<i>Cash at bank and in hand</i>			
Omsætningsaktiver i alt		1.041.493	2.068.828
<i>Current assets total</i>			
Aktiver i alt		4.225.259	2.826.050
<i>Assets total</i>			